

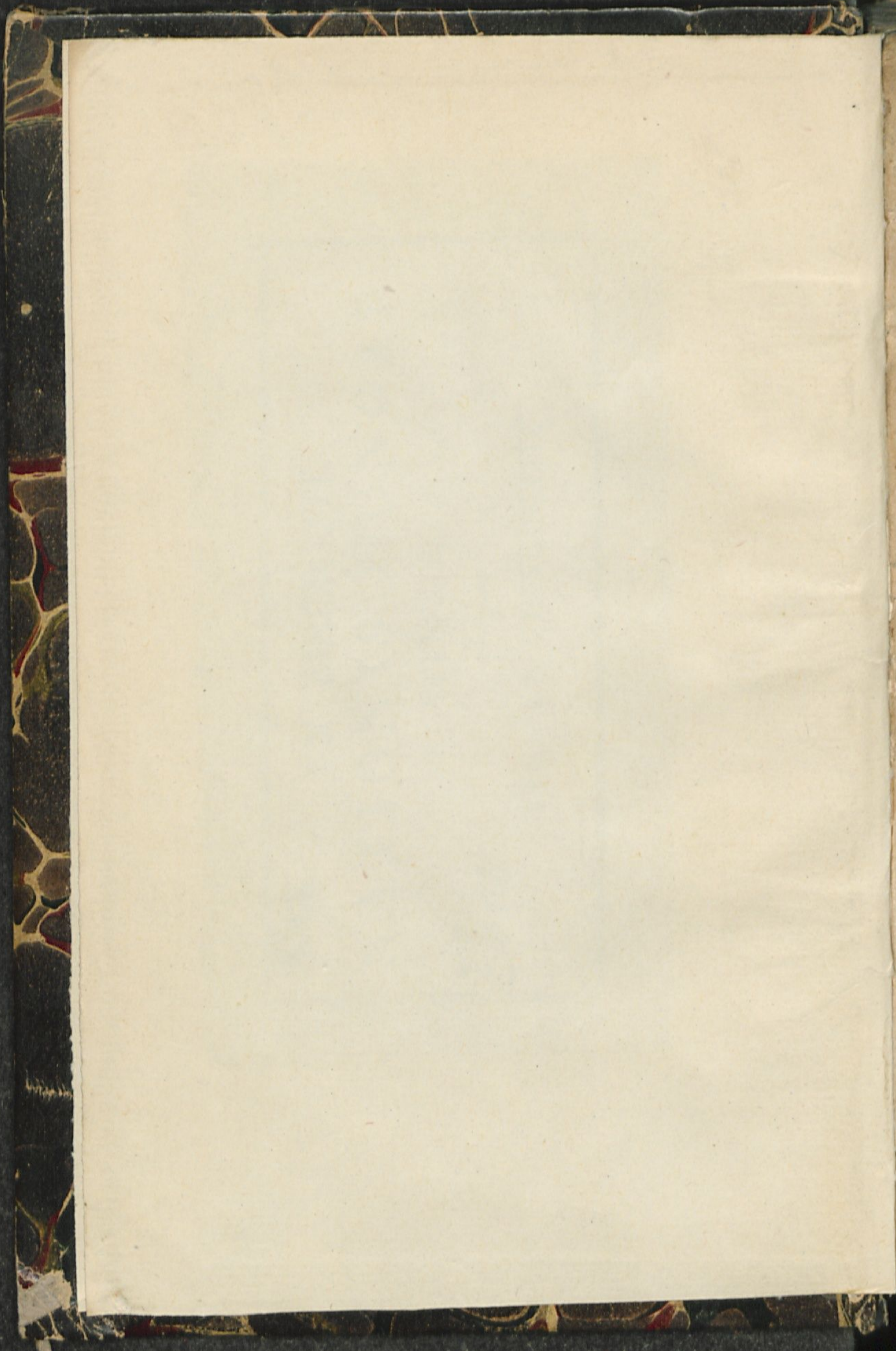
XXX.

EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

ID 105

SIGNAT. c1o1oCCCXIII.

PARAENESIS AD VERAM VIRTUTEM

tem per Thomam Morum Britannum.

Heu miseris quicquid misero blanditur in orbe,
Illico marcescens ut rosa uerna cadit.
Nec quenq̄ usq; adeo placidis cōplectitur ulnis,
Sors, ut non aliqua parte molesta premat.
Imbibe uirtutes, et inania gaudia sperne,
Sunt animi comites gaudia uera boni.

DE MEDIOCRITATE EX

Græco per eundē Morum tralatū.

Ingratum est quicquid nimium est. sic semp̄ amarū est,
Ut uerbum uetus est, mel quoq; si nimium est.

DE EADEM RURSUS EX

Græco ab eodem uersum.

Agros ego haud porrectiores appeto.
Non auream aut Gygis beatitudinem.
Quæ sit satis sibi uita, sat eadem est mihi,
Illud nihil nimis, nimis mihi placet.

LIBELLVS LOQVITVR

Nil moror aut laudes, leuis aut cōuitia uulgi.
Pulchrum est, uel doctis, uel placuisse pijs.
Spe quoq; maius erit, mihi si contingat utrunq;
Cui Christus sapit, huic si placeo bene habet.
Vnicus ille mihi, uenæ largitor Apollo,
Sunt Helicon, huius mystica uerba, meus.

A 2 REVE

REVERENDO

IN CHRISTO. PATRI AC D. D.

Paulo Volsio religiosiss. Abbati monasterij, qd'
uulgo dicitur Curia Hugonis, D Eras=
mus Roterodamus S.

Vanquàm libellus ille, cui titu=
lum fecimus. Enchiridion mili=
tis Christiani, quem olim unimè
hi & amiculo cuidam prorsus
αυαλφασίτω scripseram, mi=
nus displicere cœperit pater in=
tegerime, posteaquàm tibi tui=
q; similibus uideo probari, quibus ut estis ipsi pia do=
ctrina, & docta pietate præditi, scio nihil probari qd'
non iuxtà pium sit atq; eruditum, tamen propemodum
etiã placere cœpit, ubi uideo toties iam excusum for=
mulis, semper uelut nouū efflagitari, si modo mihi non
blandiūtur typographi. Verum illud rursus sæpenu=
male habet animum meum, quod olim amicus qui=
dam eruditus falsissime dixit, ludens quidē ille: sed uti=
nam non perinde uerè ac false, in libello plus conspicit
sanctimonie, quàm in libelli autore. Idq; eo grauius
etiam fero, quod idem usu uenit in eo, cui mutando po=
tissimū, hoc laboris suscipiebatur. Siquidē & is adeo
se nō reuulsit ab aula, ut multo altius indies immerga=
tur, qua pietate nescio, sed omnino, quod ipse fatetur,
magna

D. ERAS. AD PAVLVM VOLSIVM. §

magna calamitate. Nec me tamen admodum miseret amici, quo uel fortuna magistra resipiscat aliquando, qui nostris monitis parere noluerit. Me uero licet semper huc ententē, tot casibus, tot tempestatibus meus exercuit Genius; ut Vlysses Homericus præ me Poly- crates quispiam uideri possit. Et tamē eius laboris me non omnino pœnitet, si tam multos extimulat ad ueræ pietatis studiū. Nec ipse tamen modis omnibus insectā dus: si monitis meis parum respōdeo. Primum, est aliqua pietatis pars, ex animo uelle pium fieri, neq; reijciendum opinor pectus, talibus intentum cogitationibus, etiam si conatū aliquādo destituat successus. Semper hoc agendum in omni uita, et crebro retentatum, succedet aliquando. Bonā autem itineris perplexi partem cōfecit, qui uia pro be didicit. Nihil igitur me mouēt quorundā scōmata, qui libellū hūc ceu parū eruditū aspernātur, et quod uel ab elemētario quouis scribi possit, quod nihil tractet Scoticarum quæstionū, quasi sine his nihil oīno sit eruditū, sit sane parum acutus, modo sit pius. Non reddat instructos ad palæstram Sorbonicam. modo reddat instructos ad tranquillitatem Christianā. Nō faciat ad disputationē theologicā, modo faciat ad uitā theologicā. Quorsum autē attinet hoc tractare, quod nemo nō tractat? Quis hodie non uersatur in quæstiōibus theologicis, aut quid aliud agūt gymnasiōrū examina? Tot penē sunt in Sentētiarū libros cōmētarij, quot theologorū nomina? Quis Summulariorū modus aut numerus, aliud ex alio miscentiū ac re-

Aduersa
fortuna
quosdam
corrigit.

Polycra-
tes Samio-
rū tyrānus
ppetua p-
speritate
usus.

γνώμ. α.

Vita theo-
logica.

A 3 miscentiū

D. ERASMVVS ROTERO.

Sūmularij miscentiū & pharmacopolarum ritu, ex nouis uetera
pharma- ex ueteribus noua, ē pluribus unum, ex uno plura sub-
copolarū inde fingentium ac refingentiū? Qui fiet ut huiusmodi
similes. uoluminū moles, nos ad recte uiuendū instituant, quæ
 ne per omnem quidem uitam uacet euoluere? Veluti

Simile.

si medicus morbo presentaneo laboranti prescribat,
 ut Iacobi à partibus libros, ac reliquos his ad simile is
 omneis euoluat, illic reperturus: quo ualeitudinem sar-
 tiat. At hūc interea mors occuparit, nec erit cui possit
 succurri. In tanta ætatis fugacitate, parato promptoq;
 remedio est opus. Quot uoluminibus præcipiūt de re-

**Temeri-
tas singula
definiendi**

stitutione, de confessione, de scādalis, de q; alijs innume-
 ris? Cūq; minutatim excutiant singula: singula sic defi-
 niant quasi cæterorum omniū ingenijs diffidant, imò

Dissensio.

quasi Christi, diffidant bonitati, dū ἕκτῳ prescribūt
 quid ille cuiq; facto uel præmij debeat uel supplicij, ta-
 men nec inter se consentiunt, nec aliquoties rem liqui-
 do explicāt, si propius consulantur. Tanta est uel inge-
 niorū uel circūstantiorū uarietas. Porrò ut oīa uere,
 ut oīa recte definierint, præter quàm quod ieiune frigi-

**Ingētia uo-
lumina.**

de q; tractātur ista. quotocuiq; uacat tantū uoluminum
 euoluere? Aut quis possit secū Aquinatis Secundæ se-

**Facilis ad
bonā uitā
aditus.**

cundā circūferre? Et tamē nullius nō refert bene uiue-
 re, ad quod Christus oībus aditū facilē esse uoluit, non
 inexplicabilibus disputationū labyrinthis, sed fide syn-
 cera, charitate nō ficta, quā comitatur spes quæ nō pu-
 desit. Postremo uersentur in magnis illis uolumibus ma-
 gni Rabini, qui pauci sunt oportet. At nihilo secius in-

terim

erim imperitæ multitudini pro qua mortuus est ChriTheolo
 stus, cōsulendū est. Præcipuam autē Christianæ pietatē paucis
 portionē docuit, quisquis ad huius inflāmauit amo- rum Salus
 rem. Sapiens ille rex, filiū instituens ad uerā sapientiā, omnium.
 nō paulo plus operæ sumit id adhortando q̄ in docen-
 do, quasi sapientiam amasse, propemodum parasse sit.
 Quod turpe est iurisperitis ac medicis, quorum utriq;
 de industria suā artem reddidere difficillimā, quo si- Notati quē
 mul & quæstus sit uberior, & gloria maior apud im- artē quam
 peritos, id longe turpius fuerit fecisse in philosophia profutur
 Christi. Imò contrā conuicti par est, ut eam quam fieri studio red-
 potest, reddamus facillimam, & omnibus expositam. dunt diffi-
 neq; illud sit nobis studio, ut ipsi literati uideamur, sed cilem.
 ut quàm plurimos ad Christianā uitā pelliciamus. Ador
 natur iam bellū in Turcas, quod quocunq; consilio in- Bellum in-
 stitutum, precandum est, non ut paucis quibusdā, sed Turcas.
 ut in cōmune bene uertat omnibus. Sed quid futurum
 arbitramur, si uictis (neq; enim uniuersos opinor ser-
 ro trucidabimus) ut Christum amplectātur, Occamos,
 aut Durandos, aut Scotos, aut Gabrieles, aut Aluaros
 proposuerimus? Quid cogitabunt, aut quid sentient,
 (sunt enim & illi, ut nihil aliud, certè homines) ubi au-
 dierint spinosas illas, & inextricabileis argutias de in-
 stantibus: de formalitatibus, de quidditatibus, de rela-
 tionibus? præsertim ubi uiderint de ijs adeo non con-
 uenire inter magnos illos religionis professores, ut sre Discordia
 quenter usque ad pallorem, usq; ad conuicia, usque ad Theolo-
 sputa, nonnunquam & usq; ad pugnos inuicem digla- gorum.
 dientur

D. ERASMVVS ROTERO.

dientur, ubi prædicatores pro sua Thoma cominus atq; eminus dimicantes. Minoritas contra subtilissimos ac seraphicos doctores iunctis umbonibus tuentes. Alios ut nominales, alios ut reales loq; Si uiderint re usq; adeo difficilem esse, ut nunq; satis discussum sit, quibus uerbis sit de Christo loquendum? perinde quasi cum moroso quopiam agas demone, quem in tuam ipsius perniciem euocaris, si quid te fefellerit in uerbis præscriptis, ac non potius cum clementissimo seruatore, qui à nobis præter puram simplicemq; uitam nihil exigit: Obsecro te persiana. Deum immortalē, quid istis agatur rebus, maxime si sub quibus perciliose doctrinae mores et uita similis respondeat? rebus potest. Si ex strepitu nostro plusquam tyrannico, perspexerint tiffimum ex ambitione nostra, si ex rapacitate auariciam, si ex stupugnandi prae libidinem, si ex oppressionibus saeuitia: qua fronte Turcae. ingeremus illis Christi doctrinam, ab hisce rebus longe lateq; discrepantem? Efficacissima Turcas expugnandi ratio fuerit, si conspexerint in nobis elucere, quod docuit et expressit Christus: si senserint nos non ipsorum inhiare imperijs, non sitire aurum, non ambire possessiones, sed praeter eorum salutem et Christi gloriam nihil omnino querere. Haec est illa Theologia uera, germana, efficax: quae olim et Philosophorum supercilia, et principum inuicta sceptrata Christo subegit. Hoc hoc agentibus nobis, aderit ipse Christus. Neq; uero conuenit, ut non est ser hoc argumento nos ualde Christianos declaremus, si uare, non quamplurimos occiderimus, sed si quamplurimos serperdere. uauerimus: non si multa impiorum millia sacrificauerimus

mus

AD PAVLVM VOLSIVM.

mus orco: sed si q̄ plurimos ex impijs reddiderimus pi-
 os: nō si illos diris execrationibus deuoueamus, sed si
 pijs uotis salutem illis ac meliorem mentem à superis
 optemus. Quod si hic nō adsit animus, citius futurum
 est, ut nos in Turcas degeneremus, quàm ut Turcas in Belli exiā
 nostras partes pertrahamus. Et ut feliciter cadat Mar tus ince-
 tis semp ancipitis alea, fiet ut latius fortasse regnet pōtus.
 tifax, aut huius Cardinales, nō ut latius regnet Christus Christire
 cuius regnum ita demum floret, si uigeat pietas, si cha gnum.
 ritas, si pax, si castitas: id quod optimi Leonis decimi
 ductu atq; auspicijs fore cōfidimus: ni quod optimum
 est conātem, aliorum rapiat rerum humanarū aestus.
 Ipse Christus sese regni cœlorū uindicem ac principē
 profitetur: quod nō aliter splendidū est, q̄ si triūphent
 cœlestia. Neq; enim ideo mortuus est Christus, ut opes
 ut copiæ, ut arma, reliquaq; illa mūdani regni tragœ-
 dia, quæ quondā penes Ethnicos, aut certē prophanos
 principes fuit, Ethnicis nō ita multū absimiles, nūc sit
 penes sacerdotes aliquot. Ac mea sententia cōsultum
 fuerit, multo ante quàm armis experiamur, illorū ani-
 mos epistolis ac libellis sollicitare. Sed qualibus episto-
 lis? Nō minacibus, nō tyrannicis, sed quæ spirent uerē
 paternam charitatem, quæ Petri Pauliq; pectus rese-
 rant, quæ non titulū modo præferant Apostolicum, sed
 ἐν ἐγγύαυ resipiant Apostolicam. Nō quod nesciam
 fontem omnē ac uenam Christianæ philosophiæ recō-
 ditā esse in Euangelicis & Apostolicis literis, sed ser-
 mo peregrinus, ac sæpe numero perturbatus, tum figu-

Docēdi et
 hortandi
 prius Tur
 cæ, q̄ op-
 pugnādi.

Difficul-
 tas scriptu-
 re sacræ.

D. ERAS. ROTERO.

re tropicq; obliqui, tantū habent difficultatis, ut nobis
etiā nō raro sudandū sit, priusquā intelligamus. Com-
modissimū itaq; mea sententia fuerit, si muneris hoc
uiris aliquot iuxta pijs ac doctis delegetur, ut ex puris-
simis fontibus Euāgelistarū & Apostolorū, ex proba-
tissimis interpretibus unuersam Christi philosophiam
in cōpendiū cōtrahant, ita simpliciter, ut tamē erudi-
te, ita breuiter: ut tamen dilucide. Quæ pertinet ad fi-
dem, quā paucissimis articulis absoluantur. Quæ ad
uitā, item paucis tradantur, & sic tradantur, ut intelli-
gant Christi iugum blandum & cōmodū esse, nō aspe-
rū, ut intelligāt sese patres esse nactos nō tyrānos, pa-
stores, nō prædones, ad salutē uocari: non ad seruitutē
pertrahi. Homines sunt & illi, nec ferrū aut adaman-
tem gestāt in pectore, possunt mollescere, possunt offi-
cijs adiungi, quibus mansuescūt & feræ Et efficax in-
primis res est Christiana ueritas. Sed quibus Romanus
Pōtifex hoc negocij uolet delegare, eadē opera māda-
bit, ne quid deflectant ab archetypo Christo, nec us-
quā ad hominum affectus aut cupiditates respiciāt.
Tale quiddā utcunq; mihi tum parturiebat animus, cū
hoc Enchiridij euderem. Videbam Christianorū uul-
gus non affectibus modo, uerum etiā opinionibus esse
corruptum, Perpendebam eos qui pastores ac docto-
res se profuerunt, plerosq; ad suum cōpendiū Chri-
sti titulus abuti, ne quid interim commemorem de his,
quorum nutu ac renutu res humane sursum deorsum
ἀγρονται & φέρονται, ad quorum uitia quantumuis
manē

AD PAVLVM VOLSIVM. &

manifesta uix licet ingemiscere. Et in tanta rerum ca-
 ligrine, in tantis mundi tumultibus, in tãta humanarum
 opinionum uarietate, quo potius cõfugiendum, quã
 ad uerè sacram ancoram Euangelicæ doctrinæ? Quis ^{ἴερα ἄγ-}
 uerè pius non uidet ac suspirat hoc seculũ longè cor-
 ruptissimum? Quando unquã tyrannis, quãdo aua-
 ritia regnauit, aut latius, aut impunius? Quando un-
 quã plus tributũ ceremonijs? Quando licentius ex-
 undauit iniquitas? Quando sic refrixit charitas? Quid
 adfertur, quid legitur, quid auditur, quid decernitur, ni-
 si quod ambitionẽ quæstumq; sapiat? O infelices nos,
 nisi Christus nobis aliquot suæ doctrinæ scintillulas,
 suæq; mentis ceu uiuas et æternas uenulas reliquisset.
 In hoc igitur enitendum, ut omiſſis hominum prunis,
 has scintillas ^{ἀναζωπυρῶμεν.} Nam Paulino uerbo
 libenter utimur: has uenas scrutemur, donec reperia-
 mus aquam uiuam salientem in uitam æternam. Hanc ^{Rebus cõ-}
 nostram terram altissime scrutamur, ut uitiorum eru- ^{fusis, ad}
 amus alimenta, & Christi ditissimã terram non rima- ^{Euãgelia}
 mur, ut eliciamus salutem animarũ? Nunquã ulla ui- ^{recurren-}
 tiorum hyems, sic extinguit charitatis ardorẽ, quin ex ^{dum}
 hoc silice possit restitui. Petra Christus. sed hæc petra ^{1. Cor. 10.}
 seminariũ habet ignis coelestis, uenas habet aquæ ui- ^{Gene. 16.}
 uæ Fodit olim puteos Abraham in omni terra, ubique
 scrutans uenas aquæ uiuæ. Sed eosdẽ à Philistinis terra ^{Item. 26.}
 oppletos refodit Isaac cũ pueris suis, nec cõtentus in-
 staurasse pristinos, fodit & nouos. At rursus mouent
 uirgiam & rixas Philistæi, neq; tamen ille desinit fo-
 dere.

D. ERASMVS ROTERO.

Philistaei dere. Nec his tēporibus omnino desunt Philistaei, qui
 nostrorū bus terra gratior est uitalibus fontiuū scatebris: quippe
 temporū. hi qui terrena sapiunt, & ad terrenos affectus detor
 quent doctrinā Euangelicā, quā cogūt humane seruire
 ambitioni, cogunt literis turpibus, & tyrānidi suae ob
 secundare. Quod si quis Isaac, aut si quis ex huius sa
 milia soderit, repereritq; uenam aliquā puram, proti
 nus obstrepunt ac reclamant, intelligentes eā uenam,
 offecturam lucris, offecturam ambitioni, etiam si pro
 Christi gloria faciat. Mox terrā inijciunt, & corrupta
 interpretatione uenam obturant, fossorem depellunt:
 aut ita certē luto sordibusq; cōspurcant aquam, ut qui
 inde biberit, plus hauriat limi sordiumq;, quā liquo
 Hiere. c. ij ris. Nolunt sitientes iustitiā de puro latice bibere, sed
 adducunt ad suas cisternas contritas, quae ruderā ha
 bent, aquā nō habent. Sed tamē nō oportet germanos
 pueros Isaac, hoc est, ueros Christi cultores ab hoc la
 bore defatigari. Nam inter hos quoque nolunt haberi
 qui terram ingerunt Euāgelicis fontibus, adeo ut inter
 Christianos iam minime tutū sit, Christū pure docere.
 Tantū inualuerunt Philistaei, pro terra belligerantes,
 pro coelestibus terrena, pro diuinis humana praedican
 Redēpto= tes: hoc est, nō ea quae faciūt ad Christi gloriā, sed quae
 res uenia= ad illorū questū, qui condonationes, qui cōpositiones,
 rium. similesq; cauponationes redimunt. Idq; faciūt hoc pe
 riculosius, qd' suis cupiditatibus, maiorū principum
 summi Pontificis, atq; ipsius etiam Christi titulos pra
 texunt. Atqui nemo uerius summi Pōtificis agit nego
 tium.

AD PAVLVM VOLSIVM. ♥

tiam, quàm qui cœlestem Christi philosophiã pure tra-
 dit, cuius ille primus est doctor. Nemo de principibus γνώμῃ.
 melius meretur q̄ qui dat operam, ut populi res quàm
 maxime florent, & quàm minima tyrānide preman-
 tur. Sed reclamabit hic aliquis è scholarũ agminibus.
 Facile est cuius in genere præcipere, quid sequendũ,
 quid fugiendum. At quid interim respondebitur ijs, qui
 de tot euentis, tot casibus consulũt. Primũ, plures sunt Nō potest
 rerum humanarũ species, quàm ut ad singulas possint certo re=
 haberi certa responsa. Deinde tanta est circũstantia= sponderi
 rum uarietas, ut nisi his cognitis ne possit quidem cer ad singula
 tum respõderi. Postremo haud scio an isti certũ habe= ad singula
 ant, quod respõdeant, præsertim cum plerisq; inter se
 dissentiant, Et qui in hoc genere cordatior es sunt, non
 ita respondere solent. Hoc facies, hoc fugies, sed hoc
 tutius est mea sententia. Hoc arbitror tolerabile. Qd' Lumen fi-
 si nobis adsit simplex ac lucidus ille oculus ex Euange dei:
 lio, si domus animi puræ fidei lucernã habeat cande=
 labro impositam, facile minuta ista ceu nebulae discuti
 entur. Si adsit Christianæ charitatis regula, ad hãc oia
 facile exæquabuntur. At qd facias, cũ hæc regula pu= Obiectio.
 gnabit cũ his, quæ sunt publico seculorũ usu recepta, Solutio.
 quæq; principum legibus sancita? Nam & hoc nō ra= Christus
 ro usu uenit. Ne damnaris, quod pro suo officio gerũt centrum.
 principes. At rursus. Noli contaminare cœlestem illã Circuli
 philosophiam Christi humanis decretis. Maneat Chri tres.
 stus id quod est, cẽtrum, ambientibus circulis aliquot. Primus eo
 Noli scopum suo mouere loco. Qui proximi Christo clesiastico
sunt rum.

D. ERASMVVS ROT.

Sunt, sacerdotes, Episcopi, Cardinales, Pontifices, & quorum est sequi agnum quocunq; ierit, purissimā illā partē amplectantur, & quo ad licet in proximos trās=

Secundus principū. fundant. Secundus circulus habeat principes prophanos, quorum arma leges quæ suo quodam modo Christo seruiunt, siue dum iustis bellis profligant hostem, publicamq; tuentur tranquillitatē, siue dum legitimis supplicijs coercēt facinorosos. Et tamen quoniam necessario uersantur in his rebus, quæ cū infima sece terræ quæq; cum mundi negocijs coniuncta sunt, periculum est ne prolabantur longius. Ne bellum non pro re publica, sed pro sua libidine gerant. Ne iustitiæ prætextu sæuiant, & in eos quos clementia sanare poterat: Ne titulo dominij populum expilent, quorum res tueri debuerant. Porro ut Christus uelut ignis æterni fons sacerdotum ordinē proxie ad se trahit, ac uelut igneos reddit, puros ab omni terrenæ fecis cōtagio: ita sacerdotum est & præsertim summorū, principes quo ad licet ad sese uocare. Sic ubi bellum ingruerit admittantur Pontifices, ut aut cōponantur res citra sanguinem, aut si id non pōt, ut sunt rerum humanarum procellæ, certe id agant ut minus cruenta geratur bellum, neue in longum propagetur. Olim & in iustis supplicijs intercedebat Episcoporū authoritas & subinde nocentem ē iudicum manibus extorquebat, ut palām in epistolis suis testatur Augustinus. Sunt enim quedā ita necessaria ad ordinē Reipub. ut ea tamen Christus partim dissimularit, partim à se reiecerit, partim nec impro-

Sacerdotū officiū:

Augustinus.

bans

AD PAVLVM VOLSIVM. 8

bans, nec approbās uelut ad ea cōnueat. Nō agnoscit
 nummū Cæsaris, nec inscriptionē. Censum ita dari tu- Que &
 bet, si debeat, quasi ad se nō multū pertineat, modo quatenus
 detur Deo quod illi debetur. Adulteram nec damnat, ad Eccle-
 nec palā absoluit, tantū iubet, ne repetat admissum. Sic proce-
 De dānatis à Pilato, quorū sanguinē miscuerat cū il- res perti-
 lorū sacrificijs, nō pronūciat rectē an secus hoc passi nent.
 sint, tantū simile exitiū cōminatur oībus, nisi resipi-
 scant. Porro uocatus arbiter diuidūde hæreditatis pa-
 lām reijcit, uelut indignū se de rebus tam crassis pro-
 nūciare qui cœlestia doceret. Contrā sunt quæ palām Que Chri-
 detestatur. In phariseos auaros, in hypocritas, in diui- stus palā
 tes elatos, uæ intonat Apostolos nunq̄ acrius redarguit damnarit.
 q̄ ubi uindictæ cupiditate, aut ambitionis affectu tan-
 guntur. Rogātibus an iussuri essent ignem ē cœlo de-
 scendere, qui exureret ciuitatē unde excludebantur:
 Nescitis, inquit, cuius spūs sitis? Petrū à cruce ad mun-
 dum reuocare conātem, Satanā appellat. De primatu
 disputantes, quot modis, & quoties reuocat ad diuer- Que palā
 sum affectū? Sunt item quæ palām docet, ac præcipit. doceat.
 Nō resistere malo, bene mereri de inimicis, animi man-
 suetudinem, aliāq; consimilia. Distinguenda sunt hæc,
 & in suū quæq; digerenda locum. Ne protinus igitur
 horum quæ geruntur à principibus, aut prophanis ma- Principū
 gistratibus: Christum faciamus authorem, aut ut nunc leges me-
 loquuntur, iuri diuino asseramus. Crassa quædā ab illis diæ sunt.
 tractātur, nec omnino Christianæ puritatis, sed quæ ta-
 men insectāda nō sint, utpote necessaria ad rerū ordi-
nem

D. ERASMVVS ROTERO.

nem tuendum. Nec enim horum ministerio fit, ut boni
simus, sed ut minus mali, ut q̄; qui mali sunt, minus no-
ceant Reipub. Debetur igitur & his suus honos, quod
utcuq; seruiant iusticiæ diuinæ, publicæq; tranquilli-
tati sine qua turbantur aliquoties, & ea quæ sunt pieta-
Mali rin tis. Honorandi sunt ubi suo funguntur officio, tolerandi
cipes ali- fortassis ubi sibi gerunt potestatem, ne quid deterius ex-
quando to oriatur. Sublucet enim in his quoq; imago uel umbra
lerandi. uerius diuinæ iusticiæ, quàm tamē oportet longe expres-
sus, euidentius ac purius in Sacerdotū moribus ac le-
gibus elucere. Aliter in ferro relucet imago, aliter in
Circulus uitreo speculo. In tertio circulo promiscuū uulgus col-
tertius. locemus, ueluti crassissimā huius orbis partem, sed ita
crassissimam, ut tamen ad Christi p̄tineat corpus. Neq;
enim oculi tantū corporis membra sunt, uerumetianz
suræ, pedes, ac pudēda. His sic est indulgendū, ut semp̄
quo ad fieri poterit, uocentur ad ea quæ Christo sunt
potiora. Nā in hoc corpore qui modo pes erat, oculus
fieri potest. Et tamen ut principes sint impij, non sunt
Tolerandi exacerbandi conuitijs, ne prouocati grauiores excitent
infirmi do tragedias, iuxta sententiā Augustini, ita populus imbe-
nec profi cillus exemplo Christi, qui tanta lenitate tulit ac souit
ciant. suos discipulos, ferendus erit, ac paterna fouendus in-
dulgentia, donec paulatim grandescat in Christo. Ha-
bet enim et pietas suam infantiā, habet ætatis accessus,
habet perfectum et uegetū robur. Omnibus tamē pro
sua cuiq; portione ad Christū est enitendum. Elemēto-
rum suus cuiq; locus est. Sed ignis qui summā tenet se-
dem

AD PAVLVM VOLSIVM. 9

dem, omnia paulatim ad se rapit: & quoad licet in suā Transfor-
 mat naturā. Aquam eliquatā uertit in aërem. matio ele-
 aërem extenuatā in se transformat. Multa Paulus in- mentorū.
 dulget Corinthijs, distinguēs interim quæ domini no-
 mine proponeret perfectis: & quæ suo noīe indulge-
 ret infirmis, hac spe tamē ut proficerent. Galatas ite-
 rū parturit donec in eis formetur Christus. Iam qui pu-
 tabit hunc circulū principibus magis tribuendū, cum
 hoc non fuerit magna cōtentio. Quicquid autē extrā
 tertium circulum erit, id semper & in omnibus dete-
 standū: quod genus sunt ambitio, studiū pecuniæ, libi-
 do, ira, uindicta, inuidia, obtrectatio, reliquæq; pestes,
 sed quæ tū demū fiunt immedicabiles, cū pietatis &
 officij persona cōmendatæ, in superiores circulos irre-
 pūt, hoc est, cū iustitiæ iurisq; prætextu, nostram exer-
 cemur tyrānidē, cū per religiōis occasionē cōsulimus
 questui, cū Ecclesiæ defendendæ titulo, mundanū ue-
 namur imperiū. Cū præcipiūtur uelut ad Christi rem Scopus nō
 facientia, quæ lōgissime absunt à Christi doctrina. Pro- est mutan
 inde scopus oībus est ingerendus, ad quem enitantur. dus.
 Scopus autem unicus est, uidelicet Christus, & huius
 doctrina purissima. Quod si pro cœlesti scopo terre-
 nū proponas, nō erit ad qd' rectē enitatur qui cōtendit
 proficere. Quod summū est, id oībus est destinādū, ut Oībus ad
 saltē assequamur mediocria. Nec est quod ullum uitæ perfectio-
 genus ab hoc scopo submoueamus. In adfectibus est nē est eni-
 Christi pfectio, nō in uitæ genere. In animis est, non in tendum,
 pallijs aut cibis. Sunt inter monachos, quos uix recipit
 B extremus

D. ERASMVVS ROTE.

extremus circulus, & tamē non de bonis loquor, sed infirmis. Sūt inter digamos quos Christus primo dignatur circulo. Neq; uero fit interim ulli uitæ professioni iniuria, si qd' est optimū ac p̄fectissimū omnibus p̄ponitur. Nisi forte Plato cōtumeliosus fuisse putatur in oēs ciuitates: quoniam in politia sua eiusmodi Reipublicæ p̄posuit exēplar, quale haftenus uidere nō licuit. Aut Quintilianus uniuersū oratorū ordinem laesit, qui tale finxerit oratoris exemplar, qualis adhuc nullus extitit. Procul abes ab Archetypo? nō reijceris, sed extimularis ut proficias. Nō multū abes? admoneris ut accedas propius. Neq; enim quisquam usq; adeo processit, ut non habeat quo proficiat. Habet aut unūquodq; uitæ genus, cognata quaedā degenerādi pericula. Ea qui cōmonstrat nō derogat ordini, sed rem ordinis agit. Ve-

Principū luti principū felicitas obnoxia est tyrānidi, obnoxia est uitia cōmunitati, obnoxia adulationi. Hæc qui cōmonstrat uita.

tanda, bene meretur de principū ordine. Nec derogat illorū maiestati qua gloriātur, qui demōstrat quibus in rebus sita sit uera principum maiestas: Qui illos admonet quid iurarint in suscipiendo principatu, qd' debeāt populo suo, qd' magistratibus. Ecclesiastici proceres ferē affines sūt duabus potissimū pestibus, auariciæ, & ambitioni. Quod ceu presentiens primus ille secundū Christū pastor, admonet episcopos ut pascant gregē suum, non aut expilent aut deglubant: nec pascant turpis lucri gratia, sed ex animi prompta uolūtate. Nec dominantur in suos, sed exēplo uitæ prouocent ad pietatem

Episcopi
&c.
1. Petri. 5.

eatem potius, quàm minis aut imperio. An igitur derò
 gare uidebitur ordini sacerdotali, qui cōmoneat qbus
 ratiōibus Episcopi uerè magni sint, uerè potètes, uerè
 diuites? Porrò monachorū genus ferè comitatur præ= Monachò
 ter alios morbos, superstitio, superciliū, hypocrisis, ob rū uulgus,
 trectatio. Non damnat igitur protinus horū institutū, quibus ob=
 qui monet quibus in rebus sita sit uera religio, & quan noxiū ui=
 tum absit à supercilio uerè Christiana pietas, quantum tijs.
 absit à suco germana charitas, quàm pugnet cum syn=
 cera religione linguæ uirulētia: præsertim si tali mode
 ramine cōmonstret quid sit uitandū, ut nec hominem
 ullum notet, nec ordinem attingat. Quid aut est in re= γνώμη
 bus humanis tā felix cui nō suæ pestes sint additæ? Si=
 cut igitur adiuuat, non lædit sanitatē corporis, quisquis
 indicat quæ res uitient aut tueantur ueram sanitatem:
 Ita non auocat à religione, sed adhortatur potius qui
 demōstrat ueræ religionis corruptelas ac remedia. nā Querela
 audio quosdā sic interpretari, quasi præceptiones hu quorundā
 ius libelli: quoniam minus tribuunt ceremonijs quàm
 uellent quidam, qui plus nimio tribuunt: nec ita multū
 humanis constitutionibus hominum animos alienent à
 uita monastica. Vsq; adeo nihil tā circūspecte dici po Nihil non
 test, quod non rapiatur ab improbis uel in aliquam ca obnoxium
 lumniam, uel in ansam peccandi: ut iam uix tutum sit calumniæ
 quicq; rectè monere. Si quis à bellis quæ iam seculis ali malorum
 quot, ob res nihili, plusq; ethnice gerimus deterreat no
 tatur à sycophantis, quasi sentiat cum ijs qui negāt ul=
 lum bellum gerendum Christianis. Nam hæreticos se=

D. ERASMV3 ROTE.

- Bellum.** *cimus authores huius sentētia, qd' Pōtifex nescio quis bellū approbare uideatur. Neq; tamē notatur, qui cōtrā Christi & Apostolorū doctrinā ad bellū qbuslibet de causis suscipiendū, classicū canit. Si q; admoneat*
- Bellum in Turcas.** *uerē apostolicum esse, Turcas Christi praesidijs ad religionē pertrahere, potius q̄ armis, continuo uocatur in suspicionem, quasi doceat Turcas si impetāt Christianos, nullo modo coercēdos. Si quis praedicet Apostolorū frugalitatē, & in horū tēporū luxum dicat aliqd, nō desunt à qbus notetur uelut Ebionitis fauēs. Si quis impensius adhortetur, ut qui cōiugio copulati sunt, magis pietate & animorū consensu, q̄ corporū cōplexu cohercāt: & ita pure colant matrimoniū, ut uirginitati quoad potest simillimū sit, in suspicionē uocatur, quasi cū Marcionitis omnē coitū spurcum ducat. Si quis admoneat in diatribis praecipue theologicis, absit ambitiosa uincēdi suaq; tuendi pertinacia: absit theatrica illa ostentandarū uiriū ambitio, non rectē defertur, quasi scholas in totū dānet. Neq; enim diuus Augustinus admonēs dialecticis cauendā esse rixādi libidinē, dānat dialecticā, sed pestem illius ostendit, ut uitetur.*
- Præpostere iudiciū.** *Item si q; præposterū uulgi iudiciū taxet, inter uirtutū iudiciū tes primas tribuētis ijs quæ sunt extremæ classis, & cōtra. Itē inter uitia uehemētissime detestātis, quæ leuissimis ac uicissim sunt mala cū sint atrocissima, ac retrorsum: protinus in ius uocatur, quasi uitijs faueat, quibus grauius uitiū anteponeat, aut quasi dānet beneficia, quibus alia præfert ut sanctiora. Veluti si q; admoneat tutius esse benefa-*

AD PAVLVM VOLSIVM. 11

Benefactis fidere, quod Pontificijs condonationibus, non utique Condonat
 dānat illius condonationes. sed praefert id quod ex Christi tiones.
 doctrina certius est. Itidem si quis admoneat rectius facere
 eos, qui domi liberis et uxori moderatē dent operā,
 quam si uisendi gratia Romā, Hierosolymā. aut Cōpo
 stellā adeant, eamque pecuniā quā insumunt in longā ac
 piculosam profectionē, sanctius in bonos ac ueros pau
 peres erogari, non damnat piū istorū adfectū, sed ante
 fert id quod propius est uerae pietati. Iam uero non nostrorū
 modo temporū est, quaedam uitia sic detestari, quasi so
 la sint, cū ceteris ita blandiamur, quasi uitia non sint:
 cū sint illis quae sic execramur atrociora. Queritur in
 epistolis suis Augustinus unum libidinis crimen apud Solā libidi
 Afros imputari sacerdotibus: ceterū auaritiā temulen nē execra
 tiāque uitium penē laudi uerti. unum illud tragicis modis mur in sa=
 exaggeramus, terque quaterque horrendū facinus iisdem cerdotib?
 manibus tractare corpus Christi, quibus attrectaris cor
 pus meretricis. Nec desunt qui nimium tragice ausint
 publicitus asseuerare, leuiorē esse culpā si mulier ha=
 beat rem cū bruta pecude, quam cū sacerdote. Horū
 impudentiā qui refellit: non cōtinuo fauet impudicis sa
 cerdotibus, sed admonet ea negligi quae magis erāt ex
 aggeranda. Est sacerdos aleator, est bellator aut gladi Sacerdos
 ator, est totus indoctus, totus prophanis rebus immer=
 sus, malorū principum malis obsequijs deditus, in hūc aut pcus=
 non itidem uociferantur, qui totus prophanus tractet sa sor. sacer=
 cro sancta mysteria. Est sacerdos sycophanta, qui lin= dos syco=
 gua uirulenta, mendacijsque cōfictis, lacerat samam ho phanta.

Qui petūt
 Hierosoly
 mam nihil
 magnifa
 cere.

D. ERASMVVS ROTE.

minis nihil cōmeriti, imò bene meriti, cur hic nō uoci=
feramur? O scelus horrēdū, Tun' lingua Tartareo ue=
neno tincta: Tun' ore quo iugulas innocentē & cōfi=
cis & sumis corpus illius qui pro impijs etiam mortu=
us est? At hoc mali sic negligimus, ut hinc penē laudem
ferāt, qui religionē religiosissimā profitētur. Reprehē=
di merētur qui pernicioso populi exemplo palām con=
cubinas domi alūt. Quis neget? sed hic morbus nō pau=
lo est inuisior Christo. Nō damnat igitur butyrum qui
illi præsert mel, nec probat febrim qui monet phrene=
sim esse magis uitandam. Neque facile dictu sit, quanta
morum lues ex huiusmodi prae posteris iudicijs nasca=
tar. Iam quaedam ita recepta sunt in ordinē uirtutū, ut
speciē tan=
tū habent
pietatis. psonā pietatis habeāt uerius q̄ uim impietatis, adeo ut
nisi circūspecte agas, pietatē uerā prorsus extinguat. Si
mediocris religionis pestis latuisset in ceremonijs, Pau=
lus uon tā acriter in oībus suis epistolis in eas destoma=
Ceremo=
nia in re=
bus medijs charetur. Neq; tamen usquā dānamus moderatas ce=
remonias: at nō ferimus in his puppim ac prorā (quod
Augustin' dici solet) sanctimonia cōstitui. Diuus Augustinus uetu=
in regula. it etiam ne clerici quos domi alebat, notabili uestitu=
uterētur: sed si cōmēdari uellēt populo, moribus com=
mēdarētur, nō uestibus. Nunc quā noui, quā prodi=
giosi cultus? neq; tamē hoc īsector. Illud de miror, plus
satis his tribui, quae fortassis iure reprehendi poterant
Rursus tā parū tribui his, quae sola cōueniebat specta=
Regule=
ho minū. ri. Nō īsector cōuitijs, quod Frāciscani suam, Benedi=
ctini suā amplectātur regulā, sed q̄ quidā illorū plus il=
lis tria

his tribuunt quàm Euāgelio. Quod utinā nō in plerosq;
 istorum cōpetat. Non insector quod alij piscibus uicti- Victus.
 tant, alij leguminibus aut herbis, alij ouis. Sed admoneo
 uehementer errare eos, qui Iudaico anō ex his iusti-
 ciæ persuasionē induunt, ex huiusmodi nugis ab hominū
 tionibus repertis, se cæteris anteponūt, cū ijsdem pro
 nullo uitio habeatur famā alienā mendacijs incessere.
 De ciborum delectu nihil usquam præcipit Christus,
 nihil Apostoli. Paulus sæpe dehortatur, uirulentā ob-
 trectationē execratur Christus, detestatur Apostolicæ
 literæ: & tamen illic uolumus religiosuli uideri, hic for-
 tes sumus & intrepidi. Hæc qui admonet, cū in gene-
 re, tum amāter: quæso num is religionē uidetur læde-
 re? Quis autē tam demens sit ut proferendis in lucem Obiectio.
 monachorū uitijs, uelit haberi disertus? At metuūt isti,
 ne suos habeant minus dicto audientes: tum ne pauci-
 ores ambiāt in illorū cooptari gregem. Imō nemo ma-
 gis obedit, atq; ut uerbo utar Paulino $\omega\epsilon\theta\alpha\varsigma\chi\epsilon\iota$, q̄ qui
 hausto Christi spiritu liber esse cœperit. Vera chari- γνώμη
 tas oīa boni cōsultat, omnia suffert, nihil detrectat, obe- Paulus.
 dit præpositis: nō solum benignis, uerum etiam asperis
 ac difficilibus. Sed tamen hoc interim cauendum præ Non abu-
 positis, ne alienam obedientiam in suā uertant tyrannidē ali- tendū ali-
 nidem: & ideo malint eos supersticiosos, quàm pios, ena obedē- tia.
 quō magis ad omnē nutum obseruiant. Patres adpel- entia.
 lari gaudēt. Atqui quis est patrum carnalium qui suos
 liberos optet semper infantes esse, quo magis regnum
 in illos exerceat pro sua libidine: Rursus qui proficiūt

D. ERASMVS ROTE.

ad Christi libertatē, hoc in primis cauere debēt, ne qđ
admonet Paulus, libertatē faciāt prætectū carni, aut
ne iuxta Petri doctrinā, libertatē faciāt uelamen mali-
cie. Quod si unus aut alter hac libertate sit abusus, nō
cōtinuo par est ob id omneis in ppetuo Iudaismo con-
Quo quis tinere: Cōperiet quisquis obseruarit, nullū inter istos
est religio arctius astringere laqueos ceremoniarū, quā qui sub
sior, hoc hoc prætectu regnāt, & uentri suo uiuunt, nō Christo.
minutis tri- Iam uerò nō est quod metuāt, ne nō propagetur Esse-
buit cere- norū genus, in tanta ingeniorū et animorū uarietate,
monijs. qua fit ut nihil etiā sit usquā tam absurdū qđ nō ex-
petatur à multis. Quanq̄ magis optandū istis, ut inge-
nuos ac ueros habeāt religionis professores, quā ut
multos. Atq; utinam id lege cautum esset, ne quis ante
trigesimū annum eiusmodi laqueis implicaretur, anteq̄
Matth. 23. ipse sibi notus sit, aut cognita ueræ religiōis uis. Cete-
rū ijs qui phariseorū exemplo suū agunt negocium,
obeūtes terras ac maria quo faciāt unum profelytum,
nusquā deerunt adulescētes rerum imperiti, quos in-
nassam illectent, et quos captent. Ingens ubiq; stulto-
rum ac simpliciorū est numerus. Ego certē sic optarim,
nec dubito quin idē optent oēs uerē pij, Euāgelicā reli-
gionē sic oībus esse penitus cordi, ut hac cōtēti: Bene-
dictinā aut Frāciscanā nullus ambiat: nec dubito quin
idē optet ipse Benedictus ac Frāciscus. Applaudit Mo-
Omnia ce ses Christi gloria obscuratus: Applauderēt & ij, si no-
dunt Chri bis amore legis Euāgelicæ, sorderent humanæ cōstitu-
sti gloria. tiōes. Vellē uniuersos Christianos ita uiuere, ut q̄ nūc
soli

soli religiosi uocantur, parū religiosi uiderentur. qd' & hodie in nō paucis uerū est: cur enī manifesta dissimulamus? Et tamē olim prima monasticæ uitæ origo, secessus monachorum sus erat ab idololatræ seuitia. Mox hos sequentiū monachorum origo nachorū instituta, nihil aliud erant, q̄ reuocamenta ad Christū. Principū aulæ titulo magis q̄ uita quondā erāt Christianæ. Episcopos mox ambiōis et auariciæ morbus corripuit. Vulgus itē à primitiua illa charitate refrixit. Hinc secessum captauit Benedictus, & post hūc Bernardus, deinde alij atq; alij. Cōspiratū est à paucis nō in aliud q̄ in purū ac simplicē Christianismū. Deinde tēporis p̄gressu paulatim cū opibus accreuerūt ceremoniæ. refrixit Germana pietas ac simplicitas. Et cū uideamus passim, monasteria ad mores plus q̄ prophanos degenerasse, tamē nouis institutiōibus oneratur mūdus, quasi nō & ij paulo post eodē sint lapsuri. Olim, ut dixi, secessus erat monachorū uita. Nūc ij Monachi uocantur monachi, qui toti ī meditullio negociorū mū mūdaniſſi danorū uersantur, planē tyrānidem quādā in rebus humanis exercētes. Et tamen ij ob cultū, ob titulū, nescio quē, tantū arrogāt sibi sanctimoniæ, ut cæteros præ se nō habeāt p̄ Christianis. Cur sic arētamus Christi professionē, quā ille latissime uoluit patere? Si magnificis uocabulis cōmouemur, quæſo te qd' aliud est ciuitas q̄ magnū monasteriū? Monachi Abbati suo parēt, aut præpositis. ciues Episcopo ac pastoribus suis obsequuntur, quos ipse Christus præfecit, nō hoīm autoritas. Illi uiuūt in ocio, et aliena liberalitate saginātur, in cōmuni-

B s ne possiden

D. ERASMVVS ROTERO.

ne possidētes, qd' citr à sudorē illis obuenit (nihil enī in
 terī dicā de uitiosis) isti, qd' sua pepererūt industria, p
 Castitas. suis qsq; facultatibus ipertiūt egētibus. Iā uerò qd' ad ca
 stitatis uotū attinet, nō ausim explicare, quātulū inter
 sit inter coelibatū & castū matrimoniū. Postremò non
 admodū in eo desiderabimus tria illa uota ab hoībus
 repta, qui primū illud et unicū uotū, qd' in baptismo, nō
 hoī sed Christo nūcupauimus, synceriter pureq; serua
 Nullū ui= uerit. Iā si ex utroq; genere malos cū malis cōseras, ex
 ta genus trā cōtrouersiā potiores sūt hi. Sin bonos cū bonis, mi
 reprehēn= nimū est discrimen, si tamē est ullū, nisi q; religiosiores
 dendum. uidētur, q; minus coacti prāstāt religionē. Superest igitur
 ut nemo uel sibi stulte placeat, ob uitæ genus ab alijs di
 uersum, uel alienū institutū despiciat, dānet ue. Verū ī
 oī uitæ genere sit hoc oīm cōmune studiū, ut p sua qsq;
 uirili ad Christi scopū oībus prāfixū, enitamur, et ad id
 inuicē nos cohortemur, atq; etiā adiutemus, nec inui
 dētes ijs q; nos in hoc stadio prācurrūt, nec fastidiētes
 Pernicio= imbecilles, qui nos assequē nōdū possūt. Deniq; cū quisq;
 sissima fi= qd' potuit prāstitit, ne fiat sibi Euāgelico illi pharisæo,
 ducia sui. q; sua benefacta iactat apud deū. Ieiuno bis in sabbato
 & c. sed iuxtā Christi cōsiliū dicat & dicat ex aīo, di
 γνώμαι. cat sibi nō alijs modo. Seruus inutilis sum, qd' debui fa
 ex cōtra= cere, feci. Nemo uerius fidit, q; q; sic diffidit. Nemo lon
 rijs. gius abest à uera religiōe, q; qui sibi ualde uidetur reli
 giosus. Nec unq; peius agitur cū pietate Christiana, q;
 cū qd' est mūdi, ad Christū detorquetur, cūq; hoīm au
 toritas diuinæ prāfertur. In unū illud caput conspire

MUS.

AD PAVLVM VOLSIVM. 14

mus oportet, si uerè Christiani esse uolumus. Porro q̄
 ad Christũ uocanti hoĩ paret, Christo paret, non hoĩ.
 Et qui fucatos hoĩes, seuos & imperiosos, nō docētes Quatenus
 ea quæ faciāt ad religionē, sed ad suā tyrānidem, tole-
 rat, is Christianā præstat patiētīā, modo quæ præcipi-
 unt, calamitosum faciāt tantũ, nō etiā impiũ. Alioq̄ cō latis.
 ueniet Apostolicũ illud respōsum habere in promptu:
 Deo obedire oportet potius q̄ hoĩbus. Sed iam dudum
 epistolarē modũ excessimus, adeo nos fallit tēpus cū
 amico suauissimo iucūdisime cōfabulāteis. Liber Fro-
 benianis formulis ueluti renatus, multoq̄; q̄ antea niti-
 dior & emēdator in tuũ sinum aduolat. Adiecta sunt
 fragmēta quædā ueterũ studiorũ nostrorũ. Visum est
 aut tibi potissimũ hoc quicq̄ est æditiōis adiūgere, ut
 qui ex Erasmo rectè uiuēdi præceptiōes sumpserit, à
 Volsio p̄tinus ad manũ habeat exēplũ. Bene uale pa-
 ter optime, ac ueræ religiōis eximiũ decus. admone Sa-
 pidũ meis uerbis, ut sibi uerè sapiat, hoc est, sui similis
 esse p̄gat. VVimphelingũ ut adornet τὸ πᾶνοπλίαιον
 mox cū Turcis cōflikturus, quādoquidē iā satis diu bel-
 lū gerit cū cōcubinarijs. Spes est fore, ut illũ aliquādo
 uideamus episcopũ, mitra bicorni pedoq̄; cōspicuum,
 sublimē mula uehi. Sed extrā iocũ, & hos, & Ruserũ
 ceterosq̄; amicos meo nomine multũ saluere iubebis.
 Erasmi tui salutem interdum puris uotis, pijsq̄; preci-
 bus Christo Opt. Max. commendato. Basileæ,

pridie uirginis matris assumptæ,

Anno, M. D. XVII.

ENCHI

ENCHIRIDION

MILITIS CHRISTIANI.

ERASMVS ROTERODA-

MVS AMICO CVI-

DAM AVLICO.

S. D. P.

EFFLAGITASTI NON mediocri studio, frater in domino dilectissime, ut tibi compendiarium quandam uiuendæ rationem præscriberem, qua instructus, possis ad mentem Christo dignâ peruenire. Ais

Enim te iam pridem aulicæ uitæ pertæsum, hoc tecum Aegyptus agitare, quo pacto queas Aegyptum unâ cum suis & uita uitio= uitijs, & delitijs effugere, ac Mose duce, ad uirtutû iter sa. feliciter accingi. Quo mihi carior es, hoc impensius Terra p= gratulor tuo tã salutari proposito, quod spero, uel cimi= missionis trâ nostram operam, fortunabit prouehetq; ipse, qui uita pura. dignatus est excitare. Ego tamen nimis, quàm libens parui, uel homini tam amico, uel tam pia postulâti. Tu modo annitere, ne uel ipse nostrum officiû sine causa uideare flagitasse, uel ego sine fructu tuæ morem gessisse uoluntati. Imò uotis communibus benignum illum IESV spiritum imploremus, ut & mihi scriberet i suggerat salubria. & tibi ea reddat efficacia.

*Frustra in toto N. J. quaesieris nomen Iyos uoc. Vigilandi.
xvevne uictum. ad voff in Cur. Fil. ad Act. xvii. 7.*

VIGILANDVM ESSE
IN VITA.

PRincipio etiam atq; etiam memineris oportet, nil
 aliud esse uitam mortalium, nisi perpetuam quan-
 dam militiam, teste Iob, milite longe tum exercitatissi Iob. 7.
 mo, tū inuictissimo, nimisq; falli uulgus hominū, quo- Prestigia
 rū animos mundus hic prestigiator blandissimis ludi mundi.
 brijs tenet occupatos, qui perinde ac si iam debellatū Pax pax,
 sit, intēpestiuas agunt ferias, neq; prorsus aliter, quā non est
 in certissima pace, mirum quanta uiuant securitate, pax.
 quanq; ociosi in utranq; dormiāt aurem, cum sine fine
 tot ferratis uitiorū copijs oppugnemur, tot captemur
 artibus, tot appetamur insidijs. Ecce tibi superne in Hostes ua-
 tuum exitiū peruigiles excubāt nequissimi demones, rīj è subli-
 mille dolis, mille nocēdi artibus in nos armati, qui mē mi-
 tes nostras telis igniferis, letaliq; tinctis ueneno, moliū-
 tur è sublimi cōfigere, qbus quidem neq; Herculi, neq;
 Cephalo fuit ullum iaculū certius, nisi impenetrabili
 fidei scuto excipiantur. Tum rursus à dextra leuaq; à
 fronte pariter atq; à tergo, mūdus hic nos oppugnat,
 qui iuxtā Ioannis uocem, totus est in uicijs cōstitutus,
 eoq; Christo tum infestus, tum etiam inuisus. Neq; ue- Vicini.
 rò simplex oppugnandi ratio. Interim enim rebus ad- Varia op-
 uersis uelut aperto Marte seuiēs, animi moenia graui pugnandi
 quatit ariete, interim ingentibus quidem, sed uanissi- uia.
 mis promissis, ad prodicionem sollicitat, interim actis
 oblique cuniculis, inexpectatus adrepit, ut inter osci-
 tantes

MILITIS CHRISTIANI:

Hostes
infern.

Mulier
affectus.

Hostis do-
mesticus.

tantes ac securos opprimat. Postremo inferne quoque
lubricus ille anguis, primus pacis nostrae proditor, nunc
in uirenti gramine concolor abditus, nunc in cauernis
illis suis delitescens, centenis cōtortus uoluminibus nō
desinit mulieris nostrae semel corruptae, calcaneis insi-
diari. Mulierem autē carnalem hominis partem intel-
lige. Hæc est enim Heua nostra, per quā uersutissimus
serpens, ad mortiferas uoluptates mentem nostram il-
lectat. Porrò autem quasi parum sit, sic undiq; tantum
hostium imminere, intus deniq; in ipsis animi penetra-
libus, hostē ferimus plusquā familiarem, plusquā
domesticum, quo ut nihil interius, ita nihil potest esse
periculosius. Hic hic est uetus ille & terrenus Adā:
Consuetudine plusquā ciuis, studio plusquā n hostis,
quem neque arcere uallo licet, neque castris exigere
fas est. Hic hic nobis cētenis est obseruandus oculis,
ne forte Dei præsidium aperiat demonibus. Ergo cū
tam formidabili, tamq; difficili bello distringamur o-
mnes, cumq; nobis res sit cū hostibus tam multis, tam
in nostram perniciem iuratis atque deuotis, tam uigi-
lantibus, tam armatis, tam perfidis, tam exercitatis.
Nos male sani, contra non arma capimus? non excu-
bias agimus? non omnia suspecta habemus? Sed perin-
de, ut in rebus bene pacatis, supini stertimus, cessamus
uoluptamur, atq; cuticulam (ut aiūt) curamus ocio-
si. Neque omnino secus, quā si ista uita nostra Græca
sit compotatio, non bellum, ita pro castris & pellibus
in cubilibus uolutamur. Pro duris armis: rosis et Ado-
nidis

ENCHIRIDION.

16

nidis delitijs redimimur, pro militaribus studijs, luxu
 & ocio indulgemus, pro Martijs telis, Cytharam im
 bellem tractamus. Quasi uero non ista pax, bellum sit
 omnium teterrimum. Etenim qui cum uitijs pacem, cū
 Deo in baptisate percussum foedus uiolauit. Et tu uæ
 sane clamas pax pax, cum Deum habeas inimicum, q
 solus & pax est, & pacis author. Clareq; reclamation
 ipse per os prophetae, non est, inquiens, pax impijs.
 Neq; enim prorsus alia est cum illo pacis conditio, nisi
 dum in hoc praesidio corporis militamus odio capitali
 summaq; ui, cum uitijs belligeremur. Alioqui si cum ijs
 nobis conueniet, cum, qui solus potest amicus beare,
 inimicus perdere, bis hostem sumus habituri, simul qd
 ab illis stamus, cum quibus solis nihil conuenit Deo (qd
 enim conueniat luci cum tenebris?) simul quod in=
 gratissimi, pactam illi fidem non praestamus, & san=
 ctissimis ceremonijs ictum foedus nepharie soluimus.
 An nescis o Christiane miles, iam tum cum uiuifici la. In uerba
 uacri mysterijs initiabaris, nomen dedisse te duci Chri Christi u
 sto, cui bis uitam debebas, pariter & donatam, & re=
 stitutam, cui plus quam te ipsum debebas? Non suc=
 currit te uerbis conceptis, in tam benigni imperato=
 ris iurasse sententiam, eius sacramentis, ueluti dona=
 rijs autoratum, tuumq; ipsius diris deuouisse caput si
 minus pacto stares? Quorsum attinebat crucis cha=
 racterem imprimi fronti tuae, nisi ut quo ad uiueres, baptismi.
 sub illius signo militares? Quorsum pertinebat sacro
 illius perungi ceromate, nisi ut cum uitijs aeternum lu=
 ctamen

Cōtrarij

Nō ē pax
impijs.

Symbola

baptismi.

ctamen

MILITIS CHRISTIANI

Exēplum. Et athen ingredereis? Quantus pudor, quāta penē pu-
Christia= blica humani generis execratio, cum à duce principe
ni titulus. deficit homo? Tu cur ludibrio habes Christum ducem
 tuum? neq; metu illius coercitus, cum sit deus neque
 amore prohibitus, cum tua caussa sit hō? Cuius etiam
 uocabulum præ te ferēs, admoneri debebas qd illi pro-
 miseris. Cur ad hostem, unde te semel precio sangui-
 nis sui redemit, perfidus desciscis? cur bis transfuga in
 hostilibus castris meres? Qua frōte audes contra tuū
LUC. II. regem signa infesta tollere, qui pro te uitam impen-
 dit? Nam qui pro illo non stat, ut dixit, ipse contra il-
 lum stat, et qui cum illo nō colligit, dispergit. Merces
 autē non solum foedo titulo, sed etiam infelicissimo sti-
 pendio. Vis audire stipendium tuum, tu quisquis mūdo
Stipendiū militas? En tibi Paulus Christianæ militiæ signifer re-
peccati. spondet: Stipendium inquit peccati, mors. Quis uel
Collatio speciosam militiam suscipiat: si mors proposita sit cor-
mortis. poris? Tu uero tam foedam toleras animæ mortē mer-
 cedis loco reportaturus? In bellis istis insanis, quæ cū
 hominibus homines, uel ferina rabie, uel certe misera
 necessitate gerunt. Nōne uides si quando militum ani-
 mos, uel prædæ promissæ magnitudo, uel formidata ui-
 ctoris crudelitas, uel opprobriatæ pudor ignauiae, uel
 laudū deniq; cupido stimulauit, quā alacribus studijs
 quicquid est laboris exhauriant, quā uilem habeant
Collatio uitam, quāto ardore certatim in hostem aduersum ra-
præmiorū piantur? Et quantula, queso te, merces, miseris tanto
 discrimine, tantoq; studio petitur? Nempe ut ab ho-
 munculo

munculo Imperatore collaudati militari fremitu, ca-
 strensiq; atq; incondita contiuncula celebrentur, ut co-
 rolla graminea, aut quernis frondibus cingantur, ut pe-
 culij plusculū domū referant. Nos cōtrā, neq; pudore,
 neq; præmio accendimur, cum eundem habeamus no-
 stri certaminis spectatorem, quem habituri sumus &
 remuneratorem. Quæ uero uictori præmia proposuit
 noster Agonothetes? profecto non tripodas aut mu-
 los, qualia apud Homerum Achilles, apud Maronem
 Aeneas, sed quæ neq; oculus uidit, neq; auris audiuit,
 neq; in cor hominis ascenderunt: & hæc quidem in-
 terim ueluti laborum solatia impertit adhuc dimican-
 tibus. Quid deinde? felicem immortalitatē. Sed in lu-
 dicris illis certaminibus, in quibus potissima præmij pars
 gloria est, & uicti sua munera sortiuntur. Nobis sum-
 mo atque aucipiti periculo res geritur, neq; de laude, oēs partes
 sed de capite certatur. Et ut summa merces proposita suasorias,
 gnauiter operam nauanti: Ita summa decreta poena de
 fertori. Cœlum promittitur strenue pugnanti, & non tatorias.
 incalescit generosæ mentis uiuida uirtus, tam felicitatis
 præmij spe? presertim promissi authore illo, q̄ tam sal-
 lere non potest, quàm non esse nequit. Geruntur omnia
 sub oculis cuncta contuentis Dei, habemus uniuersum
 cœli cœtum nostri conflictus spectatorem, & non uel
 pudore accēdimur? Collaudabit ille uirtutem nostram,
 à quo probari summa felicitas est. Quin hanc gloriā
 uel uitæ dispendio petimus? Ignauum pectus est, quod
 nullis præmijs excitatur, at solent & ignauissimi ma-

Præmia
etiā hac
uita.

Collatio

cōditionis

Tractat

oēs partes

& exhor-

tatorias.

A promiss-

fore.

C lorum

MILITIS CHRISTIANI

lorū metu experge fieri. At illic quidem hostis ut sit uio
 Tractum lentissimus, in fortunas atq; in corpus seuit. Quid au
 Hectoris tem amplius in Hectorem potuit, crudelissimus uictor
 cadauer. Achilles? At hic seuitur in in mortalem tui partem.
 Neque cadauer tuum circum sepulchrum trahitur, sed
 corpus pariter atq; anima ad inferos demergitur. Illic
 extrema calamitas, ut animam a corpore uictor gladē
 us auferat, hic ipsi animæ sua uita eripitur, Deus. Na-
 turæ est interire corpus, quod etiam si nullus occidat,
 tamen non emori non potest. At animam mori, infeli-
 citatis extremæ est. Corpusculi uulnera quanta caute-
 la depellimus, quanta sollicitudine medemur, & ani-
 mæ uulnera negligimus. Corporis interitum immane,
 quantum horremus, propterea q; oculis uideatur cor-
 poreis? Animam uero morientem quoniam nemo ui-
 det, pauci credant, paucissimi formidant, cum sit hæc
 mors, illa morte tanto atrocior, quanto corpore præ-
 stat anima, quanto animæ Deus. Vis tibi coniecturas
 quasdam cōmonstrem, quibus animæ deprehendas uel
 Argumen morbum uel interitum? Male concoquit stomachus, si
 ta aiæmor bum non continet: Corporis morbū intelligis. Non tā
 tuæ ant panis cibus est corporis quàm animæ cibus uerbū dei.
 egrotæ. Id si tibi amarū est, si nauseam sapit, quid adhuc dubi-
 tas, quin animæ tuæ palatum, morbo sit infectū? si non
 continet, si nō concoctum in uiscera traicit, euidentē hæ-
 bes argumentū ualetudinariam esse animam. Cū ge-
 Languor nua labant, & membra uix ægra trahūtur corpus ma-
 animæ le habere cognoscis, & nō colligis animi morbū, cum
 ad oīs

ad omnia pietatis officia languet nauseatq; cum ne le-
 ui quidem, cōtumeliæ ferendæ robur suppetit, cū pau-
 lulo pecuniolæ dispendio frangitur? Postea quàm ocu- *Mors qd*
 los destituit uisus, ubi desierūt audire aures, posteaquā *agat.*
 constupuit omne corpus, nemo dubitat, quin emigra-
 rit anima. Tu cum habeas cordis oculos obscuratos,
 ut euentissimum lumen, quod est ueritas, non uideas
 cum uocē diuinam internis auribus non percipias, cū
 omni prorsus sensu careas, uiuere credis animā? Vides
 fratrem indigna patientē, nihil cōmouetur animus, mo-
 do tua res sit incolumis. Cur nihil hic sentit anima? Nē
 pe quia mortua. Quare mortua? quia non adest illius
 uita Deus. Siquidem ubi Deus, ibi charitas. Deus enim *Vita aniæ*
 charitas est. Alioqui si uiuum es membrū, cur ulla pars *Deus.*
 corporis dolet, te non modo non dolēte, uerum ne sen-
 tiente quidem. Accipe signū non paulo etiam certius. *Sensus ui-*
 Defraudasti amicū, cōmisisti adulterium, capitale uul- *te signum*
 nus accepit anima, & tamen adeo tibi nō dolet, ut eti-
 am quasi de lucro gaudeas, iactesq; quod turpiter ad-
 misisti. Certū habe mortuā iacere animā, nō uiuit cor-
 pus, si punctiōnem aciculæ non sentiat, & uiuet ani-
 ma, quæ tanti uulneris sensu uacat? Audis quempiam
 sermones impios, tumidos, maledicos, impudicos, ob-
 scœnos proferentē, uerbis rabiosis in proximū debac-
 chantem, caue putes isti homini uiuā esse animā. Iacet *Cadauer*
 in sepulchro pectoris putre cadauer, unde huiusmodi *animæ.*
 foetores exhalātur, & proximū quenq; inficiūt. Chri-
 stus phariseos sepulchra dealbata uocat. Quid ita?

C 2 Nempe

MILITIS CHRISTIANI.

Nempe quia mortuam animā secū circumferebant. Et regius ille propheta. Sepulchrum, inquit, patens guttur eorum, linguis suis dolose agebant. Piorū corpora, templa sunt spiritus sancti: Impiorum sepulchra cadaverū, ut potissimū in eos quadret illa grāmaticorū etymologia σῶμα quasi σῆμα, sepulchrum, pectus, guttur & os, hiatus sepulchri. Neq; ullum corpus tam mortuum et destitutum anima, quā mortua est anima relicta à sepulchrū Deo. Neque ullum corporeum cadaver sic obolet naribus hominum, ut foetor animæ sepultæ, iam quadriduum, offendit nares diuinas omniumq; cœlitum. Ergo cum uerba mortua proficiscuntur è pectore, cadaver intus cubet necesse est. Nam cū iuxta uocem Euangelicā, ex abūdātia cordis os loquatur, nimirū uiua uerba dei loqueretur: si illic adesset uita deus. Cōtra in Euangelicis literis Christo dicūt discipuli: Domine quo ibimus? uerba uitæ habes. Cur ita tandē uerba uitæ? Nempe q̄ ab ea manarēt anima, à qua nunquā uel momēto discesserat diuinitas? quæ & nos uitæ restituit immortalī. Sed ægrotanti corpori paulo succurrit medicus. Corpus exanime non raro reuocarunt ad uitam & homines p̄ij. Animā uero mortuā, non nisi singulari gratuitaq; uirtute resuscitat deus, ac ne resuscitat quidem si mortua corpus reliquerit. Tū corporeæ mortis aut nullus, aut certe breuissimus est sensus, animæ sempiternus. Et cum alioqui plus quā mortua sit, tamen ad mortis sensum quodāmodo est immortalis. Proinde cū tam nouo periculo nobis sit dimicandum, quis ille stupor,

σῶμα
corpus.
σῆμα.

Verba ui-
ta.
Remedia

por, quæ securitas, quæ supinitas animi nostri, quem tantimali metus non acuit? At è diuerso, nihil est quod te uel periculi magnitudo: uel hostium copia, uires, spe uictoriae artes consternent animo. Succurrit quàm grauem habeas aduersarium, succurrat è regione, quam praesentem habeas opitulatorè. In numerabiles aduersum te. Sed qui pro te stat, unus plus potest omnibus. Si deus pro nobis, quis contra nos? Si ille sustinet, quis deiciet? Tu modo uictoriae uotum toto pectore concipe. In mentè Hostis oli ueniat, non tibi cum integro hoste rem esse, sed cū eo, uictus. qui iam olim fractus, susus, exutus, atq; adeo triumphatus sit à nobis, sed in Christo capite nostro, à quo proculdubio uicissim uincetur & in nobis. Tu modo cura ut sis in corpore, & omnia poteris in capite. In teipso quidem nimis es imbecillus, in illo nihil nō uales. Proinde ne anceps quidē est nostri Martis exitus, propterea quod neutiquam à fortuna pēdeat uictoria, sed ea oīs in manu sita sit Dei, ac per eum nostris quoq; in manibus. Nemo hic non uicit, nisi qui uincere noluit. Auxiliatoris benignitas nulli defuit unquam, si caueris, ne benignitati illius desis ipse, uicisti. Pro te pugnabit, & liberalitatem suam tibi pro merito imputabit. Victoriā omnem illi seras acceptā oportet, qui primus & solus à peccato immunis, peccati tyrannidem oppressit, uerum ea tibi non sine tua continget industria. Nam qui dixit, confidite, quia ego uici mūdum, magno te uult animo esse, nō securo. Ita demū per illum uincemus, si illius exemplo pugnabimus. Quare sic inter

Ioan. 16.

MILITIS CHRISTIANI

Scyllam Charybdimq; medius quidam cursus est obti-
nendus, ut neq; diuina gratia fretus, securius agas, atq;
solutius neq; belli difficultatibus exanimatus, animam
simul cum armis abijcias.

DE ARMIS MILITIAE CHRISTIANAE.

ATque illud in primis arbitror ad huius militiae di-
sciplinā pertinere, ut quāmaxime cognitum,
meditatumq; habeas, quo potissimū armorum genere
quibus cū hostibus oporteat congregari. Tum ut ea sem-
per in expedito habeas, ne quādo possit insidiator ille
uersutissimus, inermem opprimere, atq; inopinantem.
In uestris bellis nō raro licet interquiescere, uel cū hy-
bernat hostis, uel cum intercedunt induciæ. Nobis do-
nec in hoc corpore militamus: ne dignum quidem, ut
aiunt, transuersum licet ab armis discedere. Nunquā
non standum pro castris, nunquam non excubandum,
Nunquam quia nunquam cessat hostis noster. Imō cum trāquillus
cessandū est, cum fugam aut inducias simulat, tum uel maxime
christiano molitur insidias, neq; unquam cautius excubias oportet
agere, quam cum pacis speciem exhibet, nunquam
minus trepidandum, q̄ cum aperto Marte nos adori-
tur. Ergo prima cura sit, ne inermis sit animus. Arma-
mus corpusculum hoc, ne timeamus sicam latronis,
non armabimus mentem ut in tuto sit? Armati sunt ho-
stes ut perdant, nos piget arma capere, ne pereamus.

Vigilant

Vigilant illi ut perimant, nos nō uigilamus, quo simus incolumes? Sed de armatura Christiana speciatim suo loco dicetur. Interim ut summam dicam, duo præcipue paranda sunt arma ei, cui sit cum septem illis genibus, Chananeo, Cetheo, Amorreo, Pheræo, Gergezeo, Eueo, Iebuzeo, hoc est, cū uniuersa uitiorū cohorte pugnandū, quorum septē capitalia potissimū numerantur. *Allegoria septē uitiorum capitalium.* Precatione & Scientia semp armatos esse uult Paulus, qui sine intermissione iubet orare. *Precatio pura in cœlū subducit affectum, arcē uidelicet hostibus inaccessam. Scientia salutaribus opinionibus cōmunit intellectum, ita ut neutrum alteri de esse oporteat. Alterius sic altera postulat opes, & cōiurat amice, illa quidem exorat, sed hæc suggerit quid sit orandum, ut ardentem ores, & iuxta Iacobū, nihil hæsitās: fides, spesq; præstant, ut in nomine Iesu, id est, salutaria petas, Scientia cōmonstrat. Audierunt & filij Zebedei à Christo. Nescitis quid petatis. Sed precatio quædem potior, ut quæ cū deo sermones misceat, at scientia non minus necessaria tamē. Aegypto profugus, nescio an satis tuto te tam longo, tamq; difficili itineri cōmissurus sis, nisi duobus his ducibus Mose & Aaron. Aaron sacris præfectus, precationis gerit typū, Moses precationis legis cognitionē significat. Sed ut scientiā oportet non esse mancā, ita precationē non conuenit esse ignauā. Precationis armis pugnat cum hostibus Moses, sed manibus in altum sublatis. Quas simulatque demiserat, absit inquit inferior Israël. Tu fortasse cum oras, hoc modo spe tili loquiū.*

MILITIS CHRISTIANI

Etas quantum psalmorum permurmuraris? & multilo-
 quium, orandi uirtutem arbitraris. Quod uitium po-
 tissimū est eorū, qui adhuc in litera sunt infantes, neq;
 ad spiritus maturitatem adoleuerūt. Sed audi qd apud
 Matthæum nos doceat Christus, Orantes aut, inquiēs,
 nolite multum loqui, sicut Ethnici faciunt, putāt enim
 quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assi-
 milari eis. Scit enim pater uester, quid opus sit uobis,
 anteq̄ petatis eum. Et Paulus decem milia uerborum
 in spiritu, hoc est, ore tenus pronuncianda, contemnit,
 præ quinq; in sensu proferendis. Moses nullam edebat
 uocem, & tamen audiebat, Quid clamas ad me? Non
 strepitus ille labiorum, sed ardens animi uotum, tanq̄
 intentissima quæpiā uox ferit aures diuinas. Tū igitur
 hoc tibi familiare facias, simul atq; iugruerit hostis ubi
 terelicta uitia sollicitant, ut statim mentem cū certa fi-
 ducia ad cælum erigas, unde ueniet auxilium tibi, sed
 eodem tollantur & manus. Tutissimū est pietatis offi-
 cijs occupari, ut opera tua nō ad terrena studia, sed ad
 Christum referantur. Sed ne scientiæ subsidia contem-
 nas, illud considera. Antea satis erat Israël hostē effu-
 gere, at non prius sibi fidit, ut Amalechitem prouocet
 ut cominus experiatur, quā esset manna cœlesti, &
 aqua de petra scatente refectus. His epulis confirma-
 tus egregius ille bellator David, uniuersam hostium co-
 hortem contemnit. Parasti, inquiens, in cōspectu meo
 mensam, aduersus omnes qui tribulāt nos. Crede mihi
 frater animo meo charissime, nulla tam uehemens ho-
 stium

Βαττολο
 γία

2. Cor. 14

Allegoria
 Mosi.

Scientia

stium impressio, id est, nulla tam ualida tentatio, quam
 ardens sacrarum literarum studium non facile retun-
 dat, nulla tam tristis aduersitas, quam non reddat tole-
 rabilem. Atqui ne uidear audaculus interpretes (quanquam
 possem me magnis authoribus ueri) quid aptius arca-
 nae legis scientiam adumbrare queat, quam manna? prin-
 cipio enim quod non est terra prouenit, sed coelitus de-
 pluit, discrimen uides inter humanas et diuinas lite-
 ras, omnis enim scriptura sancta diuinitus est inspira-
 ta, atque a Deo autore profecta. Quod minutum sermo-
 nis est humilitas, sub uerbis penes sordidis, ingentia my-
 steria claudentis. Quod candidum. Nulla mortalium
 doctrina est, quae non sit aliquo nigro re erroris uitia-
 ta, sola Christi doctrina tota niuea, tota candida, tota
 sincera est, Quod rigidulum est atque subasperum, my-
 sterium litera obiectum exprimit. Superficiem et quasi
 siliquam si quis attrectet, quod durius atque insuauius? Non
 nisi tunicam Mannae gustauerant, qui dicebant. Durus
 est hic sermo, et quis potest eum audire? Erue sensum
 spiritualem, iam nihil suauius, nihil succulentius. De-
 niq; manna Hebraeis sonat, quod est hoc, quod et ipsum
 pulchre quadrat in diuinam scripturam, quae nihil ha-
 bet ociosum, immo ne apicem quidem, non dignum in-
 uestigatione, non dignum admiratione, non dignum
 hac uoce, quid est hoc. Aquarum uero nomine, scien-
 tiam diuinae legis significare, familiare est spiritui san-
 cto. Legis aquas refectionis. super quas se gloriatur
 educatum David, legis aquas, quas sapientia deriuat in

Allegoria
de Manna.

IOAN. 16.

Allegoria
de aquis.

MILITIS CHRISTIANI.

capita uiarum omnium. legis flumen illud mysticum,
 Ezech. 47. in quod ingressus Ezechiel, uado transire non pote-
 rat. legis puteos quos foderat Abraham, quos terra
 Gene. 27. oppletos à Philistæis denuo restituit Isaac. Legis fon-
 Exod. 15 tes duodecim, ad quos peragratis quadraginta man-
 Ioan. 4. sionibus, iam sathiscentes respirant Israëlita. Legis &
 Ioan. 9. in Euangelio puteum, super quem itinere fessus asse-
 dit I E S V S. Legis aquas Siloë, ad quas idem mittit cæ-
 cum, ut uisum recipiat. Legis aquam in peluim mis-
 sam, abluendis Apostolorum pedibus. Et ne singula re-
 censeam, hoc significatur frequens mentio est in arca-
 nis literis, puteorum, fontium, fluminum, qua nobis ni-
 hil aliud quam mysticæ scripturæ diligens uestigatio
 commendatur. Quid enim aqua in terræ uenis abdita,
 nisi mysterium obductum litera? Quid eadem ad sca-
 tebram elicit, nisi mysterium erutum atque explana-
 tum? Quod ubi ad auditorum ædificationem, longe la-
 teq; propagatur, quid iam prohibet flumen appella-
 re? Ergo si te totum studio scripturarum dedicabis, si
 in lege domini meditaberis die ac nocte, non timebis
 à timore nocturno, siue diurno, sed ad omnem hostiū
 insultum munitus atq; exercitatus eris. Neq; equidem
 usquequaq; improbauerim ad hanc militiam, uelut ty-
 rociniū quodam præludere in literis poëtarū & phi-
 losophorum gentilium, modo modice ac per etatem
 quis eas attingat, & quasi in transcurso arripiat, non
 autem immoretur, & ueluti ad scopulos Sirenæos cō-
 senescat. Nam ad hæc quoq; studia uocat diuus Basi-
 lius adu

Accōmo-
dat allego-
riam.

Studia
prima.

lius adulescentulos, quos ad Christianos mores insti- Basilus.
 tuit, & ad Musas reuocat Licentium suum, noster Au-
 gustinus. Neq; pœnitet adamatæ captiue Hierony- Libris de
 mû. Laudatur Cyprianus, quod Aegyptijs spolijs tem- ordine.
 plum domini locupletarit. Verum nolim te, cum gen-
 tilium literis, gentilium et mores haurire. Alioqui per
 multa reperies, & illic ad recte uiuendum conduci- Ad orato-
 bilia, neq; aspernandum, quod etiam ethnicus author rē magnū
 bene monet, quandoquidem nec Moses Iethro soceri
 consilium est aspernatus. Fingunt illæ literæ, uege- Exod. 18.
 tantq; puerile ingenium, atq; ad diuinarum scriptura-
 rum cognitionem mire præparant, ad quas ilico pedi-
 bus manibusq; illotis irrumperè, penè sacrilegij ge-
 nus est. Hieronymus eorum impudentiam taxat, qui
 modo à secularibus studijs profecti, audēt diuinas tra-
 ctare scripturas. At quanto faciunt impudentius, qui
 ne gustatis quidem illis, istuc ipsum audent. Sed uti di-
 uina scriptura non multum habet fructus, si in litera
 persistas, hæreasq; Ita non parum utilis est Homeri-
 ca Vergilianaq; poësis, si memineris eam totam esse
 allegoricam: Id quod nemo negabit, qui modo uete- Poëtæ
 rum eruditionem, uel summis labijs degustarit. Obsce- quomodo
 nos autem poëtæ, suaserim omnino non attingere, legendi.
 aut certe non introspicere penitus, nisi forte noueris
 descripta magis horrere uitia, & contentione turpi-
 um, uehementius amare honesta. E philosophis autem Philoso-
 Platonicos te sequi malim, propterea, qd' cū plerisq; phi-
 sententijs tum ipso dicendi caractere, quàm proxi-
 me ad

MILITIS CHRISTIANI

me ad prophetica[m] Euangelicamq[ue] figuram accedunt. Breuiter omnem ethnicam literaturam delibare profuerit, si quidem id fiat, ut dixi, & annis idoneis, & modice, tum cauti[m] & cum delectu. Deinde cursum & peregrinantis non habitantis more. Postremo quod est precipuum, si omnia ad Christum referantur. Sic enim mundis omnia munda sunt, cum imundis contra nihil sit mundum. Neq[ue] uitio tibi uertetur, si Solomonis exemplo, sexaginta reginas, octoginta concubinas, & innumerabiles secularis sapientiae puellas domi alas, modo diuina sapientia, praeter ceteras sit unica tua, formosa tua, columba tua. Et Israëlit[ae] amat alienigenam barbaramq[ue], forma captus, sed capillis derasis, unguibus praeseclis, ex Allophila facit Israëlitidem. Et Ozee fornicariam ducit, uerum ex ea liberos tollit, non sibi, sed domino Sabaoth, sanctumq[ue] prophetae stuprum, dominicam auget familiam. Hebraei posteaquam Aegyptum reliquerant, aliquandiu consperso uiuebant, sed hic cibus temporarius erat, neq[ue] ad tantam profectiorem poterat suppetere. Ergo eo mox fastidito, ad Manna, quantum potest properandum, coelestis sapientiae, quae te affatim alet animabitq[ue] donec propositi uictor peruenias ad palmas illas, praemij nunquam desituri. Sed interim etiam atq[ue] etiam memineras, non oportere nisi lotis manibus, hoc est summa animi puritate tractari diuinas literas, ne tibi antidotus, tuo uitio uertatur in uenenum, et Manna tibi putrescat, nisi in uiscera affectus traieceris,

ceris, eueniat autem quod illi Ozee, qui nō ueritus est
 arcæ nutanti prophanas admoliri manus, et impro- 2. Para. 13.
 bum officium, subita morte luit. Primum est, ut de eis li-
 teris digna sentias. Oracula mera (ut sunt) esse puta, de
 diuinæ mentis adito profecta. Afflari te numine, affi-
 ci, rapi, transfigurari, ineffabili modo senties, si religi-
 ose, si cum ueneratione, si humiliter adieris. Videbis
 sponsi beati delicias, uidebis opes ditissimi Solomonis,
 Videbis abditos thesauros æternæ sapientiæ. Sed caue
 improbe irrumpas in conclaue, humile est hostium, ui-
 de ne capite impingas ac resilias. Sic porrò existima
 nihil tam uerum esse eorum quæ uides oculis, quæ ma-
 nibus contrectas, quàm quæ ibi legis. Ut cœlum, ut ter-
 ra intereant, certe de uerbis diuinis ne unum quidem
 Iota aut apiculus interiturus est, quin omnia fiant. Ut
 mentiantur, ut errent homines, ueritas dei neq; fallit,
 neque fallitur. Ex interpretibus diuinæ scripturæ eos
 potissimum delige, qui à litera quàm maxime rece-
 dunt. Cuiusmodi sunt in primis post Paulum Orige-
 nes, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus. Video enim
 neotericos theologos literæ nimium libenter inhære-
 re, et captiosis quibusdam argutijs, magis quàm eru-
 endis mysterijs operam dare, quasi uero non uere dixe-
 rit Paulus, legem nostram spiritalem esse. Audiui ego
 nonnullos, qui sibi usq; adeo humanis illis commenta-
 tiunculis placebant, ut ueterum interpretamēta, penè
 pro somnijs contēnerent, tātumq; illis fiducia Scotus
 faciebat, ut ne lectis quidē unquam sacris literis se ta-
 men

Fides scri-
 pturæ di-
 uinæ.

Theologi
 interpretes

Scotistæ

MILITIS CHRISTIANI

men absolutos Theologos putarent. Qui etiam si argutissima dicant. an spiritus sancto digna dixerint, aliorum esto iudicium. Tu si mauis spiritu esse uegetior, quàm ad contentionē instructior, si saginam animæ quæris, magis quàm ingenij pruritum, ueteres potissimum euolue, quorū & pietas spectatior, & eruditior uberior, antiq̄iorq̄, & oratio neq̄; ieiuna, neq̄; sordēda, & interpretatio sacris mysterijs accommodatior. Neq̄; uero hoc dixerim, quod neotericos contemnā sed quod utiliora præferam, tuoq̄; proposito conducibiliora. Habet autem spiritus ille diuinus suā quam scripturæ dam linguam, suasq̄; figuras, quæ tibi sunt in primis sacrae. diligenti obseruatione cognoscendæ. Balbutit nobis diuina sapientia, & ueluti mater quæpiam officiosa, ad nostram infantiam uoces accommodat. Lac porrigit infantulis in CHRISTO, holus infirmis. Tu uero festina adulescere, & ad solidum propera cibum. Demittit illa sese ad tuam humilitatem, at tu cōtra ad illius sublimitatem assurge. Monstri simile est, semper infantem esse, nimis ignauum, nō desinere esse infimum. Magis sapiet, magis pascet unius uersiculī meditatio, si rupta siliqua medullā erueris, quàm uniuersum Psalterium ad literam tantum decantatum. Quod quidem ego hoc diligentius admoneo, quod re ipsa cognitum habeam, errorem hunc non uulgi modo animos passim occupasse. Sed & eorum qui uestitu & nomine perfectam religionē profitentur, ut putent summā pietatem hac una in re sitam, si quam plurimum

rimum psalmorum uix etiam ad literam intellectorum
quotidie percenseant, neq; aliud in caussa esse iudico,
quod uideamus monasticam pietatem sic ubiq; frige-
re, languere, euanescere, quàm quod in litera consene-
scunt, neq; ad spiritualem scripturarũ cognitionẽ elã-
borant. Neque audiunt CHRISTVM in Euange-
lio clamantem: Caro non prodest quicquam. Spiri-
tus est qui uiuificat. Non Paulum magistrum astruen-
tem: Litera occidit, Spiritus est qui uiuificat. Et scimus Ioan. 4.
quoniam lex spiritualis est, non carnalis. Et spirituali-
bus spiritualia comparãda. Olim in monte, nunc in spi-
ritu uult adorari pater spiritũ. Quanquã haud asper-
nor eorum imbecillitatem, qui mētis inopia (quod unũ
possunt) faciunt, mysticos psalmos simplici puraq; fi-
de pronũciantes. Imò quemadmodũ in precaminibus
magicis, uoces quẽdã ne ab ijs quidẽ qui eas pronunci-
ant intellectu, efficaces tamen esse creduntur. Ita diui-
na uerba quanquã parũ cognita, tamen prodesse cre-
dẽdũ est, ijs, à qbus sincera fide, puroq; affectu uel di-
cũtur, uel audiũtur. Angelosq; qui adsunt, atq; intelli-
gunt, ad opem ferendam inuitari. Neque uero Paulus 1. Cor. 12.
contemnit eos qui spiritu psallunt, uel qui linguis lo-
quũtur, sed ad sectanda Charismata meliora hortatur.
Ad quãsi cui non contigit eniti uicio, nõ animi, sed na-
turae, certe non obstrepat ijs, qui potiora conantur. Et
iuxta Pauli uocem, qui manducat, non manducantẽ nõ
spernat, & qui nõ manducat, manducantem non iudi-
cet. Te uero qui ingenio tã felici præditus es, omnino
nolim

Similitudo
origenica

MILITIS CHRISTIANI

nolim in sterili litera lentū esse, sed ad recōditiora my-
steria festinare, & improbum conatum industriae cre-
bris precibus adiuuare, donec aperiat tibi librū septē
signaculis obsignatum. Is qui habet clauem David, qui
In Apoca claudit. & nemo aperit arcana patris, quæ nemo no-
calyp. uit nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Sed quonā
nostra dilabitur oratio? Propositum erat, ut tibi uitæ,
Simile. non studiij formam præscriberemus. Verum huc defle-
ximus, dum tibi conamur officinam idoneam cōmon-
strare, unde debeas nouæ militiæ tuæ noua arma pete-
re. Ergo ut ad institutum reuertamur, si ex libris genti-
lium optima queq; decerpseris, atq; apiculæ exemplo
per omnes ueterum hortulos circumuolitās, præteritis
uenenis, succum modo salutarem ac generosum exu-
xeris, animum tuum ad communem quidem uitā quam
ethicam uocant, reddideris non paulo armatiorem.
Ethica. Sunt enim profecto & illorum Palladi sua quedam ar-
ma neutiquam contemnenda. CHRISTI autem es-
se puta quicquid usquam ueri offenderis. Verum diui
Arma uul- na illa & (ut poëtæ loquuntur) Vulcania panoplia,
cania apd' nullo telo uiolabilis, non nisi ex arcanarum literarum
Homerū. armamentario depromitur. In quo David noster Im-
perator uniuersi belli apparatus, suis militibus repo-
suit, quibus cominus eminusq; pugnent cum præputi-
atis Philistæis. His armis neq; Achilles Homericus te-
tus erat, & si fingitur, neq; Aeneas Vergilianus, quo-
rū alter ira, alter amore, tā turpiter uincebatur. Neq;
absurde dictum, quod ea nō in humanis officinis excu-
duntur

duntur, sed in ea quæ Vulcano est cum Minerva com=
munis. Nam Mineruam artibus atq; ingenijs Vulcanū
igni præficiūt, Deorū figuli Poëta. Id quod ego tū de= Poëta fi=
mum uerè fieri existimo, cum uidelicet & honestis ar guli Deo=
tibus excultum ingenium: sic diuini amoris ignis com= rum.
munit, ut etiam si fractus illabatur orbis, impaidū fe= Allegoria
riant ruinae. Sed ante supbi Saulis arma reijcias opor= David.
tet, quæ magis oneri sunt quàm usui, et cum Goliad cō
gressurum David grauant non iuuant. Deinde de ripa
torrentis mysticæ scripturæ, quinq; colligas lapillulos
(quæ fortè quinq; sunt uerba Pauli, quæ loquitur in sen=
su) Postremo fundibula dextram armes. His demum ar
mis prosternitur unicus ille noster hostis, superbie pa
ter satanas. Quem & caput nostrum CHRISTVS
IESVS quomodo tandem deuicit? Nōne cum ten=
tanti diuinæ scripturæ uerbis respondet, quasi petitis
de torrente lapillis, frontem inimici percussit? Vis aut
audire Christianæ Palladis arma? Et accipiet (inquit) Sapien. 5.
armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ul=
tionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam, &
accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutū in=
expugnabile æquitatē, acuet autem diram iram in lan=
ceam. Legis & apud Esaiam: Indutus est iustitia, ut lo=
rica & galea salutis in capite eius. Indutus est uestimē Esa. 59.
tis ultionis, & opertus est quasi pallio zeli. Iam si libet
Pauli non instrenui ducis adire promptuarium: nimi= 1. Cor. 10.
rum intuenies & illic arma nostræ militiæ non carna=
lia, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum,

D cogit

MILITIS CHRISTIANI.

cogitationes destruentes, & omnem altitudinē extol-
lentem se aduersus scientiam dei. Inuenies armaturā
Dei, qua possis resistere in die malo. Inuenies arma iu-
sticiæ à dextris & à sinistris. Inuenies laterū munimen-
tum, ueritatē, & lorica[m] iusticiæ, scutum fidei, in quo
possis uniuersa maligni tela ignea extinguere. Inueni-
es & galeā salutis, & gladiū spūs, quod est uerbū dei.
Quibus omnibus si quis erit diligēter tectus, atq; mu-
nitus: is deniq; poterit animosam illam Pauli uocē in-
trepidus emittere. **Ad Ro. 8** Quis ergo nos separabit à charita-
te Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nudi-
tas, an periculū, an persecutio, an gladius? Vide quan-
tos hostes, quā omnibus formidatos, ipse pro nihilo
ducat. Sed audi quiddam etiam fortius, nam sequitur:
sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit
nos. Certus sum enim, quia neq; mors, neq; uita, neq;
angeli, neq; principatus, neq; uirtutes, neq; instantia,
neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profun-
dū, neq; creatura alia poterit nos separare à charita-
te dei, quæ est in Christo Iesu. O felicem fiduciā quā
nomen. præstāt Paulo, id est, pusillo homini, arma lucis, qui se
Paulus enī etiam proiectamentum huius mūdi appellat. Talis igi-
latine pu- tur armaturæ uim sacræ literæ tibi suppeditabūt, si to-
sillū sonat to pectore in eis uersaberis, ita ut nostris monitis, nihil
2. Cor. 4. sit opus futurū. Sed quoniam tu ita uis, ne tibi non mo-
Enchiria- rigeri fuisse uideamur. Enchiridion, hoc est, pugiuncu-
dion pugi- lum modo quēdam excudimus, quem nunquā de ma-
unculus nu deponas, ne in conuiuio quidem, aut in cubiculo, ut
etiam

etiam si quando cogeris in huius mundi negocijs peregrinari, iustamq; istam armaturā grauaberis circumferre. nō committas tamē ut ullo momento insidiator ille opprimat te prorsus exarmatū, saltēq; non pigeat hunc gladiolum tecum habere, qui neq; onerosus erit gestatu, neq; inutilis ad tutelam. Est enim perpusillus, quo tamē si adhibita fidei parmula, scite uteris, facile sustinebis tumultuariū hostis assultum, ne quod letale ualnus accipias. Sed iam tempus est ut utendi rationē Ratio utē= quādam experiamur tradere: quam si tu diligēter ad di armatu= exercitationē accōmodabis, fore confido, ut te uicto= ra spiritu= rem, Imperator noster Christus, ex hoc praesidio, in suā ali= ciuitatē Hierusalē transferat ouantē ubi nullus omni= no belli tumultus, sed pax immortalis ac perfecta tran= quillitas, cū interim omnis spes salutis in ferro sita sit. *Transitio.*

CAPVT ESSE SAPIENTIAE,

ut temetipsum noris, De q; duplici sa= pientia, falsa & uera.

PAx igitur summum illud est bonum, ad quam o= Pax sco= mnia sua studia mundi quoq; amatores referūt, pus studiū sed falsam, ut dictum est. Eandem & Philosophi su= Christiani orum dogmatiam sectatoribus falso pollicebātur: Chri Ioan. 14. stus enim unus eam donat, quam mundus non potest dare. Ad hanc perueniendi una ratio est, si cum no= bis ipsis bellum geramus, si cum uitijs nostris acriter Pax, nobis depugnemus. Cum his enim hostibus implacabili odio summū bo= disidet Deus, pax nostra, cum natura sit uirtus ipsa, num.

D z uirtu=

MILITIS CHRISTIANI.

Stulticia uirtutumq; omnium parens & author. Atq; ex omnium
summūma uitiorum genere contracta colluies, à Stoicis fortissi-
lum philo mis assertoribus uirtutis, Stulticia uocatur: in nostris li-
sophis. teris malicia dicitur. Itidem ut omnibus suis numeris
Sapientia absoluta probitas, utrisq; sapientia nominatur. Mali-
summum tiā aut, nōne (iuxta Sapientis oraculū) uincit sapien-
bonum tia? Malitiæ pater atq; princeps est, rector ille tenebra-
rum Belial, cuius ductū quisquis sequitur, in nocte am-
bulans, ad noctem properat æternam. Contrā Sapien-
tiæ author, atq; ipsa adeo sapientia Christus Iesus, qui
uerum est lumen, stulticie mūdane noctem solus discu-
tiens, splendor pāternæ glariæ, qui nobis in se renatis
uti factus est redēptio atq; iustificatio, teste Paulo, ita
factus est & sapientia. Nos, inquit, prædicamus Chri-
stum crucifixum: Iudæis quidē scandalū, Gentibus au-
tem stultitiam, ipsis autem uocatis Iudæis atq; Græcis,
Christum Dei uirtutem ac Dei sapientiam, per quam
ipsius exēplo, nos quoq; de hoste malicia triūphū re-
ferre queamus: si modo ī eo sapuerimus, in quo & uin-
cemus. Hāc tu cōtempta seculi sapientia amplectere,
quæ mendacissimo titulo sese uenditat stultis: cū, iuxta
Paulū, nulla uerior sit stulticia apud Deum, quā ter-
rena sapientia, dediscenda ei qui uerē cupiat sapere.
Terrena Si quis uidetur (inquiens) inter uos sapiens esse in hoc
sapientia seculo, stultus fiat ut sit sapiens. Sapiētia enī huius mū-
diabolica. di, stulticia est apud Deum. Et paulo superius: Scriptū
est enim. Perdam sapientiam sapientium, & pruden-
tiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? ubi Scriba?
ubi in-

ubi inquisitor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus
 sapientiam huius mundi? Nec dubito quin iam nunc
 odiose tibi obstrepant stulti isti sapientes, & cæci cæ-
 corum duces, delirare te, desipere, insanire, clamitan-
 tes, quod ad Christum pares desciscere. Hi sunt nomi- **Nomine**
 ne duntaxat Christiani, cæterū doctrinæ Christi, tū ir- **Christiani**
 riores, tum oppugnatores. Vide ne quid istorum blate **re, hostes.**
 ramenta te permoueant: quorū miseranda cæcitas, de-
 ploranda potius quàm imitanda. Quod est enim istud
 præposterum sapientiæ genus, in rebus nugatorijs nihi-
 liq;: Imò ad turpitudinem tantum esse cautum & cali-
 dum, in ijs uero que sola ad salutem nostram pertinent
 non ita multo plus pecude sapere? Paulus uult nos esse
 sapientes: sed in bono, simplices autem in malo. Sapi-
 unt isti ut inique agant, bene autem facere nesciunt.
 Et cum facundus ille poëta Græcus ad nihil utilem ho- **Hesiodus,**
 minē censeat, qui neq; ipse per se sapiat, neq; bene mo-
 nenti obtemperet, qua tandem in classe ponentur isti,
 qui cum turpissime desipiant, tamen non desinunt ob-
 turbare, ridere, deterrere eos qui iam resipuerūt? Ve-
 rum irrisor nōne irridebitur? qui habitat in cælis, uī-
 cissim irridebit eos, & dominus subsannabit eos. Legis
 in libro Sapientiæ: Videbūt enim & cōtemnent eum,
 illos autē deus irridebit. Ab improbis rideri, penē lau-
 dari est, certe gloriosum, capitis nostri & Apostolorū
 æmulos fieri. At horrendum profecto, à deo irrideri.
 Ego quoq; inquit Sapientia, in interitu uestro ridebo,
 & subsannabo, cum uobis id quod timebatis, aduene-

MILITIS CHRISTIANI.

rit: uidelicet cum sero iam experrecti, dicent: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum & in similitudinem improprij. Nos insensati uitam illorū aestimabimus insaniam, & finem sine honore, Animalis ista: & ut Iacobus ait: Diabolica est sapiētia ac Deo inimica, cuius finis interitus: quippe quā semper affectatur pedisse qua pestilens arrogantia, arrogantiam animi cecitas, cæcitatē adfectuū tyrannis, adfectuum tyrannidem uniuersa uirtorū seges & licētia quiduis peccandi. Licentiam istam sequitur consuetudo, consuetudinem infelicissimus animi stupor, quo fit ut & mali sensu careant Stupentes mors occupat corporis, quam mors excipit secunda. Vides ut summi mali mater est, mūdi sapientia. De Christi uero sapientia, quam mūdus stulticiam putat, ita legis. Venerūt autē mihi pariter omnia bona cū illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & letatus sum in omnibus, quoniā antecedebat me ista sapiētia: & ignorabā quoniā bonorū omniū mater est. Hęc. n. modestiā & mansuetudinē comitē ducit. Mansuetudo nos diuini spūs reddit capaces. Superhumilē enim & mansuetū gaudet requiescere, qui simulatq; septeno illo chrismate mentē nostrā imbuerit tum demū pullulascit felix illa seges uirtutum omniū, cū fractibus illis beatis, quorū precipuus gaudiū internum, gaudiū arc. nū, gaudium solis ijs cognitū, quibus contigit quod deniq; cū mundi gaudijs nec euanescit, nec aufertur, sed cumulatur in gaudiū æternum. Eam mi frater, & iuxta Iacobi monita, ardentissimis uotis oportet

Pedisse =
qua mūda
ne sapien
tia, arro=
gantia.
Gradatio.

Christiana
sapientia
habet ali=
as pedisse
quas.
Esaie. ii.
Dona spiri
tus.

oportet à Deo postulare, & iuxta Sapientē quēdam Prouer. 2.
 ē diuinę scripturę uenis ueluti thesauros effodere. Ca Nosce te
 put autem huius sapientię esse puta, ut temet ipsum no ipsum.
 ris, quod uerbi ē cęlo profectū credidit Antiquitas, &
 magnis authoribus usq; adeo placuit, ut in eo omnē sa
 pientię uim, summatim cōtineri iudicauerint. Sed leue
 pondus huius dogmatis apud nos sit, nisi congruit cū
 literis nostris. Minatur spōsę suę mysticus ille amator
 in Cāticis, ac foras abire iubet, nisi semet cognorit. Si
 ignoras te o pulchra inter mulieres, egredere, & abi
 post uestigia gregū tuorū. Proinde ne quiuis sibi teme Sed neque
 re rem tātā arroget, ut ipsi sibi satis sit cognitus. Cor= me ipsum
 pus suū haud scio, an quisquā ad plenū norit, & mē iudico.
 tis habitū cognoscet q̄libet? Paulus cui cōtigerat, uel
 tertij cęli mysteria discere, semetipsum tamen nō au
 det iudicare, ausurus utiq; si sibi sat esset notus. Si ho
 mo tam spiritualis qui omnia dijudicat, iudicādus à ne
 mine, sibi adhuc parum perspicuus erat, nos carnales
 quid confidimus? Porrò miles nimis inutilis uideatur,
 cui neq; suę copię, neq; hostium cohortes satis habe= antur
 cognite. At homini non cum homine, uerum se= cum
 ipsi bellū est: atq; adeo ex ipsis uisceribus hostilis
 acies nobis ultrò suppullulat, quē admodū de terrige= nis
 fratribus Poëtę fabulātur. Usq; adeo aut tenui dis= Gigātes ē
 crimine, ab hoste distat amicus, ut ingēs periculū sit, ne terra natū
 parū cauti, uel inimicū p amico tueamur, uel amicū p
 hoste ledamus. Hæret etiā in angelo lucis dux ille egre Iosue. 5.
 gius. Noster es, inquit, an aduersariorū? Ergò quo=

MILITIS CHRISTIANI.

niam tecum ipse bellū suscepisti, & in hoc prima uictoriae spes sita est. si tute tibi sis quā maxime cognitus, simulachrū quoddam tui, tibi uelut in tabula proponam, ut qd intus, quid in cute sis, planè pernoscas.

DE HOMINE EXTERIORE ET INTERIORE.

Homo ex diuersissimis compositus. **E**st igitur homo prodigiosum quoddam animal, ex duabus tribusue partibus multo diuersissimis compositum, ex anima ueluti numine quodam, & corpore tanquā muta pecude. Siquidem corpore usq; adeo reliquo brutorum generi non praestamus, ut omnibus eius dotibus inueniamur inferiores. Secundū animam uerò adeo diuinitatis sumus capaces, ut ipsa etiā angelicas mentes liceat praeteruolare, & unum cū Deo fieri. Si tibi corpus additum non fuisset, numen eras, si tor pacis. mens ista non fuisset indita, pecus eras. Has duas naturas tam inter se diuersas, summus ille opifex, felici concordia colligarat. At serpens pacis inimicus, infelici rursus discordia dissecuit, ut iā neq; dirimi queant sine maximo cruciatu, neq; coniunctim uiuere sine assiduo bello. Plane q; (quod dici solet) utrunq; in altero auribus Lupum tenet, possetq; mutuo competere uersiculus ille lepidissimus. Nec tecum possum uiuere, nec sine te. Adeo perplexa seditione inter sese tumultuantur, ueluti diuersa, quae unum sunt. Corpus enim ut est ipsum uisibile, rebus uisibilibus delectatur. Vt est mortale

tale, temporalia sequitur. Vt est graue deorsum sedit. Simile si-
 Contrà anima generis ætheri memor, summa ui sur mili dele-
 sum nititur, & cum terrestri mole luctatur, contemnit & atur
 ea quæ uidentur, scit enim esse caduca, quæ ue-
 re, quæ semper sunt. Immortalis amat immortalia, cœ- Animus i-
 lestis cœlestia. Similis similibus capitur, nisi penitus su corpus de-
 erit corporis immersa sordibus, atq; à natua genero- generans.
 sitate eius cōtagio degenerarit. Neq; uerò hãc discor-
 diam, uel fabulosus ille Prometheus inseuit, admixta
 menti nostræ, de quo q; animante particula, neq; præ-
 mitiua conditio indidit, sed peccatum, quod bene con-
 ditum erat, male deprauauit, inter bene cōcordes dis-
 sensionis uirus serēs. Antea enim & mens corpori si- Vnde pro-
 ne negocio imperabat, & corpus aïo libens uolens q; pensio ad-
 parebat, nunc contrà perturbato rerum ordine, affe- uitia.
 tus corporis rationi præire certant, cogitur q; illa in
 corporis sententiam pedibus discedere. Quare nō ab- Monar-
 surde pectus hominis, cum seditiosa quapiam Rep. cō chia in ho-
 ponas licebit, quam, quoniã ex uarijs hominum gene- mine.
 ribus cōst. at, propter dissentionem studiorum, oportet
 crebris motibus & factiōibus collidi, ni penes unū sit
 imperij summa: isq; sit eiusmodi, ut nihil imperet, nisi
 Reipu. salutaria, quare necesse est, ut plus in ea ualeat,
 qui plus sapit, pareat, qui minus. Nihil est autē infima Monar-
 plebe uecordius, eoq; magistratibus obtemperare de- chia ratio
 bet, nullum ipsa gerere magistratum. Qui uerò opti-
 mates sunt, aut natu maiores, audiendi sunt illi quidē
 in consultationibus. at ita si statuendi arbitrium penes

MILITIS CHRISTIANI

unum maneat regem, quem admoneri quidē oportet,
 nonnunquā, cogi uerò aut praeiri nō cōuenit. Porro
 rex ipse nulli paret nisi legi. Lex respondet honestatis
 Idea. Quod si praeposteris uicibus uulgus indomitum,
Rex uni & sex illa ciuitatis tumultuosa, natu maioribus praeire
legi paret cōtendit: aut si primates regis imperiū negligunt, co=
 oritur in Rep. nostra periculosa seditio, & nisi diuina
 dictatura succurritur, ad extremam perniciem res o=
Dictator. mnis spectat In homine uero ratio regis uice sūgitur.
 Optimates accipias licet, affectus quosdā, corporeos
Deus. quidē illos, sed tamen nō perinde brutos. Quod genus
 sunt, genuina pietas ergā parētes, charitas in fratres,
Optima= beneuolētia in amicos, misericordia in adflictos, me=
tes qui. tus infamia, cupido honestae opinionis, & si qua sunt
 cōsimilia. Eos porro motus animorū, qui à ratiōis de=
Plebs quae. cretis quā maxime dissidēt, suntq; infimae ad pecorū
 humilitatem abiecti, plebis, quasi ultimam fecem esse
 puta, cuiusmodi sunt libido, luxus, inuidia, hisq; consi=
 miles animi morbi, qui ad unum omnes, ueluti serui
 sordidi & improbi, ergastulis sunt coercendi, ut si
 queant, pensum operāq; domino praescriptā praestent.
Plato diu. Sin minus, nihil certi damni dest. Quae omnia Pla=
dit homi= to diuinitus intelligens, scripsit in Timaeo, filios deorū,
nē in tres ad sui similitudinē fabricatos fuisse. duplex animae ge=
partes, in nus in homine, alterum diuinum & immortale, alterū
 rationem: quasi mortale, & uarijs perturbationibus obnoxium,
in. uimira= quarum prima sit uoluptas, esca malorū (ut ait) pro=
scib. uē. & xima dolor, fuga, impedimentumq; bonorum. Deinde
 metus

metus atq; audacia. consultores amentes. Quibus ac- cōcupiscia
cedit & implacabilis iracundia. Præterea spes blan- bilem.
da, cum irrationabili sensu, amoreq; omnium inuasor-
re: Hæc enim fermè verba Platonis. Nec ignoravit
in huiusmodi perturbationibus cohercendis, vitæ be-
atitudinem consistere. Scribit enim eodem in opere,
eos, qui ista superassent, iuste uicturos, iniuste autem Quatuor
qui ab his uicti fuissent. Et diuinæ quidem animæ: hoc adfectus
est rationi, tãquàm regi in cerebro uelut in arce cui- animi, uo-
tatis nostræ sedem statuit, corporis uidelicet parte edi- luptas, do-
tissima, cœloq; proxima, tũ minime bruta quippe quæ lor, spes,
& osse sit pertenui, neq; neruis, neq; carne onerata: & metus.
sed sensibus intus forisq; lōge munitissima, ut illis quasi Ratio in
renuntiantibus nihil tumultus in Republica coorire cerebro
tur, quod non protinus ille persentisceret, At mortalis tanquàm
animæ partes, hoc est adfectus, ut quæq; rationi uel mo in arce.
rigeria est, uel obsrepera: ita ab ea semouit. Nam in- Vir irasci-
ter ceruicem & diaphragma, partem animæ consti- bils ubi lo-
tuit, fortitudinis atq; iræ participem: adfectum uideli- catur.
cet, sed uiosum quidem illum & cohibendum. At non
perinde brutũ, eoq; mediocri interuallo à sũmis imisq;
semouit, ne uel nimia uicinitate regis ociũ perturbet,
uel infimæ plebis contagio corrupta, simul in eum con-
iurent. Vim porrò concupiscibilem, quæ esculenta & Vis concu-
poculenta adpetit, quæq; in Venere m impellimur, por piscibilis.
rò infrà præcordia procul à regia, in iecur & aluum ubi,
relegauit, ut quasi ferum quoddam & indomitum ani-
mal, illic ad præsepe habitaret: propterea quod ea uio-
lentissimos

MILITIS CHRISTIANI.

lentissimos excitare motus cōsuevit, minimeq; præsi-
 dis imperijs audiens esse. huius infima pars, quam pe-
 cuina sit quamq; rebellis, uel illa pudenda corpis por-
 tio, in qua potissimum tyrannidem obtinet, documen-
 to potest esse: quæ membris ex omnibus una: frustra
 reclamante rege, obscœnis motibus, subinde rebellio-
 nem parat. Vides nimirum ut hac, superne diuinum
 Ratio tan- animal homo, planè in pecudem desinat. At consul-
 quàm rex tor ille diuinus, sublimi in arce præsidens, memor ori-
 Sceptro, ginis suæ, nihil sordidum, nihil humile cogitat. Sceptro
 cur aquila autem insignis eburno propterea quod nihil non re-
 addita. Etum imperet, in cuius fastigio aquilam insidere scri-
 psit Homerus, qd' ad cœlestia subuolās, quæ humi sunt
 aquilinis oculis despicit. Postremo aurea redimitus co-
 rona. Aurum enim in mysticis literis sapientiam ferè
 significat, circulus autem perfectam, & omnibus nu-
 meris absolutam. Hæ sunt enim proprie Regum do-
 Regum do tes. Primum ut quàm plurimum sapiant, ne quid pec-
 tes. cent per errorem, tum uti quæ recta sunt, ea modo ue-
 lint, ne quid contrà animi iudicium perperam corru-
 pteq; faciant: Quarum altera qui careat, cum non re-
 gem, sed latronem existimato.

DE VARIETATE AFFECTVVM.

Ratio sem Noster autē rex propter æternā legē, sibi diuini-
 per recla- tus insculptā, opprimi quidē potest, corrūpi nō
 mans. potest, quin reclamet, qn reuocet. Cui si reliqua plebs
 parebit, nihil esse unquā neq; pœnitendū, neq; perni-
 ciosum

ciosum cōmittet, sed sūma moderatione, sūmaq; tran-
 quillitate gerētur uniuersa. Ac de affectibus quidē Sto-
 ici Peripateticiq; nōnihil diuersa sentiunt, quanquā
 illud cōuenit inter omnes, ratione uiuendū, nō affectu.
 Sed illis placet, ubi affectibus, qui à sensibus proxime
 excitātur, tanquā pædagogis usus, ad iudiciū uerūq; Ratione
 discrimen expetendorū & fugiendorū puenieris, tum uiuendum
 eos prorsus esse relinquendos: Iam enim nō solū utiles nō affectu
 non esse ad sapientiam, uerumetiā perniciosos. Atq;
 ob id perfectum illum sapientē suum oībus eiusmodi
 motibus, tanquā morbis animi, uacare uolūt, uixq;
 humaniores quidā, primos illos impetus rationē præ-
 uertētes, sapienti cōcedunt, quas illi phantasias appel-
 lant, At peripatetici, nō extirpādos affectus, sed coher- Affectus
 cendos docēt, Esse enim nōnullum eorū usum, propte putantur
 rea quod à natura additos opinētur, uti quædā ad uir- uirtutis in-
 tutem incitabula, atq; exhortamenta, sicuti fortitudi- citabula.
 nis iram, iudustriæ inuidiam, et item de reliquis. Socra-
 tes aut in Phedone Platonis: cum nihil aliud putat esse
 philosophiā, quā mortis meditationem, hoc est, ut
 animus quantū potest, abducatur sese à rebus corporeis.
 & sensibilibus, trāsferatq; ad ea, quæ ratione, nō sen Animus sic
 sibus percipiātur, cum Stoicis nimirū sentire uidetur. ducendus
 Oportet igitur primū oēs animi, cognitos habere mo- à sensibus
 tus. Deinde scire nullos esse tā uiolētos, quin à ratione ad rationē
 uel compesci, uel ad uirtutē deflecti queāt. Audio enim
 uulgo hāc pestiferā opinionē, ut se dicāt ad uitia cogi.
 Alij contrā imperiti sui, motus huiusmodi, pro ratiois
dicta

MILITIS CHRISTIANI.

Alius alio ad uirtutē pronior. dictamine sequuntur, atq; adeo, quod suasit ira, aut inuidia, id zelum Dei uocant. At ut est alia Respublica alia factiosior, Ita alius alio ad uirtutem propensior.

Quae differētia, nō ex animorū discrimine, sed uel ex influxu coelestiuū corporū, uel progenitoribus, uel ex educatione, uel ex ipso corporis habitu proficiscitur.

Nō anilis est illa Socratis fabula, de aurigis et equis, bonis ac malis. Videas enim nōnullos ita moderato ingenio natos, ita tractabiles ac faciles, ut sine ullo negotio ad uirtutē instituātur, ac sine calcaribus ulro praecurrant.

Alijs contrā corpus rebelle, tanquā equum indomitum, & calcitrosū cōtigiſſe, ut multū sudans domitor ille, uix tamē asperrimo freno, uix fuste, calcaribusq; subigat ferocientē. qualis si tibi forte obtigit, ne protinus abijcias animū. Immo tāto acrius eni

Rebellio naturae ne mini impu tanda. tere sic existimās, nō tibi interclusā ad uirtutem uia, sed uberiorē uirtutis materiā oblatā esse. Quod si obnam mentē nactus es, nō hoc protinus alio melior es, sed felicior. At rursus ita obligator. Quā

quā quis est ingenio usq; adeo felici, ut non abunde multa sint, in qbus luctari oporteat? Ergo qua maxime turbari sentiet, hac quā maxime aduigilet rex oportet.

Quaedam uitia gentilitia, quaedam naturalia sunt. Sūt uitia quaedam penē gētilia, quē admodum gentibus nonnullis perfidiam aiunt esse familiarem, alijs luxum, alijs libidinem. Quaedam corporis habitū comitatur, sicut sanguineos mulierositas, & uoluptatū amor: Cholericū ira, ferocitas, maledicentia: Phlegmaticum inertia, somnolentia: Melancholicum, inui-

dia, tristitia

elia, tristitia, amaritudo. nonnulla cum etate, aut remittuntur, aut inualescunt, quemadmodum libido in iuuentate, item profusio, temeritas: in senectate tenacitas, morositas, auaritia. Sunt & quæ sexui uideantur adnata, ut in uiro ferocitas, in muliere uanitas, & uindictæ cupiditas. Fit interim ut natura ueluti paria faciens, mortis propria. Est hic morbus alicuius animi dote quapiam diuersa compenset. Est hic quidem propensior ad uoluptatem, sed neutiquam iracundus, neutiquam inuidus. Est alius incorrupta pudicitia, sed elacior, sed iracundior, sed attentior ad rem. Neque desunt qui prodigiosis quibusdam, ac fatalibus uitijs sollicitentur, furto, sacrilegio, homicidio, quibus quidem omni conatu obuiam est eundem, contraque eorum insultum, certi propositi murus quidam aheneus obijciendus. Ediuerso sunt nonnulli affectus, ita uicini uirtutibus ut periculum sit, ne ambiguo discrimine fallamur. Erunt hi corrigendi, & ad proximam uirtutem commode deflectendi. Est exempli gratia quispiam excandescentior, iniiciat animo frenum, & erit alacrior, erit erectus, minimeque languidus, erit liber ac simplex. Est alius paulo tenacior, adhibeat rationem, & fuerit frugalis. Qui blandior est, fiet comis & commodus. Qui praesractus, constans. Qui tristior, seuerus. Qui ineptior, morigerus, atque ad eundem modum de reliquis animi leuioribus morbis. Hoc modo cauendum, ne naturæ uitium, uirtutis nomine palliemus, tristitiam, grauitatem, asperitatem, seueritatem, inuidiam, zelum, sordes, frugalitatem, assentationem, comitatem, scurrilitatem,

Vitia se-
 xui et etate
 Morbus a
 nimi dote
 pensatur.

Vitia quæ
 uicina sunt
 uirtuti cor-
 rigantur.

Ne uitio
 uirtutis
 nomen
 ponas.

MILITIS CHRISTIANI

tatem, urbanitatem appellantes. Hæc igitur est unica ad beatitudinem uia. Primū, ut te noris. Deinde, ut ne quid pro adfectibus, sed oīa pro iudicio ratiōis agas.

Pro iudicio ratio nis agas. Pulchra sunt diffi- cilia.

Sana sit autē & sapiat ratio, hoc est, tantū honesta spe- ctet. At difficile est (inquier) quod præcipis. Quis ne- gat? Atqui uerum est illud apud Platonem adagium: quæ pulchra sunt, eadem esse difficilia. Nihil fortius, quàm ut quis se ipsum uincat: sed nullum maius præmi- um quàm beatitudo. Præclare illud Hieronymus ut cæ- tera omnia. Nihil Christiano felicius, cui pr omittitur regnum cœlorum. Nihil laboriosius, qui quotidie de ui- ta periclitatur. Nihil fortius qui uincit diabolum. Nihil imbecillius, qui à carne superatur. Si tuas perpenderis uires, nihil difficilius quàm carnem subigere spiritui, si Deum auxiliatorē respexeris, nihil facilius. Tu modo ingenti animo, perfectæ uitæ propositum concipe, con- ceptum urge. Nihil unquam uehemēter imperauit sibi

Velle fieri Christiani- num, pars est Chri- stianismi. Via uirtu- tis succes- su molle- scit.

humanus animus, qd' nō effecerit. Magna pars Chri- stianismi est, toto pectore uelle fieri Christianum. Qd' aditu uidebitur inexpugnabile, id fiet successu mollius usu facile, consuetudine demum etiam iucundum. Sci- tum est illud Hesiodium: Arduam initio esse uirtutis ui- am. Verum ubi ad cacumen erepseris, tutissimū otium te manet. Nullum animal tam ferum, quod non mansue- scat humana cura: & animi domitoris omnium nulla erit domandi ratio? Ut corpore ualeas, potes in annos aliquot imperare tibi, ut abstemius sis, ut à Venere tē- peres, quæ præscripsit homo medicus: & ut oēm ui-

tam

tam tranquille transigas, non potes uel menses paucos imperare adfectibus, quod cōditor præcipit deus? Ut corpus morbo subducas, omnia facis. Ut corpus et animā ab æterna morte subtrahas: non illa facis, quæ fecerunt & Ethnici?

DE HOMINE INTERIORE ET
exteriore, & de duabus partibus hominis ex literis sacris.

Pudet me profectō Christianorū nomine: quorum maxima pars, ueluti muta pecora seruit adfectibus suis: adeoq; in hac dimicatione non sunt exercitati, ut ne norint quidem rationis atq; perturbationū discrimen. Hoc tantum hominē esse putant quod uident, quod sentiunt: Imò nihil esse putant, nisi quod sub sensum cadat, cum nihil sit minus. Quicquid impense cu ueris male piunt, id rectū existimant. Pacem adpellant, certam iudicatur, comploratamq; seruitutem: dum obruta ratio quocūq; uocat adfectus, nihil renitens, sequitur. Hæc pax est illa misera, quam Christus ueræ pacis author, qui fecit utraq; unum, uenit dirimere, bellum salutare excitaturus inter patrem & filium, inter maritum & uxorem: inter ea quæ turpis concordia male cōciliauit. Iam uerò Philosophorum leuis sit authoritas, nisi eadem o-

E corpus,

MILITIS CHRISTIANI.

corpus, interim exteriorè hominè, interim legè membrorum adpellat. Spiritu, inquit, ambulate, et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit aduersus spiritū, & spūs aduersum carnem, ut nō quaecunq; uultis, illa faciatis. Et alibi. Quod si secundum carnem uixeritis, moriemini. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Noua profectō rerum cōmutatio, ut in bello pax quærat, in pace bellū, in morte uita, in uita mors, in seruitute libertas, in libertate seruitus. Scribit enim alibi Paulus: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Libertatē audi: Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Et, Non iterum cōcepimus spiritum seruitutis in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei. Idem alibi: Video aliā legem in mēbris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Legis apud eundem de exteriorè homine qui corrumpitur, & interi-

Duplex ore, qui renouatur de die in diē. Plato duas uno in homine animas constituit. Paulus eodem in homine duos homines facit adeo conglutinatos, ut neuter sine altero, neq; in gloria, neq; in gehenna sit futurus: adeo rursum disunctos, ut unius mors, uita sit alterius. Eodem, opinor, pertinent quæ scribit Corinthijs: Factus est primus homo in animam uiuentē: nouissimus Adā in animam uiuificantem. Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde qd' spiritale. Primus homo de terra terrenus. Secūdus homo de cælo cælestis: Atq; ut euidentius esset, ista non solum ad Christū & Adam

Adam, sed ad nos oēs pertinere subiecit. Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis coelestis, tales & coelestes. Igitur si portauimus imaginē terreni, portemus & imaginē coelestis. Hoc autem dico fratres, quia caro & sanguis regnum dei nō possidebunt: neq; corruptio incorruptelam possidebit. Vides liquere, quod alibi carnem: & exteriorem, qui corrumpitur, hominē dixit, hic terrenum Adam nominaſſe? Hoc ipsum nimirum est, & corpus illud mortis, quo grauatus exclamabat Paulus: Infelix ego homo, q̄s me liberabit de corpore mortis huius? Porro fructum longe diuersissimū *Fructus* carnis & spūs aperiens, alibi scribit: Qui seminat (inquit) in carne sua, de carne & metet corruptionē, qui *carnis &* autem seminat in spiritu, de spiritu metet uitam aeternam. *Spiritus differunt.* Hoc igitur illud est uetus dissidium geminorū Iacob & Esau, qui & antequām in lucē aederentur, iam *Iacob &* intrā materni uentris claustra luctabātur. At Esau qui *Esau sunt* dem praecipit exortum: sed Iacob praeripuit benedictionē. *figura spiritus &* Prius enim carnale, sed quod spiritale potius est. *car nis.* Alter erat rufus & pilis obsitus, alter leuis, alter inquietus & uenator, alter domestico gaudēs otio. Et ille quidem famelicus, ius uendit primogenitorū, dū uili uoluptatis autor amento illectus, à natua libertate excidit, in seruitutem peccatorum, hic quod iure non debebatur, arte gratiae sibi uendicat. Inter hos fratres, quanquām uterinos, quanquām gemellos, nunquā p̄fecta cont̄ cōcordia. Odit enī Esau Iacob, Iacob contrā, etsi nō respōdet odio mutuo, fugit tamē, suspectūq; *semp*

MILITIS CHRISTIANI.

semper habet Esau, neq; sese illi credit. Tibi quoque quicquid suaserit adfectus, suspectum sit propter dubiam authoris fidem. Iacob solus uidit dominū, Esau ut sanguinarius, gladio uiuit. Postremò dominus à matre consultus respondit: Maior seruiet minori. Pater uerò adiecit: Fratri tuo seruiet. Tempusq; ueniet, cū excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Dominus de pijs uaticinatur, pater de reprobis. Ille quid ab omnibus oporteat fieri cōmonstrat: hic quid pleriq; faturi sint, prædicat. Paulus uult mulierem subditā esse uiro suo. Melior est enim iniquitas uiri, q̄ mulier benefaciens. Eua nostra carnalis est adfectus, cuius oculos callidus ille coluber quotidie sollicitat: ea corrupta pergit & uirum ad cōmunionem mali sollicitare. Sed quid legis de muliere noua, id est, ea quæ uiro suo morigerata est? Inimicitias ponā inter te (nempe serpentē & mulierem) & semen tuum & semen illius, ipsa cōteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo illius. Deiectus est coluber in pectus, impetum eius fregit mors Christi: Tantū calcaneo insidiatur clancularius. Cæterum gratia fidei, tanquā in uiraginem uersa mulier, uenenatū caput animosa cōterit. Aucta est gratia, imminuta carnis tyrānis. Sara imminuta, authore deo, creuit Abraham, iamq; illa non maritum, sed dominū uotis animi cat. Neque prius tamen illa partum meretur, quā illi morbis na desissent muliebria. Quid uerò tādē peperit dominus scitur tran suo Abrahæ, iam anus, iam effœta? Nēpe Isaac, hoc quillitas. est gaudium. Simulatq; in homine consenuerunt adfectus,

Aus, tum demum exoritur felix illa tranquillitas inno-
 centis animi & mentis securitas quasi iuge cōuiuium.
 Et ut pater ipse non indulset uxori: ita in liberis suspe-
 ctam habet collusionē, Isaac cū Ismaële. In ea ætate nō
 uult cōuenire filio ancillæ, cū filio liberæ. Dum adhuc Adulescē
 feruet adulescētia, procul ab oculis ablegetur Ismaël: tia fugiat
 ne sub blādimentī specie, puerū adhuc Isaac ad suos mo occasione
 res pelliciat. iam senuerat Abrahā, iam anus erat Sa- mali.
 ra, iam ædiderat Isaac: adhuc diffidit nisi uxoris cōsili
 um diuinum oraculum comprobasset. Non est securus
 de muliere, donec audit à domino: Omnia quæ dixē-
 rit tibi Sara, audi uocem eius. O felicem senectam eo-
 rum, in quibus sic præmortuus est ille terrenus homo,
 ut nullū negotiū exhibeat spiritui. Qui cōsensus an p
 oia perfectus homini cōtingat in hac uita: haud equi-
 dem affirmauerim. Fortasse ne expediat quidē. Nam
 & Paulo datus est stimulus carnis, angelus Satanae, q Stimulus
 illum colaphizaret, ac iam tertiū dominum rogans, ut carnis p
 à se tolleretur, hoc tantū audiuit: Paulē sufficit tibi gra de st.
 tia mea, nā uirtus in infirmitate perficitur. Nouū pro
 fecto remedij genus. Paulus ne superbiret, tentatur à
 superbia, ut solidus sit in Christo, in se cogitur esse infir-
 mus, portabat enim thesaurū reuelationū cœlestiū in
 uase fictili, ut sublimitas esset uirtutis dei, et nō ex ipso
 Quod unū exemplū Apostoli, multorū pariter nos ad Tentatus
 monet. Primū, cū à uitijs sollicitamur, mox iteratis pre oret.
 cibus implorandū esse auxiliū diuinū. Deinde tentatio
 nes uiris perfectis interdū nō solū periculosas nō esse

MILITIS CHRISTIANI.

Inanis gloria subit in medijs uirtutibus. ueruetiam ad custodiã uirtutis necessarias. Postremo reliquis omnibus perdomitis, solum inanis gloriæ uitium in medijs etiam uirtutibus insidiari: & hanc esse uelut Hydram illam Herculanam, monstrum uuax, & suis uulneribus scœcundum, quod omnibus exantlatis laboribus, supremo fine uix demum queat confici. Verũ labor omnia uincit improbus. Interim dum uehementibus perturbationibus æstuat animus, tu modis omnibus

Proteus, peme, urge, immine: ac Proteũ istum tuũ uinclis strin hoc est, ad ge tenacibus, dum omnia trãformat se in miracula re fectus strĩ rum, ignemq; horribilemq; ferã, fluuiumq; liquentem, gendus. donec in natiuam speciem redeat. Quid autẽ tam Proteus, quã adfectus et cupiditates stultorum, quæ cum eos nunc in beluinam libidinem, nunc in iram ferinam, nunc in uenenatam inuidiam, nunc in alia atq; alia uirtutum portenta trahũt. Nonne pulchre quadrat, quod

In Georgi eruditissimus Poëta dixit: Tum uariae illudent species, cis. atq; ora ferarũ. Fiet enim subito sus horridus, a traq; tigris. Squamosusq; Draco, & fulua ceruice Leæna. Aut acrem flammæ sonitum dabit. Hic uero memento quod sequitur. Sed quanto ille magis formas se uertit in omnes, Tãto nate magis contẽde tenacia uincla. Imò

Cõstãter si ne rursus ad fabulas reuoluamur Poëtarũ exẽplo san cut iacob Et patriarchæ Iacob lucifamen nocturnũ constãter urge, donec illucescat aurora opis diuinæ: dicitoq; nõ di relucter is mittam te, nisi benedixeris mihi. Quod autem uirtutis Premiũ ui suæ præmium tulerit fortissimus ille Palæstrites, ope= gloriæ. ræ præcium est audire. Primũ benedixitei in eodẽ lo= co, Semper

co. Semper enim post superatā tentationē, præcipiū
 quoddam auctarium diuinæ gratiæ adijcitur homini,
 qua sit ad futurum hostis assultum, multo quàm fuerat
 munitior. Deinde tacto femore emarcuit neruus ut-
 toris, et coepit altero claudicare pede. Execratur per
 os propheta Deus, eos qui utroq; claudicant pede, id
 est, qui simul & in carne esse & Deo uolunt placere:
 & dū utrunq; male conātur, in utroq; claudicāt. Feli-
 ces autē illi, in quibus sic adfectus carnis emortuus est
 cōtingente Deo, ut dextro pedi potissimū, hoc est, spi-
 ritui innitantur. Postremò nomē illi cōmutatum. Ex Ia-
 cob enī fit Israēl, ex luctatore quietus. Vbi castigaris
 carnē tuā, & eam crucifixeris cum uitijs & cōcupi-
 scentijs, iam nullo obstrepente, cōtinget tibi trāquilli-
 tas & ocium, ut uaces & uideas dominū, ut gustes &
 uideas, quomā suauis est dominus: hoc enī sonat Israēl
 Videtur autē nō in igni, nō in turbine aut tumultu ten Post turbī
 tationū, uerum tēpestate in diaboli, si modo perseuera nem uide=
 ris, cōsequitur sibilus auræ tenuis consolatiōis spiritu- tur Deus.
 alis. Ea simulatq; leniter adspirauerit, tū intende acri-
 ter internos oculos, & eris Israēl, dicesq; cum eodē:
 Vidi dominū, & salua facta est anīa mea. Videbis eū
 qui dixit: Nō uidebit me omnis caro. Excute te ipsum:
 Si caro es, non uidebis dominum: Si nō uideris, nō sal-
 uabitur anima tua. Cura igitur ut sis spiritus.

DE TRIBVS HOMINIS PAR-
 tibus, Spiritu, & Anima, et Carne.

E 4 Erant

MILITIS CHRISTIANI.

ERant hæc uel nimio plus satis, uerum ut fias tibi paulo etiam perspectior, atq; excussior, libet & Origenes Origenicâ hominis sectionē breuiter referre. Is enim libro pri Paulum secutus: tres partes facit, spiritum, animâ, & mo super carnem, quas omnes cōiunxit & postolus scribēs Thes= epistolam salonicensibus, ut integer (inquit) corpus uestrum, & ad Roma. anima, & spiritus, in die domini nostri Iesu Christi ser uetur. Esaias autem ommissa parte infima, duarum me= minit: Anima (inquit) mea desiderabit te in nocte, sed et spiritu meo, in præcordijs meis, de mane uigila= bo ad te. Daniel item: Laudate (inquit) spiritus, & ani= ma iustorum dominum. Quibus ex locis, non absurde Caro. colligit, triplicem hominis portionē. Corpus siue car= nem, infimam nostri partem, cui per genitalem culpâ, legem inscripsit peccati serpens ille ueterator, qua= q; ad turpia prouocamur, ac uicti diabolo connecti= mur. Spiritus. Spiritum uerò qua diuinæ naturæ similitudinem exprimimus, in qua conditor optimus, de suæ mētis ar chetypo, æternam illam honesti legem insculpsit digi= to, hoc est spiritu suo. Hac deo cōglutinamur, unumq; cum eo reddimur: Porro tertiam, & inter ista mediâ Animâ. animam constituit, quæ sensuum ac motuum naturali= um sit capax. Ea uelut in factiosa Repub. non potest non alterutri partium accedere. Hinc atq; hinc solici tatur, liberum habet, utrò uelit inclinare. Si carni re= nūcians ad spiritus partes sese traduxerit, fiet & ipsa spiritalis. Sin ad carnis cupiditates semet abiecerit, de generabit & ipsa in corpus. Hoc enim est quod sensit Paulus

Paulus, scribens Corinthijs: An nescitis, quoniam qui
 adheret meretrici, unum corpus efficitur? Qui autem
 adheret domino, unus spiritus est. Meretricem lubri- Caro me=
 cam hominis partē appellat. Hæc est illa illex & blan retri- est,
 da mulier, de qua legis Prouerb. ca. ij. Ut eruaris à mu animam
 liere aliena, & ab extranea, quæ mollit sermones suos seducens.
 & relinquit ducem pubertatis suæ, & pacta dei sui ob
 lita est: Inclinata est enim ad mortem domus eius, &
 ad inferos semitæ ipsius. Omnes qui ingredientur ad
 eam, nō reuertentur, nec apprehendent semitas uite.
 Et capite sexto: Ut custodiant te à muliere mala, & à
 blanda lingua extraneæ. Non cōcupiscat pulchritudi
 nem eius cor tuum, ne capiaris nutibus illius. Precium
 enim scorti, uix unius est panis, mulier autē uiri pre-
 ciosam animam rapit. Nōne cum de scorto, corde, et
 anima meminit, nominatim tres hominis partes ex-
 pressit? Rursum capite nono: Mulier stulta & clamo-
 sa, plenaq; illecebris, & nihil omnino sciens, sedet in
 foribus domus suæ super sellam, in excelsa urbis loco
 ut uocaret transeuntes per uiam, & gentes in itinere
 suo. Quis est paruulus declinet ad me. Et uecordi locu-
 ta est. Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis abscondi-
 tus suauior. Et ignorauit qd' ibi sint Gigātes, & in p-
 fundis inferni cōuiuæ eius. Qui enim applicabitur illi,
 descēdet ad inferos. Nam qui abscesserit ab ea, salua-
 bitur. Quæso te, quibus coloribus magis graphice de-
 pingi, fucari uè poterāt, uel uenenatæ carnis illecebræ
 ad turpitudinē sollicitantis animā, uel improbitas spiri

MILITIS CHRISTIANI

Cuiusq; tui reclamantis, uel exitus infelix superantis? Ergo spi-
 partis ritus Deos nos reddit, Caro pecora. Anima constituit
 officia. homines, Spiritus pios, Caro impios, Anima neutros:
 Spiritus quærit cœlestia, Caro dulcia, Anima necessa-
 ria: Spiritus euehit in cœlū, Caro deprimat ad inferos
 Animæ nihil imputatur. Quicquid carnale, turpe est.
 Quicquid spirituale, perfectum. Quicquid animale,
 mediū & indifferens. Vis ne pinguiore, qd' aiunt Mi-
 nerua, tanquā digito tibi demonstrari partiū istarū
 Amoris pa- discrimen? Equidem experiar, Vereris parētes, amas
 rentum na- fratrem, amas liberos, diligis amicū. Nō tam uirtutis est
 turalis. ista facere, quā sceleratū nō facere. Cur enim non fa-
 cias Christianus, qd' naturæ instinctu faciūt & gētes:
 imō qd' faciūt & pecora? Quod naturæ est, non impu-
 tatur ad meritū. Sed incidisti in eum locum, ut aut pa-
 tris cōtemnenda pietas, uincenda charitas liberorum,
 beneuolentia negligēda amici, aut offendendus deus.
 Quid facis? In buio stat anima: Sollicitat hinc caro, il-
 linc spiritus. Dicit spiritus: potior est parente Deus, il-
 li corpus modo debes, huic omnia. Suggestit caro: Ni-
 si pares, exheredat te pater, uulgo diceris impius. Cō-
 In dubio sule rei, consule famæ. Deus aut nō uidet, aut cōniuct,
 spiritus cō- aut certē facile placabitur. Iam hæret, iam nutat anīa,
 sultat. Utrocunq; se flexerit, hoc erit, quod est id cui accessse-
 rit. Si contempto spiritu meretricem carnem audie-
 rit, unum corpus est. Sin spreta carne ad spiritū eriga-
 tur, transfiguratur in spiritū. Ad hunc modū cōsuesce
 temetipsum solerter excutere. Ingens enī hominū er-
 ror qui

vor qui non raro absolutam pietatem putat, qd' est natura Affectus
 turæ. Imponunt incautis affectus quidam, in speciem boni uirtutum
 neftiores, & quasi uirtutum laruis personati. Seuit iularuis per
 dex in fontem, seuerus & incorruptus sibi uidetur, Vis sonati.
 & hunc discuti? si animo indulget suo, seruitq; rigori Exemplum
 cuidam genuino, nullo animi dolore, nonnulla fortassis uide in iu-
 cū uoluptate, nihil tamen à iudicis officio diuaricans, dice incor-
 ne sibi protinus placeat. Mediū est quod facit. Quod rupto.
 si lege, uel ad odium priuatum, uel ad cupiditatem ab-
 utitur, iam carnale est quod gerit, & homicidium com-
 mittit, sin ingentem animo percipit dolorem, qd' eum
 cogitur perdere, quem mallet emendatum & incolu-
 mem, & poenam cōmeritam irrogat eo pectoris sensu
 quo pater filiū charissimū secari uriq; iubet, ita demū
 spiritale erit quod agit. Pleriq; propensione naturæ, Ingenij p-
 atq; ingenij pprietate, rebus nonnullis uel gaudent, uel prietate
 abhorrent. Sunt quos nihil titillet Venerea uoluptas. gaudēt ali
 Ne protinus sibi ad uirtutē arrogent, quod est indiffere qui rebus
 rens. Nō carere libidine, sed uincere libidinē, uirtutis bonis.
 est. alius gaudet ieiunare: gaudet adesse sacris, gaudet Regula ue
 frequēs esse in templis, gaudet quā plurimū Psalmo- re pieta-
 rum dicere, sed in spiritu. Exige, ad hanc regulam qd' tis.
 facit. Si ad famā, si ad emolumētū spectat, carnē sapit,
 non spiritū, Si tantum ingenio indulget suo, facit enim
 quod animo lubet, nō habet: quod sibi magnopere pla-
 ceat, imò quod timeat habet. En tibi periculum. Oras, Perpēdat
 & nō orantem iudicas. Ieiunas & fratrem manducantē hæc Chri-
 condemnas. Quisquis non facit, quod tu, eo te melio- stianus.

MILITIS CHRISTIANI.

rem iudicas? Vide ne ad carnem pertineat ieiunium tuum. Eget frater ope tua, tu interim preculis tuis deo obmurmuras, fratris egestatem dissimulans, auersabitur istas preces Deus. Quomodo enim te orantem audiat Deus, cum tu non audias homo hominem? Accipe Amor uxo & illud, Amas uxorem, hoc tantum nomine quod uxoris castus. est. Nihil magnificis. Nam istud quidem est tibi cum Ethnicis commune. At amas, non ob aliud, nisi quia tibi uoluptati est, ad carnem tendit amor tuus. Sed amas ob hoc potissimum, quod in ea perspexeris imaginem CHRISTI, puta pietatem, modestiam, sobrietatem, pudicitiam: iamque non illam in ipsa, sed in Christo imò in ea Christum amas: ita demum spiritualiter amas. Verum his de rebus plura, sed suo loco.

REGVLAE QVAEDAM GENE rales ueri Christianismi.

Nunc quoniam ad id quod propositum est, utcumque uiam aperuisse, & quasi syluam quandam comparasse uidemur, ad reliqua properandum, ne non Enchiridion, sed ingens fiat uolumen. Conabimur autem breuiter regulas quasdam, quasi nexus quosdam palaestricos tradere, quarum ductu, tanquam fili Dædalæi, facile queas è mundi huius erroribus, uelut è labyrintho quodam inextricabili emergere, atque ad puram lucem uitæ spiritualis pertingere. Nulli disciplinae sui Canones Artem uir desunt, & sola beate uiuendi ratio, nullis præceptis ad tutis disce iuuabitur? Est autem omnino uirtutis ars quaedam & disciplina

disciplina, in qua qui se grauius exercet, ijs deniq; aspi-
 rat ille sanctorum conatum prouector spiritus. Qui ue-
 ro dicunt, Recede a nobis, scientiam uiarum tuarum no-
 tumus, hos reiciet misericordia diuina, propterea qd'
 ipsi reiecerunt scientiam. Sumentur autem hi Canones
 partim a persona Dei, diaboli, & nostra: Partim a re-
 bus, id est, uirtutibus ac uitijs, & quae sunt his coniu-
 cta: Partim a materia uirtutum & uitiorum. Condu-
 cent potissimum aduersus tria mala, reliquias culpae ge-
 nitalis. Nam & si labem abstersit Baptismus, tamen peccati o-
 haeret adhuc quiddam ueteris morbi, relictum in nobis, riginalis.
 tum ad custodiam humilitatis, tum materiam segetemq;
 uirtutis. Ea sunt caecitas, caro, & infirmitas. Caecitas **Caecitas.**
 ignorantiae nebula, rationis obscurat iudicium. Lumē
 enim illud purissimum ~~dei~~ tuius, quod conditor infu-
 derat super nos: cum non nihil obfuscavit culpa primo-
 rum parentum, tum corrupta educatio, improbus con-
 uictus, peruersi affectus, uitiorum tenebrae, consuetu-
 do peccandi, tanta obduxit rubigine, ut diuinitus in-
 sculptae legis uix uestigia quaedam appareant. Ergo (ut
 coeperam) caecitas facit, ut in delectu rerum serē cae-
 cutiamus, pro optimis pessima sequentes, potiora mi-
 nus utilibus posthabentes. Caro sollicitat affectum, ut
 etiam si quid sit optimum intelligamus: diuersa tamen **Caro**
 amemus, infirmitas facit, ut uirtutem semel arreptā, **Infirmitas**
 uel tedio, uel tētatione uicti deseramus: Caecitas officit
 iudicio. Caro deprauat uoluntatem: Infirmitas fran-
 git constantiam. Primum igitur est, ut fugienda dignoscas
 ab expe-

MILITIS CHRISTIANI.

ab expetendis, atq; ideo tollenda cæcitas, ne in rerum
delectu hallucinemur. Proximum ut malum cognitum
oderis, bonum ames, & in hoc uincenda caro, ne cõ
tra mētis iudiciũ dulcia pro salutaribus amemus. Ter
tium ut in bene cœptis perseueres. atq; idcirco sulcien
da infirmitas, ne turpius uirtutis uia deseramus, quàm
fueramus non ingressuri. Ignorantiæ medendũ, ut ui
deas quã sit eundum. Caro domanda, ne à cognita uia
seducat in deuia. infirmitas animanda, ne uiam ar. am
ingressus, uel uacilles, uel resistas, uel deflectas, nè
semel aratro manum admolitus, respicias, sed exultes,
ut gigas ad currendã uiam, semper in ea quæ sunt ante
temet extendēs, eorũ quæ retro sunt oblitus, donec ap
prehendas brauium, & coronã promissã perseuerã
tibus. Ad hæc itaq; tria, Canones quosdã pro nostra
uirili accommodabimus.

CONTRA MALVM IGNO= rantie, Canon Primus.

Quoniam uero fides unica est ad CHRISTVM
ianua, primam oportebit esse regulã, ut de ipso
atq; illius spiritu traditis, scripturis, quàm
optime sentias. Credasq; nõ ore tenus, nõ frigide nõ
oscitanter, non hæsitanter: quẽadmodum facit uulgus
Christianorum, sed toto pectore, penitus infixum, im
motumq; sedeat, ne unum quidem in eis Iota cõtineri,
quod non magnopere ad tuam salutẽ pertineat. Nihil
quicquã te moueat quod bonam hominum partem;
sic uides

sic uides uiuere, quasi coelum & inferi, fabulae quæpiã Malos ne
 essent aniles, terricula, aut ille etiam meta puerorũ. Tu ue imiteris.
 ro credens. ne festinaueris. Et si ad unum uniuersus in
 saniat mundus, uertantur elementa, desciscant angeli,
 non potest mentiri ueritas, non potest nõ euenire, qd'
 Deus euenturum esse prædixit. Si deum esse credis, ue Probamẽ
 racem credas oportet. Sic prorsus habeto, nihil tã ue ta fidei
 rum esse, nihil tam certum atq; indubitatum eorum, christianis
 quæ auribus hauris, oculis coram intueris, manibus te
 nes, quàm quæ legis in his literis, quas coeleste numen,
 hoc est, Veritas inspirauit: sancti prophetae prodide=
 runt, tot martyrum sanguis comprobauit, quibus tot
 iam sæculis, piorum hominum consensus subscripsit,
 quas Christus ipse in carne & sermone tradidit &
 moribus expressit, testantur miracula, confitentur &
 demones, adeo q; credunt, ut & contremiscant. De=
 nique quæ sic consentaneæ sunt æquitati naturæ, quæ
 sic inter se constant, sic rapiunt attentos, sic mouent
 atque transformant. Si hæc tanta argumenta in eas
 solas competunt, quæ: malum: uesania est in fide hæ=
 sitare? Vel ex præteritis futurorum coniecturam fa=
 cito: quanta quàm incredibilia dictu de Christo prædi=
 xerant prophetae. Quid horum non euenit? Qui in
 illis non fesellit, in alijs fallit? Postremo non mentiti
 sunt prophetae, & mentietur Christus prophetarũ do=
 minus? His atq; huiusmodi cogitationibus, si subinde
 flammam excitaris fidei, tum ardentem rogaueris deũ,
 ut adaugeat tibi fidẽ, mirabor, si diu malus eẽ poteris?

Quis enim

MILITIS CHRISTIANI

Quis enim usq; adeo scelestus est, ut non resiliat à uitijs, si modo penitus credat momentaneis his uoluptatibus, præter infelicem illum consciæ mētis cruciatū, æternos quoq; emi cruciatus: Pijscōtra, pro temporaria, ac leui uexatiuncula, centuplum gaudium puræ cōscientiæ, ac uitam deniq; reddi immortalem.

CANON SECVNDVS.

Alacriter **P**rimum igitur esto nihil hæsitare de promissis di-
ineūdauia **P**uinis: proximū aut, ut uiam salutis non cuntanter
salutis. non timide, sed certo pposito: toto pectore, aīo fidēti,
 atq; (ut ita dixerim) gladiatorio capeffas, paratus uel
 rei, uel uitæ dispendiū pro Christo subire. Piger uult,
 & non uult. Non oscitantibus contingit regnum celo
 rū, sed planē uim pati gaudet. & uiolēti rapiunt illud.
 Huc festinantem nonte charorū adfectus retardet, nō
 reuocent illecebræ mundi, nō remorentur curæ dome
 sticæ. Incidenda est secularium negociorum cathena,
Non respi quando quidem explicari non potest. Sic deserenda est
ciendum Aegyptus, ne quando redeas aīo ad ollas carniū. Ra
 ptim ac semel tota deserenda Zodomā, non est fas re
 spicere: respexit mulier, & uersa est in simulachrum
 saxeam. Viro non uacat, ulla usquam in regione mora
 ri, sed iubetur properare in montem, nisi malit peri
 re. Clamat propheta, ut fugiamus de medio Babylonis
 Exitus ab Aegypto fuga uocatur. E Babylone fugere
Nihil com iubemur, non sensim, atq; contanter emigrare. Videas
perendi= plerosq; comperendinantes, & consilijs nimīū lentis
 molientes

molientes fugā uitiorū. Vbi his me curis, inquit, ex- nandū ī su
 tricauero: ubi illud atque illud negocij confecero. Stul ga uitiorū
 te, quid si hodie à te repetant animā tuam? An nescis
 negociū ē negotio seruitium uitio inuitari? quin ho-
 die potius facis, quod quo maturius feceris, hoc factu
 fuerit facilius? Alibi diligēs esto, hic utilissima præcipi
 tatio, ne reputa, ne pensiculare, quantū relinquant, cer
 tus Christum unum tibi satis futurū pro omnibus. Aude
 modo te illi toto pectore credere. Aude tibi diffidere,
 aude omnē tuam curam in illum trāsferre. Desine in- Fide deo.
 niti tibi, & plena fiducia abijce te in eū, & excipiet
 te. Iacta cogitatū tuū in dominum, & ipse te enutriet,
 ut canas illud eiusdem propheta. Dominus regit me,
 & nihil mihi deerit: in loco pascuæ ibi me collocauit.
 Super aquam refectionis educauit me, animam meam
 conuertit. Ne uelis te metipsum partiri duobus, mundo
 & Christo. Non potes duobus dominis seruire. Nulla Totus uni
 societas deo cum Belial. Non fert eos qui utroque ge- Christo
 nu claudicant: Euomit eos, qui neq; frigidi sunt, neque seruias.
 calidi, sed tepidi. Nimis quā zelotypus animarum
 amator Deus est, solus ac totum possidere uult, quod
 sanguine suo redemit. Non patitur consortium diabo-
 li, quem semel morte sua deuicit. Duæ tantum uia sunt. Duæ uia,
 Altera quæ per obsequium affectuum, ducit in exiti- una salutis
 um. Altera quæ per mortificationem carnis ducit ad altera ex-
 uitam. Quid tecum hæres? Tertia nulla est, harum al- uij.
 teram uelis, nolis, adeas oportet: Quisquis es, hæc ar-
 ta tibi incunda semita est, per quam pauci mortalium

F ambulat

MILITIS CHRISTIANI

ambulant. Sed hanc ipse calcavit Christus, calcarunt
 ab orbe condito quicumq; Deo placuerunt. Hæc est pro
 fecto Adrastæi numinis ineuitabilis necessitas: Cū Chri-
 sto mundo crucifigaris necesse est, si uoles cum Chri-
 sto uiuere. Quid inepti nobis ipsi blādimur? Quid tan-
 ta in re nobis ipsis imponimus? Hic dicit, nō sum cleri-
 cus, Mundanus sum. Non possum non uti mundo. Alius
 reijcit di- cogitat, & si sacerdos sum, Monachus non sum, uide-
 Et a plica rit ille. Inuenit & Monachus quo sibi palpetur. Non
 tam, inquit, monachus sum, quā illi aut illi. Alius di-
 cit, Adulescens sum, generosus, diues, aulicus, denique
 principes: Ad me nihil attinēt quæ dicta sunt Apostolis.
 Miser, ergo ad te nihil attinet ut uiuas in Christo? Si
 in mundo es, in Christo non es: Si mundum appellas
 cœlum, terram, mare, & hunc cōmunem aërem, ne-
 mo non est in mundo, si ambitionem, delitias, cupidi-
 tatē, libidinem, mundū dicis profecto si mundanus es,
 Christianus nō es. Omnibus dixit Christus, Qui crucē
 suam non tolleret, ac sua uestigia sequeretur, non esse
 se dignum. Mori carni cum Christo, nihil ad te, si ui-
 uere illius spiritu, nihil ad te pertinet. Crucifigi mun-
 do nihil ad te, si uiuere Deo nihil ad te. Cōsepeliri cū
 Christo nihil ad te. Si resurgere in gloriam nihil ad te,
 Christi humilitas, paupertas, tribulatio, cōtemptus, la-
 bores, agones, dolores, nihil ad te. Si regnum illius ni-
 hil ad te. Quid autem improbius, quā præmium ti-
 bi cum alijs cōmune ducere, at labores quibus paratur
 præmium, in paucos quosdam reijcere? Quid autē de-
 licatius

Alius i aliū
 reijcit di-
 Et a plica
 Laboranti
 præmium
 datur.

licatius, quàm cum capite cōregnare uelle cū nolis cō
 pati? Noli igitur mi frater circūspicere quid alijs faciāt
 & eorum collatione tibi blandiri. Ardua quaedam & Mori mun-
paucissimis etiam monachis, cognita res est, mori pec- do paucis
cato, mori desiderijs carnalibus, mori mundo. Et hac cognitū.
 est communis omnium Christianorum professio. Hoc
 iam olim in baptismo deierasti. Quo uoto quod possit
 accedere sanctius, aut religiosius? aut pereundū, aut si
 ne exceptione, hac uia grassandū ad salutem, siue re
 ges siue inopes erimus coloni. Quod si non omnibus
 contigit, ad perfectam imitationem capitis pertinge
 re, omnibus tamen huc manibus pedibusq; est eniten
 dum. Bonam Christianismi partem habet qui certo ani
 mo decreuit fieri Christianus.

C A N O N T E R T I V S .

VErū ne te illud à uirtutis uia deterreat, q̄ aspe
 ra uideatur ac tristis, tū q̄ cōmoditatibus mundi
 sit renunciandum, tum q̄ iugiter conflagere oporteat
 cum tribus improbissimis hostibus, Carne, Diabolo, et
 Mundo. Hanc tertiam regulam tibi proponito. Vni=
 uersa terricula & phantasmata, quæ tibi statim uelut ta quæ oc
 in ipsis Auerni faucibus occurrunt, pro nihilo ducēda currūt pro
 esse, exēplo Aeneæ Vergiliani. Quod si ludibrijs inani nihilo dua
 bus contēptis, rem ipsam pressius fixiusq; inspexeris: cas.
 pfecto uidebis Christi uia, præter q̄ quod sola ducit ad
 felicitatē, etiam omissio præmij respectu, nullam tamen Mūdi uit.
 aliam esse commodiorem. Quod enim (quæso) uitæ aspera.

MILITIS CHRISTIANI.

Aulicorū
miseria.

genus iuxta mundū tibi deleges, in quo non sint abūde
 multa tristia, atque aspera subeunda, tolerandaq;? Auli-
 cam uitam quis nescit esse arumnarum plenam, nisi
 uel inexpertus, uel certe stultissimus? Deum immorta-
 lem, quæ illic, quàm diutina, quàm indigna seruitus per-
 ferenda, quanta sollicitudine ambienda principis gra-
 tia. Eblandiendus fauor eorum, qui uel nocere possunt
 uel prodesse. Fingendi uultus subindenoui. Musitanda
 iniuria potentiorum. Porro autem quod tandem mali-
 genus, quo non sit referta militia? Viriusq; reitu testis
 esse optimus potes, qui utrunque tuo periculo didici-
 Mercado = sti. Iam uero quid uel non facit uel patitur mercator?
 rū mole = Per mare pauperiē fugiens, per saxa, per ignes? In cō-
 stia. iugio quanta moles curarum familiarium, quam non
 Coniugij ibi miseriam uident, qui experiuntur? In publicis ob-
 miseria. eundis muneribus, quantum sollicitudinis, quantū labo-
 ris, quantū periculi? Quoquo uersum flexeris oculos,
 Vita no = ingens turba incommodorum occurret. Ipsa per se ui-
 stra erum tam mortalium mille arumnis obnoxia est, quæ sunt im-
 nosa. probis cum probis communes. Eæ omnes tibi cessæ
 Christiano rint in cumulum meritorum, si te deprehenderit in
 i omnibus uia Christi. Sin minus, cum maiore molestia, tum nul-
 meretur. lo fructu, ferendæ tamen. Qui mundo militant, Pri-
 mum quàm multos annos anhelant, sudant, tumul-
 tuantur? Deinde pro quàm caducis, nihiliq; rebus? Po-
 stremo quàm ancipiti spe. Adde quod illic a deo nul-
 lus miseriarum finis, ut quo laboratum est diutius hoc
 laboretur molestius, Finis denique tam anxie, tamq;
 labo =

laboriosæ uitæ, qui tandem? Nempe cruciatus æternus. Inunc & cum hac uita compone uiam uirtutis, Militiæ quæ statim desinit esse aspera, fit progressu mollior, fit mundanæ iucunda per quam certissima spe itur ad summū bonū. à spiritali Nōne extremæ dementiæ sit malle pari labore para= discrimen re mortem æternam q̄ uitā immortalem? At isti faciūt, uel hoc insanius, qui præeligunt summis laboribus ire Pietatis ad labores perēnes, quàm mediocribus, ad ocium im uia multo mortale. Ad hæc si maxime laboriosior esset pietatis leuior. uia q̄ mundi, tamen hic laboris asperitas, præmiij spe lenitur, nec deest unctio diuina, quæ facit ut oē fel in mel uertatur. Illic cura curā trahit, dolor ex dolore nascitur, nec mora nec requies: Foris labor & afflictio, intus grauior ægritudo, ipsa lenimēta exasperant. Hæc ita habere ne gentiles quidem poētas fugit, qui per Ty Improbos Tij, Ixionis, Tantali, Sysiphi, Pentæiō; supplicium, im= rū ærūno proborum hominum, ærumnosam uitam adumbrant. sa uita. Quorum est & illa sera in libro Sapientiæ confessio. Lassati sumus in uia iniquitatis & perditionis, ambulauimus uias difficiles: uiam autem domini ignorauimus. Quid Aegyptia seruitute uel fœdus uel laboriosius? Quid Babylonica captiuitate tristius? Quid iu= Christia= go Pharaonis et Nabuchodonosor intolerabilius? Chri norū sua= stus autem quid dicit? Tollite iugum meum super uos, uis uita. & inuenietis requiem animabus uestris, iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. In summa. Nulla deest uoluptas, ubi adest tranquilla conscientia. Nulla nō adest miseria, ubi cruciat infelix conscientia. Hæc

MILITIS CHRISTIANI

iam plus quam certa esse oportet. Quod si etiam dubitas, consule eos, qui aliquando de medio Babylonis conuersi sunt ad dominum, & uel illorum experimento crede, nihil esse uitij turbulentiusti, nihil uirtute expeditius atq; hilarius. Verum age, fingito pasto affligi uia stipendia, pares labores, at quanto tamen optabilius optabilius militare sub signis Christi, quam sub uexillis diaboli: Immo quanto optabilius affligi cum Christo, quam delitijs affluere cum diabolo? Iam uero non erit uelis & equis fugiendus dominus, non tantum turpissimus, uerum etiam durissimus & fallacissimus: qui tam iniquum pensum exigit, qui tam futilia promittit, quibus ipsis non raro frustratur miseros, Aut si prestat: rursus, ubi lubitum est, tollit, ut maiore aegritudine amittant parta, quam labore pepererint. Mercator postea quam fasq; nefasq; cumulat rei studio miscuit, famam, uitam, animam mille periculis obiecit, siquidem bene ceciderit fortunae alea, quid tandem aliud sibi parauit, quam miserae sollicitudinis materiam, ut seruet **Tutum** cruciatum, si perdat. Si male, quid reliquum est, nisi ut **crum chri** bis fiat miser, & quod re sperata frustratus est, et quod **stiani.** tantum irriti laboris exhaustum non sine dolore meminuit? Nemo ad bonam mentem certo animo contendit, qui non peruenerit. Christus ut non irridetur, ita **Comutan** nec irridet. Cogita et illud cum a mundo fugis ad **tur como** Christum, non te relinquere, si qua commoda mundus habet, sed leuiores cum potioribus commutare. Quis non **da mundi** oppido lubens argentum auro, silicem gemma commutauerit **cum po-** **tioribus.**

mutauerit? Offenduntur amici, quid tum? Inuenies in-
 cundiores. Carebis uoluptatibus? sed fruere internis,
 quæ sunt uel suauiores, uel synceriores, uel certiores.
 Minuenda res: At crescunt opes illæ, quas neque tinea
 demoliuntur, neq; tollunt fures. Desinis esse in precio
 apud mundum? At probaris authore Christo. Places
 paucioribus, sed melioribus. Macrescit corpus, sed sa-
 ginatur animus. Macrescit nitor cutis, sed enitescit de-
 cus animi. At si per cætera eodem modo cucurreris,
 intelliges nihil, uel falsi boni relinqui mûdo, quod non
 longe præstantiore compendio compensetur. Quod si Vitiose de-
 qua sunt, quæ quanquam non possant non uitiose desy syderata,
 derari, sine uitio, tamen possideri possunt, quod genus quæ nõ ui-
 opinio popularis, fauor uulgi, gratia, authoritas, ami- tiose possi-
 ci, honos uirtuti habitus, serè fit, ut primum quærenti= dentur, ut
 bus regnum dei, ultro hæc omnia adiiciantur, id quod fauor po-
 & promisit Christus, & Deus præstitit Solomoni. For puli.
 tuna plerunq; sequitur fugientes, fugit sequentes. Cer Oia bonis
 te quicquid acciderit diligentibus, nihil non esse pro= prospera.
 sperum potest, quibus dispendia in compendium, fla-
 gella in solatium, opprobria in gloriam, cruciatus in
 uoluptatem, tristitia in dulcia, mala uertuntur in bona.
 Hanc igitur uiam dubitas capeßere, & illam relinque-
 re cum tam iniqua sit collatio, immo tam nulla, Dei
 ad diabolum, spei ad spem, præmij ad præmium, labo-
 ris ad laborem, solatij ad solatium?

CANON QVARTVS.

F 4

Sed ut

MILITIS CHRISTIANI

Christus sit scopus uitæ. **S**ed ut certiore cursu queas ad felicitatem contendere, hæc tibi quarta sit regula, ut totius uitæ tuæ Christum, uelut unicum scopū præfigas, ad quem unū omnia studia, omnes conatus, omne otium, ac negociū conseras. Christum uero esse puta, non uocem inanem sed nihil aliud quàm charitatem, simplicitatem, patientiam, puritatem, breuiter quicquid ille docuit. **Diabolus quid.** Diabolum nihil aliud intellige, quàm quicquid ab illis auocat, Ad Christum tendit, qui ad solam uirtutem fertur. Diabolo se mancipat, qui seruit uitijs. Simplex ergo sit oculus tuus, et totum corpus tuum lucidum erit. Ad solum Christum, tanquam ad unicum & summum bonum spectet, ut nihil ames, nihil mireris, nihil expetas nisi aut Christum, aut propter Christum. Nihil oderis, nihil horreas, nihil fugias, præter unam turpitudinē, aut propter turpitudinem. Ita fiet, ut quicquid egeris, siue dormias, siue uigiles, siue edas aut bibas, ipsi deniq; lusus tui, & ocia, dicam audacius, immo & uitia quædam leuiora, in quæ nōnunquam ad uirtutem proferantes incidimus, omnia tibi cedant in cumulum præmij. Quod si nequā erit oculus tuus, & aliò quàm ad Christum spectaris, etiam si qua recta feceris, infrugifera fuerint, aut etiam perniciofa. Vitium enim est rem bonam non bene agere. Tum ad summi boni metam recta festinanti, quæcunq; obiter occurrunt, ea **Triples ordo rerū** tenus sunt, aut reijcienda, aut assumenda, quatenus cursum tuum aut adiuuāt, aut impediunt. Earum rerum ferme triplex est ordo. Quædam enim ita sunt turpia, ut ho

ut honesta esse non possint, uelut ulcisci iniuriam, male uelle homini. Hæc semper aspernanda, quantois Turpes. etiam emolumento proposito, aut cruciatu. Nihil enim est quod bonum uirum queat lædere, præter unam turpitudinem. Quædam è regione ita sunt honesta, ut turpia esse non possint. Quod genus sunt bene uelle omnibus. Iuuare honestis ratioibus amicos, odisse uitia, gaudere pijs sermonibus. Quædam uero media, ueluti ualido, forma, uires, facundia, eruditio, & his similia. Media. Ex hoc igitur postremo genere rerum, nihil propter se expetendum, neq; magis minus ue adhibenda sunt, nisi quatenus conducunt ad summam metam. Sunt. n. & philosophis quidam fines imperfecti, ac medij, in quibus non oporteat consistere, quibusq; conueniat uti, non frui. Verum quæ media sunt, non eodem modo omnia, aut conferunt, aut officunt ad Christum euntibus. Proinde pro momento quod habet, sunt assumenda, aut repudianda. Scientia plus affert adiumenti ad pietatem quam forma, aut uires corporis, aut opes. Et quanquam omnis eruditio potest ad Christum referri, alia tamè alia propiore uia conducit. Ab hoc fine mediocorum omnium utilitatè, aut inutilitatem metire. Lite Literæ præras amas, recte si ppter Christum. Sin ideo tantum amas ppter Christum ut scias, ibi consistis: unde gradum facere oportebat. itum amanda. Quod si literas expetis, ut illis adiutus, Christum in arcanis literis latentem clarius perspicias, pspiculum ames, cognitum atq; amatum comunices. aut fruaris, accinge te ad studia literarum. Verum non ultra, quam ad bonam mentem

MILITIS CHRISTIANI.

Quate=
 nus genti
 liū literæ
 legenda

mentem arbitrere profuturas. Si tibi confidis, & in
 gens in Christo lucrum speras, perge tanquam audax
 mercator, longius etiam in gentilium literis peregri-
 nari, atq; Aegyptias opes ad dominici templi honesta
 mentum conuertere. Sin metuis plus dispendij, quàm
 speras compendij, ad primam illam regulam redi: No
sce te ipsum, & tuo te modulo metire. Satius est mi-
 nus sapere, & amare magis, quàm magis sapere, &
 non amare. Ergo scientia in medijs principatum obti-
 net: deinde sunt ualetudo, dotes ingenij, facundia, fa-
 ma, uires, dignitas, gratia, authoritas, prosperitas, for-
 ma, genus, amici, res familiaris. Horum unumquodq;
 ut proximo cursu ad uirtutem conducet, ita maxime
 erit adhibendum, sed siquidem currentibus nobis offe-
 rantur. Sin minus, non erit tamen horum gratia à pro-
 posito cursu deflectendū. Obuenit pecunia si nihil ob-
 sic amādæ stat ad bonam mētem, administra: para tibi amicos de
 mammona iniquitatis. Sin bonæ mentis times dispen-
 dium, contemne damnosum lucrum, & uel Cratem il-
 lum Thebanum imitare, molestam sarcinā in mare po-
 tius precipita, quàm te retardet à Christo. Id erit tibi
 factu procliuius, si, quemadmodū diximus, assueris ni-
 hil mirari eorum quæ sunt extra te, id est, quæ nō per-
 tinent ad hominem interiorem. Ita enim fiet, ut neq;
 insolescas, si hæc contigerint, neq; discrucieris aīo, si
 uel negata fuerint, uel erepta: quippe qui felicitatem
 tuam uno Christo metiris. Quod si citra tuum studium
 contingunt sollicitior esto: non securior, id cogitans,
 datam

datam tibi diuinitus uirtutis exercendæ materiam, sed
 periculosam. Quod si suspectâ habes fortunæ benigni Fortunæ
 tatem: Prometheû imitare. Ne receperis dolosam py benigni=
 xidem: & expeditus ac nudus ad unicû illud bonû con tas si su=
 tende. Qui uero pecuniâ, ut rem magnâ, ingenti soli= specta de
 citudine expetunt, & in ea statuût præcipuû uitæ præ clinetur.
 fidiû, qui se beatos putant, ea incolumi, q miseros cla
 mitant, cû perijt, ij nimirû plures deos sibi finxere. Ae= Nō uacet
 quasi Christo pecuniâ, si ea te potest felicem, aut infe de rebus
 licem reddere. Quod dixi de pecunia, idem de honori medijs ma
 bus, uoluptatibus, ualetudine, imò & de ipsa uita cor= gnopere
 poris accipe. Tanto ardore ad unû Christû scopû no curam
 strum oportet eniti, ut horum nihil uacet magnopere agere.
 curare, siue cum dantur, siue cum tolluntur. Tēpus enī
 breue est, ut ait Apostolus. Reliquū est, ut qui utuntur
 hoc mundo, sint tanq̄ non utentes. Hāc mentem (scio)
 mundus ut stultā, ac male sanam ridet, uerū p hāc unā
 stulticiam, placuit deo saluos facere credentes. Et qd'
 stultum est dei, sapientius est hominibus. Ad hanc itaq;
 regulam, quicquid & agis, exiges. Exerces artem. re
 cte, si sine fraude. Verum quo spectas? Ut alas famili= Labor qñ
 am. At quorsum tibi familiam, ut eam Christo lucrifa= utilis.
 cias? Bene curris. Ieiunas, pium quidem opus in spe=
 ciem. Sed quo refers tuum ieiunium? ut parcas penui,
 aut ut religiosior habearis? Nequā est oculus tuus. At Quod ie=
 ieiunas, ne in morbū incurras. Cur morbū metuis? Ne iunium sit
 te priuet usu uoluptatū. Vitiosus è ocul⁹ tuus. Sed ua supersti=
 lere uis, ut studio sufficias. Studiū uero, quo refers? Vt sa tiosum.
 cerdotium

MILITIS CHRISTIANI

cerdotium aliquod tibi pares. Sacerdotium quo animo
 ambis? Nempe ut tibi uiuas, non Christo. Aberrasti à
 Sumere ei signo quod Christianum oportet ubiq; præfixum ha-
 bere. Sumis cibum, ut ualeas corpore. Sed ideo uale-
 merito. re uis corpore, ut sanctis studijs, sanctis uigilijs suffici-
 as: Scopum attigisti. Curas autem ualetudinem, ne fias
 deformior, ne libidini non sufficias, à Christo excidi-
 sti, alium deum tibi faciens. Sunt qui certos diuos, cer-
 tis quibusdam colunt ceremonijs. Alius Christopho-
 rum singulis salutatur diebus, sed non nisi conspecta eius
 imagine, quo tandem spectans? Nempe huc, quod si-
 bi persuaserit, sese eo die, à mala morte tutum fore.
 Rochi. Alius Rochum quendam adoratur, sed cur? Quod illum
 Barbaræ credat pestem à corpore depellere. Alius Barbaræ, aut
 & Geor- Georgio certas preculas admurmurat, ne in manus
 gij. hostium ueniat. Hic ieiunatur Apolonia, ne doleant den-
 Apolonia tes. Ille uisit diui Iob simulachra, ut scabie careat. Non
 Iob. nulli de lucro certam portionem pauperibus nuncu-
 Hieronis. pant, ne merces naufragio intercidant. Hieroni cæ-
 reolus accenditur, ut res quæ periit recipiatur. In sum-
 ma, ad hunc modum, quot res sunt quas uel timemus,
 Diuersis uel cupimus, totidem ijs diuos præsecimus. Quin &
 nationibus ipsi diuersis nationibus diuersi sunt, ut id apud Gallos
 diuersi sūt ualeat Paulus, quod apud nostrates Hieron, neq; pas-
 dij auxilia sim id ualet Iacobus aut Ioannes, quod illo atq; illo lo-
 res, & tu co. Quæ quidem pietas, nisi à respectu commodorum
 telares. atq; in eōmodorum corporaliū ad Christum referatur
 adeo Christiana non est, ut non ita multum absit à su-
 perstitione

perstitutione eorum, qui quondam Herculi decimam bonorum partem uouebant, ut ditescerent, aut Aesculapio Gallum, ut à morbo reualescerent, aut qui Neptuno taurum cedebant, ut feliciter nauigarent. Nomina qui ad gentium dem commutata sunt, sed finis utrisque communis. Oras Deum, ne tibi mors accidat prematura, & non potius, ut tibi mentem meliorem largiatur, ut quocumque loco te mors oppresserit, non offendat imparatum. Tu non cogitas de mutanda uita, & Deum rogas ne moriaris. Quid igitur oras? Nimirum ut quam diutissime pecces, oras diuitias, & nescis uti diuitijs. Nonne tuam ipsius perniciem oras? Oras bonam ualetudinem, & abuteris sanitate, nonne pietas tua impia est? Reclamabitur hoc loco protinus à quibusdam religiosulis, qui quæstum existimant pietatem: & ut idem ait, perdulces quasdam benedictiones seducunt corda innocentium, uentri suo seruientes, non IESU Christo. Ergo ne inquierit, tu uetas cultum sanctorum, in quibus Deus honoratur? Ego uero non tam damno eos, qui hæc simplici quadam superstitione faciunt, quam qui emolumentum suum secuti, ea quæ tolerabilia fortasse sunt pro summa & absoluta pietate efferunt, & suo comodo fouent imperitiã plebis, quam ne ego quidem omnino contemno: uerum non seram, ut media pro summis, minima pro maximis habeant. Laudabo quod à Rocho suo petant incolumem uitam, si eam uota pleuitã consecrent CHRISTO. Magis autem laudabo si nihil aliud orent, quam ut cum odio uitiorum augeantur amor

Proprie
cõseruntur
nostratia
ad gentium
superstiti-

Pro summa
pietate cul
tũ sancto-
rũ offerunt

Pietas ab-
solutior quã
uota ple-

cupi-

MILITIS CHRISTIANI

tur amor uirtutum . De moriendo, ac uiuendo Deo in
manū dent, dicantq; cū Paulo: Siue uiuimus, siue mori-
mur, domino uiuimus ac morimur. Perfectū erit si dis-
solui cupiāt, & esse cum Christo: si in morbis, damnis,
reliquisq; fortunæ incōmodis, gloriam & gaudiū suū
constituāt, quod digni habeantur, qui uel hoc modo ca-
piti suo conformentur . Ergo non tam reprehenden-
dum istiusmodi facere, quā pernitosum in eis consi-
stere, atq; inniti. Tolero infirmitatem, sed cum Paulo
uiam demonstro excellentiorem . Ad hanc regulam si
studia & actus oēs tuos exciſseris, neq; usquā constite-
ris in medijs, donec perueneris usque ad Christum.
nec aberrabis unquam à uia, neque rem ullam in uita
aut facies, aut patieris, quæ tibi non uertatur in mate-
riam pietatis.

CANON QUINTVS.

*Perfecta
pietas.* **A**ddamus & quintam regulam huic quasi subsi-
diariam, ut in hoc uno constituas perfectā pie-
tatem, si coneris semper à rebus uisibilibus, quæ ferē
uel imperfectæ uel mediæ sunt, ad inuisibilia proficere
iuxta superiorem hominis diuisionē. Hoc præceptum
adeo ad rem ptinet, ut eius siue neglectu, siue inscitia
pleriq; Christiani pro pijs sint supersticiosi, & præter
cognomen Christi, non admodum absint à superstitio
*Mūdi in-
telligibilis* ne gentilium. Duos igitur quosdam mundos imagine-
mur, alterum intelligibilem tantum, alterum uisibile
Intelligi-

Intelligibilem, quem & angelicum licebit appellare, in secundum
 quo Deus cum beatis mentibus. Visibile, cœlestes sphaerâ animâ, in-
 ras, & quod in his includitur. Tum hominē ueluti ter- uisibi is, se
 rium quendam mundum utriusq; participem, uisibilis cundū cor
 secundum corpus, inuisibilis secundū animâ. In mūdo pus parti=
 uisibili quoniam peregrini sumus, nusquam oportet cōcipat hō.
 quiescere, sed quicquid occurrit sensibus, id apta qua=
 dā collatiōe, uel ad mundū angelicū, uel (quod est utili Arebus uē
 us) ad mores, et ad ad illi respōdentē hominis partē re sibilib ad
 ferre. Quod Sol hic uisibilis in mūdo uisibili, id diuina intelligibi
 mens in mundo intelligibili, & in ei cognata tui parte les est as=
 puta spiritu. Quod illic Luna, hoc in illo coetus ange= surgendū,
 lorū, & animarū piarū, quam uocāt Ecclesiā triūphā=
 tem, hoc & in te spiritus. Quicquid agit mundus supe
 rior in sibi subiectam terram, hoc agit Deus in tuā ani
 mam. Occidit sol, oritur, aestuat, temperatur, uiuificat, Sol mens
 producit, maturat, attrahit, extenuat, purgat, durat, e= diuina,
 mollit, illustrat, serenat, exhilarat. Ergo quicquid in eo
 uides, imò quicquid in hoc crassiore mundo, qui con=
 stat ex elementis, quem nonnulli à reliquis distinxere:
 deniq; quicquid in crassiore tui parte, id assuescas ad
 Deum atq; inuisibilem tui portionem referre. Ita si= Occasio
 et, ut quicquid usquam sese sensibus obiecerit, id tibi si pietatis tē
 at occasio pietatis. Cum delectat oculos corporeos, bi fiet, ex
 quoties Sol hic uisibilis, nouo lumine sese terris insun rebus sen=
 dit, tu protinus cogita, quæ sit illa uoluptas cœlitum, sibilibus.
 quibus æternus ille sol semper oritur, nec unquam occi
 dit. quantum illud gaudium puræ mentis, cui diuinum
 lumen

MILITIS CHRISTIANI

lumen irradiat. Atq; admonente creatura uisibili: *Ora*
Lumē gra uerbis Paulinis, ut qui dixit de tenebris lucem splende
tia dei di- scere. ipse elucescat in corde tuo, ad illuminationem
citur. sciētiae claritatis Dei, in facie CHRISTI IESU.
 Repete consimiles locos è sacris libris, in quibus pas-
 sim gratia spiritus diuini, lumini comparatur. Tristis
 tibi nox ac tetra uidetur: animam cogita diuino lumi-
 Noctis my ne destitutam, ac uitijs caligantem. Et si quid noctis in-
 stica per- tra te deprehenderis, ora ut tibi exoriatur Sol iusticiæ.
 pensio. Sic autem existima, adeo non esse nullas res inuisibi-
 les, ut ea quæ uidentur præ illis uix umbræ quædã sint,
 tenuem modo quandã imaginem illarũ oculis repre-
 sentantes. Proinde quicquid in corporeis rebus sensus
 aut appetunt, aut horrent, idem conueniet in internis
 spiritum longe magis amare, aut odisse. Arridet ocu-
 lis decora species corporis. Cogita quàm honesta res
 sit species animæ. In suaue quiddam uidetur, deformis
 uultus. Memento quàm odiosa res sit, mens uitijs detur-
 Quicquid sentitur in corpore, id intelligitur in anima
 pata. Atque idem de reliquis facito. Est enim ani-
 mæ ut sua quædam uenustas, aut deformitas, qua ui-
 cissim Deo placet ac diabolo, similis simili, ita est illi,
 et sua quædam iuuenta: senectæ: morbus: sanitas:
 mors: uita: paupertas: opulentia: uoluptas: dolor:
 bellum: pax: frigus: calor: sitis: potus: fames: cibus.
 Breuiter quicquid sentitur in corpore, id intelligen-
 dum est in anima. Ergo in hoc est iter ad uitam spiri-
 tualem ac perfectam, si sensim assuescamus abduci ab
 ijs, quæ uere non sunt, sed partim apparent esse, quod
 non

non sunt, ut uoluptas turpis, honor mundi: Partim flu= Natura
 unt atq; in nihilum redire festinant, rapimurq; ad illa turpis uo=
 que uere sunt eterna, incōmutabilia, sincera. id quod luptatis.
 uidit & Socrates, uir non tam lingua, quàm uita phi= Aia si fue
 losophus: Ait enim ita demum animā feliciter emigra rit mortē
 re ē corpore, si prius per philosophiam, mortem sue= diligenter
 rit diligenter meditata & multo ante per rerū cor= meditata,
 poralium contemptum, & spiritualium amorem, ac feliciter
 contemplationem assueuerit tāquām à corpore abes= emigrat.
 se. Neq; aliud est crux illa, ad quam nos uocauit Chri Crux qd.
 stus, neq; aliud mors, qua nos capiti cōmori uult Pau= Quid
 lus quē admodū dicit & Propheta: Quoniam pro= mors.
 pter te mortificamur tota die, estimati sumus sicut o=
 ues occisionis. Et quod alijs uerbis scribit Apostolus:
 Quæ sursum sunt querite, nō quæ super terram: Quæ
 sursum sunt sapite, quām ut ad res corporeas obstupe
 scamus, & tanquām insensibiles reddamur, ut tāto ma
 gis sapiamus in his quæ sunt spiritus, quanto magis in
 illis desipuerimus. Tāto uerius intus incipiamus uiue=
 re, quanto minus uixerimus foris. Deniq; ut dicam pla
 nius, eo minus nos moueāt res caduæ, quo magis co
 gnita fuerint eterna, hoc minus miremur umbraticas
 quo magis suspicere cœperimus ueras. Ergo hæc re=
 gula semp̄ ad manū habenda, nec ubi in rebus tempo=
 rarijs restitemus, sed inde, ueluti gradu factō, ad spiri=
 tualium amorem, adhibita collatione, assurgamus, aut
 præ his quæ sunt inuisibilia, id quod est uisibile contem
 nere incipiamus. Tolerabilior erit morbus corporis, si

In rebus
 tempora=
 rijs nō si=
 stas. et ma=
 la seres
 equani=
 mior.

G cogita

MILITIS CHRISTIANI.

cogitaris cum remedium esse animæ. Minus eris sollicitus de ualitudine corporis, si totam curam ad tuendâ animi ualitudinem conuerteris: Terret te mors corporis, multo magis formidanda mors animæ. Horres uenenum uisibile, quod perniciem adfert corpori, longe magis horrendum uirus, quod interimit animâ. Cicuta uenenum corporis, at multo præsentius uenenum animæ uoluptas. Horrescis, exalbescis, metuens, ne te feriat fulmen, quod è nubibus emicat, & quâto magis formidandum, ne ueniat in te fulmen inuisibile iræ diuinæ: Ite maledicti in ignem æternum. Rapit te uenustas corporis, cur non magis ardes eam speciem, quæ latet: In eam transfer amorem tuû, quæ perpetua est, quæ coelestis, quæ incorrupta: & moderatius amabis formam caducam, et fugacem corporis. Oras ut compluatur ager, ne sitiât, magis ora, ut Deus cõpluet mentem tuam, ne à uirtutum fruge sterile scat. Magna cura resarcis dispendium rei pecuniariæ, maxima cura resarcienda iactura mentis. Prospicis in senectam, ne quid desit corpori, & non consulendum, ne quid desit animo: Atq; hoc quidẽ faciendû in his rebus, quæ quotidie sunt obuiæ sensibus nostris, atq; eos, pro uarietate speciei, uarie afficiunt, spe, metu, amore, odio, dolore, uoluptate. Idem obseruandum in omnibus literis, quæ ex simplici sensu & mysterio tanquàm corpore atq; animo constant, ut contempta litera, ad mysterium potissimum spectes. Cuiusmodi sunt literæ poëtarum omnium & ex philosophis Platoniorum: Maxime uerò

Mysteriû
in literis
omnibus
spectetur.

me uerò diuinae scripturae, quae ferè Silenis illis Alcibia Scripturae
 deis similes, sub tectorio sordido, ac penè ridiculo, me sacra-
 rum numen claudunt. Alioqui si sine allegoria legeris, Silenus est
 Adæ simulachrum de argilla uida formatum, eiq; inspi Alcibiadis
 ratam animam, Heuam de costa subductam, interdictū
 ne de ligno ederent. Serpentem suasorem, Deū inam-
 bulantem ad auram, conscios latitātes, Angelum cum
 rompha uersatili foribus Paradisi additum, ne eiectis
 pateret reditus, breuiter totam orbis conditi historiā,
 si nihil ultra superficiem quæsieris, non uideo, quid ita
 multo magis operæ precium sis facturus, quàm si cap-
 taueris lateum simulachrum Promethei, ignem dolo
 subductum, eum simulachro inditum, latum animasse.
 Immo fortasse plusculo fructu legetur fabula Poëtica
cum allegoria, quàm narratio sacrorum librorum, si
consistas in cortice. Si te legētem admonet fabula Gi Gigantum
 gantum, non esse pugnandum cum superis, aut abstinē fabula
 dum esse ab ijs studijs, à quibus natura abhorret, adij-
 ciendum animum ad ea (modo honesta sint) ad quæ na-
 tura propensior es, uti ne coniugio te impedias, si tuis
 moribus coelibatus magis cōuenit: Rursum ne coelibat-
 tui te addicas, si cōiugio uideris utilior: serè enim infe-
 liciter euenire solent, quæ tentes inuita Minerva. Si te Pocula
 Circes pocula docent, homines uoluptatibus tanquàm Circes.
 ueneficijs demētari, uertiq; prorsus ex hoibus in pecu Tantalus.
 des. Si Tantalus sitiens, miserrimum esse, opibus cōge sitiens.
 stis inhiantem, uti non audere. Si Sisyphi saxum, labo Sysphi-
 riosam, & miseram esse ambitionem. Si Hercules labo saxum.

MILITIS CHRISTIANI.

Herculis res admonent, honestis studijs, & industria infatigata labores. parari coelum, nonne hoc discis in fabula, quod præci-
 Citrà alle piunt Philosophi, & Theologi uitæ magistri? At si ci-
 goriã steri trã allegoriam legeris: Infantes in utero colluctantes,
 lis est scri- uendita pulmẽto primogenita, benedictionem patris
 ptura. dolo præreptam, Goliad funda Dauid icũum, Samsõ-
 ni dera sum capillũ, non ita magni refert, quã si poë-
 ticum legas figmentum. Quid interest, Regum aut Iu-
 dicum libros legas, an Liuianam historiã, modo in neu-
 In literis tra spectes allegoriã? Nã in illa multa insunt, quæ mo-
 sacris nõ- res communes emendent, in hac nonnulla etiam ab-
 nulla etiã surda in speciem, & quæ summa cute intellecta, mori-
 absurda bus officiant: Veluti latrocinium Dauid: Adulterium
 in speciem homicidio emptum: Samsõn perditæ amans: Furtiuus
 filiarum cum Loth concubitus, atq; id genus alia mille
 Proinde ubiq; contẽpta carne scripturæ, maxime ue-
 teris testamenti, spiritus mysticum rimari conueniet.
 Hoc tibi sapiet manna, quod palato tecum attuleris.
 Sed in eruendis mysterijs, nõ oportet animi tui conie-
 Artemy- cturas sequi, uerum cognoscenda ratio, & uelut ars
 steria tra- quædam, quam tradit Dionysius quidam, in libro de di-
 ctanda uinis nominibus: & diuus Augustinus in opere de do-
 Theologi ctina Christiana. Paulus autem Apostolus post Chri-
 aut negli- stum fontes quosdam aperuit allegoriarum: Quem se-
 gunt alle catus Origenes, in hac parte Theologiæ facile princi-
 gorias, aut patũ obtinet. Eam uerò nostri Theologi, aut aspernan-
 frigide tra tur ferè, aut oppido quã frigide tractãt, in acumine
 stant. differendi ueteribus uel pares, uel superiores, in huius
 muneris

muneris tractatione, ne conferendi quidem cum istis, idq; duabus potissimum (ut conijcio) de causis. Altera quod non potest non frigere mysterium, quod non eloquentiæ uiribus, ac dicendi lepore quodam conditur, qua in re præcelluerunt ueteres, nos ne attingimus quidem. Altera, quod uno Aristotele contenti, Platonicos & Pythagoricos arcent à ludis. At hos posteriores præfert Augustinus, non solum q; plerasq; sententiæ habent admodum consentaneas nostræ religioni, uerum etiam quod ipsum dictionis genus figuratum, ut diximus, & allegorijs frequens, propius accedit ad sermonem sacræ scripturæ. Non igitur mirum si commodius tractauerunt allegorias theologicas, qui dicendi copia rem quamlibet, etiam ieiunam ac frigidam, locupletare, & conuestire poterant, tum qui omnis antiquitatis doctissimi, quod in mysterijs diuinis erat faciendum, id fuerat olim in poëtis & Platonice libris mendicati, Horum igitur commentationes te malo euolueret, utpote qui non ad scholasticam cõcertationem, sed ad bonam mentem te instituam: Quod si non assequeris mysterium, memineras tamen subesse: quod quidem uel incognitum sperare præstabilius est, quam in litera occidente conuiescere. Neq; id modo in ueteri testamento, uerum etiam in nouo. Habet Euangelium carnem suam, habet & spiritum. Nam etiam si detractum est uelum à facie Mosi, tamen adhuc Paulus uidet per speculum & in enigmate. Et ut apud Ioannem ipse dixit Christus: Caro non prodest quicquam, spiritus est qui ui-

Vno Aristotele contenti sunt

Veteres ob eloquentiam cõmopletare, de tractationibus allegorias.

Euangelium habet suam carnem & spiritum.

MILITIS CHRISTIANI.

qui uiuificat. Mihi quidem religio fuisset dicere, non prodest quicquam, satis fuerat futurum, caro non nihil prodest, sed multo amplius spiritus, Nūc ipsa dixit ueritas, non prodest quicquā. Adeoq; non prodest, ut iuxta Paulum mortifera sit, nisi ad spiritum referatur. Alioqui uel hoc utilis est caro, quod infirmitatem quasi gradibus quibusdam ducit ad spiritum. Corpus sine spiritu non potest subsistere, spiritus corpore nihil eget. Quod si Christo authore tanta res est spiritus, ut sola uiuificet, huc tendendum, ut in omnibus literis, omnibus actibus, spiritum respiciamus, non carnē. Et si quis obseruauerit, animac̄ artet hoc unum esse quo nos uocant inter prophetas precipuus Esaias, inter Apostolos Paulus, qui nulla penē epistola non hoc agit, nō inculcat, nihil fide ndum esse carni, in spiritu esse uitam, libertatem, lumen, adoptionem, & fructus illos optabiles, quos enumerat. carnem ubiq; contemnit, damnat, dissuadet. Attende, & deprehendes passim hoc idem agere præceptorem nostrum Iesum, dum in tollēdo de puteo asino, in illuminando cæco, in confricandis aristis, in non lotis manibus, in conuiujs peccatorum, in parabola pharisæi & publicani, in ieiunijs, in fratribus secundū carnem, in gloria Iudeorum, quod essent filij Abrahamæ, in muneribus offerēdis, in precationibus. in phylacterijs dilatatis, multisq; similibus locis contemnit carnem legis, & superstitionem eorum, qui malebant esse Iudæi in manifesto quā in occulto. Et cum dicit muliercula Samaritanæ: Mulier crede mihi, quia uenit

Paulus à
carne ad
spiritū. Itē
& Christ⁹
passim p=
uocat.

uenit hora, quando neq; in monte hoc, neq; in Hieroso-
 lymis adorabitis patrē, sed uenit hora, & nunc est, cū
 ueri adoratores, adorabunt patrē in spiritu & uerita-
 te. Nam & pater tales querit, qui adorent eum. Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & ue-
 ritate oportet adorare. Idem factio significauit, cū in Christus
 nuptijs aquam frigida et insipida litera uertit in uinū à carne.
 Spiritus, ad uitā usq; cōtemptum, animas inebrians spi-
 ritales. Et ne magnum putes, quod ista cōtempserit Chri-
 stus, quæ modo cōmemorauimus. Imò cōtēpsit & car-
 nis suæ manducationē, & sanguinis potū, nisi & spi-
 ritualiter edatur atq; bibatur. Quibus enim putas ista
 locutus est: Caro non prodest quicquam. Spiritus est
 qui uiuificat? Nempe non ijs, qui Euangelio de collo Euangeliū
 suspēso, aut cruce aerea, se tutos ab omni malo putāt, collo suspē-
 idq; perfectam religionē existimant, sed quibus sum-
 dere supstē-
 mum mysteriū, de sumendo corpore suo aperuerat. Si tiosum.
 res tanta nihil est, imò si perniciosa, quid est cur ullis
 alijs rebus carnalibus fidamus, nisi ad su spiritus: Tu
 fortē quotidie sacrificas & tibi uiuis, neq; ad te perti-
 nent incōmoda proximi tui: Adhuc in carne es sacra-
 menti. Verū si sacrificans das operā id esse quod illa
 sumptio significat, puta idē spūs cum spiritu Christi, Quid spri-
 idē corpus cū corpore Christi, uiuū membrū ecclesie. Si taliter su-
 nihil amas nisi in Christo, si oīa tua bona putas oībus mere cor-
 esse cōmunia, si omnū incōmoda tibi pīnde ut tua do pus Chri-
 lent, ita demū magno fructu sacrificas: nēpe quia spi-
 ritualiter. Si te sentis in Christiū quodāmodo transfigu-

MILITIS CHRISTIANI.

Numerat rari & iam minus, minusque in te ipso uiuere, spiritui gra-
 sacra quibus tias age, qui solus uiuificat, Multi quot quoquo die sacris
 quoquo adfuerint, numerare solent atque hac re tanquam maxi-
 die adfue- ma freti, quasi iam nihil prater ea debeant Christo, ita
 rint. templis egressi, ad pristinos mores redeunt. Quod car-
 Peragatur nem pietatis amplectuntur, laudo. quod illic consistunt,
 in te quod in non laudo. peragatur in te, quod illic oculis represen-
 sacro re- tatur: Representatur mors capitis. Excute te intus in
 presenta- sinu, quod aiunt, quam prope tu mortuus mundo. Quod
 tur oculis. si te totum adhuc possident, ira, ambitio, cupiditas, uo-
 luptas, inuidia, etiam si contingas altare, procul tamen
 abes a sacro. Occisus est pro te Christus, macta & tu
 pecudes istas. Sacrifica te metipsum illi, qui pro te se-
 met immolauit patri. Hec si ne cogitas quidem, &
 Qui sunt in illo confidis, odit Deus pinguem tuam & crassam
 pingues et religionem. Baptizatus es, ne protinus te Christianum
 crassi christi putes. Mens tota nihil nisi mundum sapit. In manife-
 stiani. sto Christianus es, in occulto gentili gentilior. Cur ita,
 quia corpus sacramenti tenes, spiritu uacua: Ablutum
 est corpus, quid refert, dum animus manet inquinatus?
 Sale contacta est caro, quid tum, si insulsus manet ani-
 Aspersio mus? Vinctum est corpus, at inunctus animus. Sin con-
 aque conse sepultus es Christo intus, & iam cum eo in nouitate
 cratae. uitae meditaris ambulare, agnosco Christianum. Asper-
 Contactus geris aquula consecrata, quorsum attinet, modo tu in-
 reliquiarum ternas sordes non abstergas ab animo? Veneraris di-
 uilis. uos, gaudes eorum reliquias contingere. Sed contem-
 nis, quod illi reliquerunt optimum, puta uitae purae ex-
 empla

empla. Nullus cultus gratior Mariæ, quàm si Mariæ
 humilitatem imiteris: Nulla religio sanctis acceptior,
 magis quæ propria, quàm si uirtutem illorum exprimere
 labores. Vis tibi demereri Petrum aut Paulum? Alterius Diuorum
 fidem, alterius imitare charitatem: & plus feceris, cultus ue=
 quàm si decies Romam cursitaris. Vis summo honore rus.
 Franciscum afficere? Elatus es, admirator pecuniæ
 es, contentiosus es: Largire hoc diuo: Compesce ani=
 mos, & exemplo Francisci, esto modestior: contemne
 sordidum lucrum, & inhia bonis animi. Remitte con=
 tentionem. & uince in bono malum. Istum honorem
 pluris faciet diuus ille, quàm si centum illi cæreos accē=
 deris. Magnum quiddam putas, si Francisci cucullo ob=
 uolutus, sepulchro inferaris. Nihil proderit uestis simi=
 lis mortuo tibi, si mores fuerit dissimiles uiuo. Et quan=
 quàm uniuersæ pietatis exemplar à Christo commo=
 dissime petitur: tamen si Christi cultus in sanctis eius Imitemur
 te impendio delectat: Christum facito in sanctis imite in sanctis
 ris, & ad singulorum honorem, singula uitia mutare. Christum.
 aut singulas uirtutes amplecti stude. Hoc si accesserit, Viuam ima=
 iam & illa quæ foris fiunt, non improbabo. Sūma ue=
 ginē, quæ cineratione complecteris cineres Pauli, non dāno, si tibi neres Pau=
 constat tua religio. Si ueneraris cinerē mutū, & mor li potius
 tuum, & uiuam illius imaginē adhuc loquentē, ac tan uenere=
 quàm spirantem quæ in illius literis superest, negligis, mir quæ
 nōne præpostera est tua religio? Adoras ossa Pauli in in literis
 loculis cōdita, nō adoras mentē Pauli, in scriptis laten eius su=
 tem: Magnifacis fragmentū corporis, per uitrū per=
 perest.

G s   spicuum

MILITIS CHRISTIANI

spicuum & non miraris totum animum Pauli per lite-
 ras pelluentem? Cineres colis, ad quos nonnunquam
 uitia tolluntur corporum, cur non literas magis, quibus
 uitia sanantur animarum? Signa ista mirentur fideles,
 quibus data sunt, tu fidelis libros illius amplectere, ut
 qui non diffidis Deum omnia posse, discas illum super
 Expressisti omnia diligere. Honoras imaginem uultus Christi sa-
 ma christi xo, lignouè deformatam, aut fucatam coloribus, nul-
 imago in to religiosius honoranda mentis illius imago, quæ spi-
 Euāgelio. ritus sancti artificio, expressa est literis Euāgelicis. nul-
 lus Apelles sic effingit penicillo liniamenta figuramq;
 corporis, ut in oratione cuiusque relucet imago men-
 tis, præsertim in Christo, qui cū esset summa simplici-
 tas ueritasq;, nihil omnino poterat esse dissimilitudi-
 nis, inter archetypum diuini pectoris, & inde ductam
 imaginem sermonis. Ut nihil patri similis, quàm fili-
 us, patris uerbum, ex intimo illius corde promanans:
 ita Christo nihil similis, quàm Christi uerbum, de pe-
 ctoris illis sanctissimi adytis redditum. Et hanc imagi-
 nem non miraris, nō adoras, nō oculis pijs collustras,
 nō animo amplecteris? Tam sanctas, tam efficaces ha-
 bes domini tui reliquias: & his neglectis, multo queris
 Adorat alieniora? Attonitus spectas tunicam aut sudarium qd'
 crucē, qui fertur Christi, & somniculosus legis oracula Christi
 mysteriū Maximo maius esse credis, qd' Crucis portiūculā do-
 crucis in mi possides. At istud nihil est præ illo, si mysteriū Cru-
 pectore cis in pectore cōditum gestes. Alioqui si ista faciūt re-
 gestat. ligiosum, quid religiosus Iudæis, quorū impijssimi ple-
 riq;

riq; Iesum tamen in carne uiuentem oculis uiderunt,
 auribus audierunt, manibus contrectarunt? Quid Iu-
 da felicius, qui ore os diuinū pressit? Adeo sine spiritu
 non prodest caro quicquam, ut ne uirgini quidē matri
 profuturū fuerit, quod eū de sua carne genuit, nisi &
 spiritu spiritum illius concepisset. Maximum hoc: sed
 audi maius. Apostoli donec corporeo Christi contuber Apostoli
 nio fruarentur, nōne legis quā fuerint imbecilles, Christo
 quā pingue quiddam adhuc sapuerint? Quis aliud ad præsente
 absolutam salutem desideraret, quā tam diuturnum semper ua
 Dei atq; hominis conuictum? Et tamen post edita mi cillabant
 racula, post tot annis exhibitam diuini oris doctrinam fide.
 post argumenta resuscitati, nōne suprema hora iam
 recipiendus in coelū, exprobrat eis incredulitatē illo-
 rū? Quid igitur in caussa? Nempe obstabat caro Chri-
 sti, atq; inde est qd' ille dicit: Nisi ego abiero, paracle-
 tus non ueniet. Expedit uobis ut ego uadam. Christi
corporea præsencia inutilis ad salutem, & in ulla prae In nulla re
terea re corporali, audebimus perfectam pietatem sta corporali
tuere? Paulus uiderat Christū in carne. Quid hoc ma perfecta
 ius esse putas? At ille contemnit dicens. Et si Christum pietas.
 inquit, nouimus carne, sed nūc iam nō nouimus. Qua= Sanctorū
 re nō nouerat? quia profecerat ad meliora charisma= & imagi-
 ta spiritus. Verbosius fortè hæc disputo, q̄ cōueniat ei, nū inepta
 qui regulas tradit. Verū id eo facio accuratius, neque adoratio,
 sine graui caussa, qd' re ipsa cōpertum habeam, hunc maxia pe-
 errorem communem esse pestem totius Christianismi, stis Chri-
 que uel hoc grauiorē perniciem adfert, qd' specie qui- stianismi
 dem

MILITIS CHRISTIANI.

dem pietati proxima est. Nulla enim periculosa uitia, quàm quæ uirtutem imitantur. Nā præterquàm quæ bonis etiam lubricus in ea lapsus est, nulla difficilius corriguntur, propterea quod uulgus imperitū, religionē uiolari credit, dum istiusmodi reprehenduntur. Reclamet illico mundus, & oblatrent clamosi quidam conuocatores, qui ista libenter intus canunt, uidelicet non ad Christum, sed ad suum compendiū respicientes. Ob quorum uel imperitam superstitionem, uel fictam pietatem, sæpius mihi testandum est, me nequaquam taxat

Non taxat re corporales ceremonias Christianorū & studia sim corpora = pliciū, præsertim ea quæ Ecclesiastica comprobauit les ceremo authoritas. Sunt enim nōnunquàm tum indicia, tū ad = nias minicula pietatis. Quæ quoniam serè necessaria sunt infantibus in Christo: donec grandescant, & occurrāt

Perfecti in uirum perfectum: tamen ne à perfectis quidem con nō fastidi = uenit fastidiri, ne exemplo ledantur infirmi. Quod fa ant cere = cis probo, si modo finis uiciosus non sit, tum si ibi non monias. figis metam, unde gradum factum oportebat ad salutē propiora. Verum Christū uisibilibus rebus, ob uisibi

Ne sistas i lia colere, & in his fastigiū religionis ponere, hinc si = ceremoni bi placere, hinc alios damnare, his instupescere, atque is: alioqui adeo immori, & (ut semel dicam) his ipsis à Christo recidis in auocari, quæ ad hoc tantum adhibentur, ut ad eum cō quendā lu ducant, hoc est nimirum à lege Euangelij, quæ spirita daismum. lis est, desciscere, & in Iudaismum quendam recidere, neq; minus forte periculosum, quàm sine hac supersti tione, magnis & apertis animi uitijs laborare. Capita lior

lior hic quidem morbus : Esto , sed ille insanabilior.
 Quātum ubiq; sudauit præcipuus ille spiritus assertor
 Paulus, ut Iudeos à fiducia operū abductos, ad ea quæ
 sūt spiritalia promoueat. Atq; huc denuo uulgus Chri Ad fiduciã
 stianorum uideo reuolutū. Quid aut dixi uulgus? Fe= operū re=
 rendum hoc, nisi & sacerdotum, & doctorum bonã uoluti su=
 partem: Denique greges eorum, qui spiritali uitam mus, etiam
 uocabulo & cultu profitetur, penè totos hic error oc qui uideri
 cupasset. Si sal insatuatum est, unde salientur cæteri? uolumus
 Pudet me referre, quanta superstitione pleriq; istorū spiritalia.
 obseruent ceremonias quasdam ab homunculis, non
 tamen hoc animo institutas, quanto odio easdē ab ali= Ceremoni
 is flagitent, quanta securitate his fidant, quanta teme osi omnes
 ritate alios iudicent, quanta cōtentione tueantur. His dijudicant
 factis suis cœlum deberi putant, in quibus si quãdo oc ipudētius.
 caluerint, iam Pauli atq; Antonij sibi uidentur. Incipi
 unt magno supercilio alienæ uitæ censuram exercere,
 ad imperatorum (ut ait Comicus) regulã illã, ut nihil
 nisi quod faciunt ipsi, rectum putent. Cæterum, ubi in
 suo instituto cōsenuerūt, uidebis eos nihil adhuc Chri At ipsi ni=
 sti sapere, sed animales ac tristibus quibusdã uitijis ma= hil Christi
 dentes, in conuictu morosos, ac uix etiam sibi tolera= tenent.
 biles, charitate frigidos, ira seruīdos, odio pertinaces, Vitia cere
 lingua uirulentos, in excercēdis simulatibus inuictos, monioso =
 pro re quauis nihili depugnare paratos, adeo q; alie= rum.
 nos à perfectione Christi, ut ne cōmunibus quidē uir=
 tutibus sunt præditi, quas etiam Ethnicis, uel ratio na
 tura insita, uel usus uitæ, uel philosophorum præcepta
 parant

MILITIS CHRISTIANI.

parant. Indociles, intractabiles, rixosos, uoluptatum
 auidos, ad uerba diuina nauſiabundos, nulli cōmodos,
 de alijs male ſuſpicaces, ſibi blandientes. Huccine tot
 annorum laboribus deniq; peruentum eſt, ut peſſimus
 ſis, & optimus tibi uideare, ut pro Chriſtiano ſis Iudæ
 us, mutis tantum elementis ſeruiens, ut gloriã habeas
 non in occulto apud Deum, ſed in manifeſto apud ho=
 mines? Quod ſi in ſpiritu ambulati, non in carne: ubi
 fructus ſpiritus? ubi charitas? ubi gaudium illud animi?
 pax ergã omnes? Vbi patientia, longanimitas, boni=
 tas, benignitas, manſuetudo, fides, modestia, continē
 tia, caſtitas, ubi Chriſti imago in tuis moribus? Nō ſum
 inquis, ſcortator: non ſur, non ſacrilegus: & obſeruo
 quæ ſum profeſſus. At quid eſt hoc aliud, quã nō ſum
 ſicut cæteri homines, raptores, adulteri: & ienuno bis
 in ſabbato? Malo malo publicanum humilem & miſe
 ricordiam implorantem, quã iſtud iuſtorum genus.
 ſua benefacta commemorãtium. Quid antem profes=
 ſus es? an ne faceres quod olim in baptiſmo iuraſti, te
 Chriſtianum, hoc eſt ſpiritalem, non Iudæum futurum?
 Quippe qui propter tradiciũculas hominũ transgre=
 deris mandata Dei. An non Chriſtianismus eſt uita ſpi
 ritualis? Audi Paulum Romanis loquentem: Nihil ergo
 dãnationis eſt his, qui ſunt in Chriſto I E S V: qui non
 ſecundũ carnem ambulant. Lex enim ſpiritus uitæ in
 Chriſto I E S V, liberauit me à lege peccati & mortis
 Nam quod impoſſibile erat legi, quæ infirmabatur per
 carnem: Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinẽ car
 nis

Qui fru=
 ctus ſpūs
 non habet
 in carne
 ambulat
 Hypocri=
 ſis religio
 ſorum.

Chriſtia=
 niſmus eſt
 traditio
 ſpiritalis.

ENCHIRIDION.

nis, peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Qui enim in carne sunt, quæ carnis sunt sapiunt: qui uero in spiritu sunt, quæ spiritus sunt sentiunt. Nam prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus, uita & pax. Quoniam sapientia carnis, inimica est Deo: Legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Quid dici poterat plenius? quid apertius? Verum hæc nihil ad se pertinere putant homines, ad suis blandiendum uitijs arguti, ad aliena carpenda præcipites, & quod Paulus dixit de secundum carnem ambulando, in adulteros modo & scortatores referunt, quod de sapientia carnis, quæ inimica est deo, in eos detorquent, qui literaturam secularem (quam uocant) didicerunt. In utroq; sibi plaudunt, quod neq; adulteri sunt, & omnium literarum egregie indocti. Ceterum in spiritu uiuere, nihil aliud esse somniant, quàm facere scilicet, quod faciunt ipsi: Qui si linguam Paulinam tam diligenter obseruassent, quàm fortiter contemnunt Ciceronianam, intelligerent nimirum Apostolum uocare carnem, id quod uisibile est: spiritum, quod inuisibile. Docet autem ubiq; uisibilia oportere seruire inuisibilibus, non contra inuisibilia uisibilibus. Tu præpostere ad ista Christum accommodas, quæ cõueniebat ad Christum applicari. An testimonium flagitas, carnis uocabulum, non tantum ad libidinem aut luxum pertinere?

Accipe

Notat peruersam theologorum expositionem super uerbis Pauli.

Quis Paulo sit caro et spiritus

MILITIS CHRISTIANI

Sensus
carnis.

Accipe quod idem Apostolus hoc ipsum (quod semp) agens, scribit Colossensibus. Nemo uos seducat: uolēs in humilitate & religione angelorum, quæ non uidit, ambulans frustra, inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput, id est Christum, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones sumministratū & constructū, crescit in augmentum Dei. Et ne quid dubites eum loqui, de ijs, qui ceremonijs quibusdam corporalibus freti, aliorum spiritualibus obstrepūt studijs. Attende quod sequitur. Si ergo mortui estis cum Christo, ab elemētis huius mundi, quid adhuc tanquam uiuentes mundo discernitis? Ab his igitur nos auocās paulo post. Igitur (inquit) si consurrexistis cū Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedēs, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Deinde spiritualis uitæ præcepta tradens, quid tandem monet? Num ut his aut his ceremonijs utamur, nū ut sic aut sic uestiamur? ut his aut his cibis uictitemus, ut tantum psalmodi hauriamus? Nihil horū. Quid igitur? Mortificate, inquit, mēbra uestra, quæ sunt sup̄ terrā, fornicationem, immundiciā, libidinē, cōcupiscentiā malā, & auaritiā quæ est idolorum seruitus. Ac paulo post: Nunc autē deponite & uos omnia, iram, indignationem, malitiam. paulo q̄ inferius. Expoliantes uos ueterem hoīem cum actibus suis, & induentes nouū, eum qui renouatur in agnitionem Dei, secundum imaginem eius qui creauit eum. Quis est autem uetus homo? Nempe Adam ille de terra terrenus, cuius conuersatio est in terra, non in cœlis

in caelis: Terrā intellige, quicquid uisibile, eoq; tempo-
 rarium. Quis nouus homo? Nempe de caelo coelestis.
 Coelum accipe quicquid inuisibile, eoq; aeternū. Postre-
 mo ne Iudaico more certis quibusdam obseruationib.
 tanq̄ magicis ceremonijs Deum de mereri uelimus, do-
 cet eatenus opera nostra grata esse Deo, quatenus ad
 charitatē referuntur, indidem profecta. Super omnia
 autem haec inquit, Charitatem habete, quod est uin-
 culum perfectionis. Et pax Dei Christi exultet in cor-
 dibus uestris, in qua & uocati estis in uno corpore. Da-
 bo argumentū euidētius. Ad Galathas scribens, saepe
 carnem, saepe spiritum nominat, quos non tantum à li-
 bidine uocat ad castimoniam, sed à Iudaismo & ope-
 rum fiducia, in quam erāt à pseudapostolis inducti co-
 natur retrahere. Hic igitur opera carnis recensens, ut
 de quæ uitia cōmemoret. Manifesta autem sunt ope-
 ra carnis, quæ sunt fornicatio, immundicia, impudici-
 tia, luxuria, idolorum seruitus, ueneficia, inimicitie, cō-
 tentiones, emulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, in-
 uidia, homicidia, ebrietates, comesationes, & his simi-
 lia. Neq; multo post. Si spiritu uiuimus, spiritu ambule-
 mus. Deinde quasi pestem, spiritui infestam indicans, ritui infe-
 addit. Non efficiamur inanis gloriae cupidi, inuicem sta præter
 prouocantes, inuicem inuidentes. De fructibus arbor corpora-
 cognoscitur. Quod uigilias, quod ieiunia, quod silentia lia uitia.
 quod preculas, quod reliquas id genus obseruationes Post oēs
 non præteris, nihil moror. In spiritu non credam esse, obseruati
 nisi uidero fructus spiritus, In carne esse cur non affir-
 ones statu

Charitas
 est ratio
 demerēdi
 deū, nō ce-
 rimonia,
 tanquā ma-
 gicæ.

Pestis spi-
 ritui infe-
 ritui infe-
 ritui infe-

H mem

MILITIS CHRISTIANI

torū religi mem, cum post secularem penē istarum rerum exerci-
onis sine tationem adhuc in te deprehendam opera carnis? In-
fructu spi uidentiam plus quā muliebrem, Iracundiam & fe-
ratus i car rocitatem militarem, rixandi nunquam satiatam libidi-
ne es.

Inimiciti- fractam, lubricam fidem, uanitatem, fictionem, assenta-
as de reb. tionem? Tu fratrem in cibo aut potu, cultū ue iudicas
leuissimis At Paulus te iudicat ex factis tuis. An hoc te à carna-
suscipiūt. libus mundanis separat, quod tu leuioribus quidem in
rebus, sed ijsdem tamen uicijs laboras? Num turpior
est, qui ob hæreditatem interceptam, ob uitiatam fi-
liam, ob læsum parentem, ob magistratū, ob principis
gratiam, iras, inimicitias, æmulationes suscipit, quā
tu qui (pudet dicere) quā de nihilo, multo hæc om-
nia facis acerbius? Causa peccādi leuior non eleuat
crimen, sed exaggerat: Neq; refert in quanto pecces,
modo pari affectu. Imò refert adeo, hoc enim quisq;
sceleratior est, quò minore momento ab honesto ab-

Orat ne mores & mūdus detestatur, sed de his quos uulgus mi-
offendan- ratur, non ut homines, sed ut angelos. Quos ipsos ta-
tur mona- men offendi nō oportet hoc sermōe, qui uitia notat nō
chi hoc homines. Quod si boni uiri sunt, gaudeāt etiam à quo
sermone. cunq; admoneri in his, quæ ad salutē pertinet. Neq;
clam me est, inter eos esse plurimos, qui literis & in-
genio adiuti, spiritus mysteria degustarunt. Sed (qd' ait
Likius) serè fit ut maior pars uincat meliorem. Ceterū
si uerum

si uerū fateri fas est, nōne uidemus arctissimū quodq; In qbus re
 monachorū genus, fastigiū religionis, aut in ceremoni bus falso
 is, aut in certa lege psalmorum, aut in corporum labo ponūt fa=
 re ponere. Quos si quis excutiat, atque de spiritalibus stigiū reli=
 percontetur, uix per paucos inuenerit, qui non in car= gionis.
 ne ambulent. Et hinc ista tāta animorū infirmitas, il= Incōmoda
 lic trepidantium, ubi timor non est, illic oscitantū ubi carnaliū
 summū est periculum. Hinc illa perpetua in Christo ob opera
 infantia, ut ne quid dicam grauius, quod praposteri carnalia
 rerum aestimatores, ea facimus plurimi, quæ sola nihi= monacho
 li sunt, ijs neglectis, q̄ sola sufficiūt, semper sub pedago rum.
 gis agentes, semp̄ sub iugo, nec te unquā ad libertatem
 spiritus aspirātes, nunquā ad amplitudinem charitatis
 crescētes. Cū clamet Paulus ad Galatas: State, et noli
 te iterū iugo seruitutis cōtineri. Atq; alio loco. Itaque
 lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustifi=
 cemur. At ubi uenit fides, iā non sumus sub pædago Crescēdē
 Omnes enim filij dei estis per fidem, quæ est in Christo est ad am=
 Iesu. Neq; multo inferius, Ita et nos cū essemus paruu Plitudinē
 li, sub clemētis mūdi eramus seruiētes. At ubi uenit p'e charitatis
 nitudo tēporis, misit Deus filiū suum factum ex mulie
 re, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret
 ut adoptionē filiorum reciperemus. Qui oniam autem
 estis filij Dei, misit deus spiritum filij sui in corda ue=
 stra, clamantem: Abba pater. Itaq; iam non est seruus,
 sed filius. Iterum alibi: Vos enim in libertatem uocati
 estis, fratres, tantūne libertatem in occasionem detis
 carnis, sed per charitatē spiritus, seruite inuicē. Omnis
 H 2 enim

MILITIS CHRISTIANI.

enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quod si inuicem mordetis & comeditis, uidete ne ab inuicem consumamini. Rursum ad Romanos: Non enim accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba pater: Eodem pertinet & illud quod Timotheo scribens: Exerce autem (inquit) teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas ad omnia est utilis. Et ad Corinthios. Dominus spiritus est. Vbi autem spiritus, ibi libertas. Sed quid nos unum, aut alterum locum referimus? Totus in hoc est Paulus, ut caro quae contentiosa est contemnatur, & in spiritu qui charitatis & libertatis est auctor, nos constituat. Individue enim inter se comites sunt caro, seruitus, inquietudo, contentio. Rursum: Spiritus, pax, amor, & libertas. Hæc passim inculcat Apostolus. Num meliorem religionis religionis magistrum requirimus, præsertim cum huic omnis diuina scriptura concinat? Hoc erat maximum mandatum in lege Mosaica, hoc iterat ac perficit in Euangelio Christus. Ob hoc potissimum natus ac mortuus est, ut nos doceret non Iudaizare, sed amare. Post cœnam illam supremam, quam sollicitè quanto affectu mandat apostolis suis non de cibo aut potu, sed de charitate mutuo seruanda. Quid aliud docet, sed de inuicem? Paulus cum passim (ut dixi) charitatem commo- ro rogat huius Symmystes Ioannes: nisi ut diligamus ultimo nos mendans, tum ad Corinthios scribens & miraculis et prophetiæ, & angelorum linguis, anteponebat charitatem. Ne

tem, Ne tu mihi illico charitatem esse dicas, in templo frequentem esse, signis diuorum procumbere, cereo-
 los accendere, numeratas preculas iterare. Nihil istis opus habet deus. Charitatem uocat Paulus, edificare proximum, omnes eiusdem corporis membra ducere omnes unum in Christo putare, de fraternis commo-
 dis, perinde ut de tuis in domino gaudere, incommodis mederi, ueluti proprijs. Mansuete corripere erran-
 tem, docere nescientem, erigere lapsum, consolari de-
 iectum, adiuuare laborantem. Subuenire egenti, in sum-
 ma omnes opes tuas, omne studium, omnes curas, ad hoc referre, ut quàm plurimis pro sis in Christo, ut què admodum ille neq; sibi natus est, neq; sibi uixit, neque sibi mortuus est, sed totum se donauit usibus nostris, ita & nos fratrum commoditatibus inseruiamus, non proprijs. Quod si fieret nihil esset religiosorum uita, neq; latius, neq; facilius, quam nunc contra tristem fe-
 rè uidemus, & laboriosam, ac Iudaicis superstitioni-
 bus plenam, nec ab ullis laicorum uitijs immunem, in nonnullis contaminatior em. Quod hominum genus si nunc reuiuisceret Augustinus, quo authore uitæ pleriq;
 gloriatur, profecto ne agnosceret quidem, clamaretq; nihil se minus probaturum fuisse, quàm hoc uitæ ge-
 nus, neq; ad superstitionem Iudæorum, sed ad Aposto-
 lorum regulam, uiuendi rationem instituisse. Sed au-
 dio iam dudum quid mihi respondeant, quidam paulo saniores, in minimis uigilandum, ne paulatim defluat in maiora uitia. Audio & approbo, uerùm non paulo

Quid
 charitas
 Paulo.

Ob dese-
 ctum cha-
 ritatis est
 uita reli-
 giosorum
 tristis.

H 3 magis

MILITIS CHRISTIANI

Quatenus magis aduigilandum, ne sic inhaereas minimis, ut à ma-
inherēdū ximis penitus excidas. Ibi periculum euidentius, sed
minimis. hic grauius. Ita Scyllam fugito, ne in Charybdim inci-
das. Ista facere salutare est, sed eis inniti perniciosum.
Paulus non te uetat elementis uti, sed seruire non uult
elementis eum, qui liber est in Christo. Non damnat le-
gem factorum, sed si quis legitime utatur. Sine his for-
Corpora tasse pius non eris, sed non ista te piū faciunt. Con-
lia condu ducent ad pietatem, ita siquidem in hoc utare. Sin, frui
cēt ad pie cœperis, pietatē oēm semel extinguūt. Apostolus con-
tatem, sed temnit opera Abrahæ, quæ summa fuisse nemo nescit,
non sunt & tu tuus confidis? Deus auersatur uictimas & sabba-
pietas. ta & neomenias populi sui, quorum oīum ipse fuerat
author. An audebis tuas obseruatiunculas, cum diuinæ
legis præceptis conferre? Audi tamen ad ista nause-
antem, ac stomachantem deum: Quo mihi multitudi-
nem uictimarum uestrarum? Plenus sum. Holocausta
arietum, & adipem pinguium, & sanguinem uitulo-
rum, & agnorum, & hircorum nolui. Cum ueneretis
ante conspectum meum, quis quæsiuit hæc de manibus
uestris, ut ambularetis in atrijs meis? Ne offeratis ultra
sacrificiū frustra, incensum abominatio est mihi, Neo-
meniam & sabbatum, & festiuitates alias non feram.
Iniqui sunt coetus uestri. Calendas uestras, & solenni-
tates uestras odiuit anima mea. Facta sunt mihi mole-
sta, laboraui sustinens. Et cum extenderitis manus ue-
stras, auertam oculos meos à uobis, & cum multiplica-
ueritis orationes uestras, non exaudiam uos. Nonne
cum

cum obseruationes & ritus sacrorum commemorat, Religionem
 tum multiplicatas orationes, tanquam digito notat nemo psal-
 eos qui religionem numero psalmorum, aut precum morum nu-
 metiuntur? Attende & illam, quam mire diuinum fa- mero me
 stidium Propheta facundus exaggerat, ut iam nec au- tietur.
 ribus, nec oculis ferre potuerit. Quae tandem obsecro?
 Nimirum quae ipse tanta religione seruanda tradide-
 rat, quae tanta ueneratione, tot saeculis fuerant à regi-
 bus sanctis & prophetis obseruata. Et haec detestatur
 adhuc in lege carnali, & tu tuis domi tibi natis obser-
 uatiunculis, fidis in lege spiritali? Idem alio loco eun-
 dem prophetam clamare indesinenter, & instar tubae
 uocem iubet intendere, uidelicet in re seria, et acri re-
 prehensione digna, quaeq; ferè non nisi magna conten-
 tione ab istis obtineri queat: Me, inquit, de die in diem
 quaerunt, & scire uias meas uolunt, quasi gens quae iu-
 sticiam fecerit, & quae iudicium dei sui non dereliquit.
 Rogant me iudicia iustitiae, & appropinquare deo
 uolunt. Quare ieiunauimus, & non aspexisti, humi-
 liauimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die ieiunij
 uestri inuenitur uoluntas uestra, & omnes debito-
 res uestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones, ie-
 iunatis, percutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut
 usq; ad hanc diem, ut audiatur in excelsis clamor ue-
 ster. Nunquid tale est ieiunium quod elegi, p diem affli-
 gere hominem animam suam? Nunquid contorquere quasi
 circulum caput suum, & saccum et cinerem sternere?
 Nunquid istud uocabis ieiunium, & diem acceptabilem

Ieiunium
Iudaicum.

MILITIS CHRISTIANI

Ex carne
legis exe=
undum.

Vitæ spiri
talis usus
in proximi
charitate
situs est.

Honestas
maiorum
traditio=
nes ne cō
temnas.

domino? Sed quid hoc esse dicemus? Damnat Deus quod ipse mandarat? Minime. Quid igitur? Sed in carne legis manere, & in re nihil considerare, id uero detestatur. Proinde utroque loco, quid uelit accedere, demonstrat. Lauamini, inquit, mundi estote, auferite malum cogitationum uestrarum de oculis meis. Cum audis mala cogitationum, nonne palam spiritum & internum hominem denotauit? Oculi domini non uident in manifesto, sed in occulto, neque secundum uisionem oculorum iudicat, neque secundum auditum aurium arguit. Nescit fatuas uirgines, foris expolitas, intus inanes.

Non nouit eos qui labijs dicunt, domine domine. Deinde admonet usum uitæ spiritualis, non tam in ceremonijs, quam in proximi charitate situm esse. Querite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite uiduam. Similia subtexit, & alteri loco de ieiunijs. Nonne hoc est magis ieiunium quod elegi? Dissolue colligationes impietatis: Solue fasciculos deprimentes: Dimitte eos qui confracti sunt liberos, & omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum, & egenos uagosque induc in domum tuam. Cum uideris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Quid igitur faciet Christianus? negliget ecclesie mandata? contemnet honestas maiorum traditiones? damnabit pias consuetudines? immo si infirmus est, seruabit ut necessarias, si firmus & perfectus, tanto magis obseruabit, ne sua scientia fratrem offendat infirmum, & occidat eum pro quo mortuus est Christus. Hec oportet non
omittere

omittere, sed illa necesse est facere. Non damnantur opera corporalia, sed præferuntur inuisibilia. Nō damnatur cultus uisibilis, sed non placatur deus: nisi pietate inuisibili. Spiritus est Deus, & spiritualibus uictimis flectitur. Turpe sit Christianis ignorare, quod gentilis quidam poëta non ignorauit, qui de pietate præcipiens. Si deus (inquit) est animus, nobis ut carmina di cunct, Hic tibi præcipue sit pura mente colendus. Ne contemnamus authorem, uel ethnicum, uel minutum: Sententia est magno etiam theologo digna, ut & ego quidem deprehēdi, tam intellecta à paucis, quàm à nemine non lecta. Ea uero est huiusmodi. Similia similibus afficiuntur. Tu deum tauro cæso, aut thureo uapore moueri magnopere credis, quasi corpus esset. Mēs est, & quidem purissima, simplicissimaq; Proinde potissimum mente pura colendus est. Tu cæreum accensum sacrificium putas. At David sacrificium (inquit) deo spiritus contribulatus. Et si despexit sanguinem hircorum, aut uitulorum, at cor cōtritum & humiliatum nō despiciet, Si facis quod tribuitur oculis hominum, multo magis adhibe, quod reliquerunt oculi dei. Religioso cucullo tegitur corpus, quid tum, si mundanam uestem gerit animus? Si niuea tunica uelatur homo exterior, sint & interioris hominis uestimenta cādida, sicut nix. Silentium agis foris, multo magis cura, ut uacet mens intus. In templo uisibili demittis genua corporis, nihil agitur, si in templo pectoris stas erectus contra deum, Veneraris lignum crucis, magis sequere mysteriū cru

Catonis
carmen.

Deus cor
poreis re
bus nō affi
citur.

Exteris re
bus itima
represen
tatur, quæ
illis omni
bus modis
sunt præ
optanda

MILITIS CHRISTIANI.

cis. Ieiunium agis, & abstines ab ijs quæ non coinquinant hominem, & non contines ab obscœnis sermonibus, qui polluunt & tuam & alienam conscientiam? Corpori subducitur cibus, & anima siliquis porcorum sese ingurgitat? Exornas ædem saxeam, religioni habes loca sacra. Quid refert, si templum pectoris, cuius parietem perfodit Ezechiel, abominationibus Aegyptijs prophanatum est? Sabbatum agis foris, & intus omnia uitiorum tumultibus perstrepunt. Non mœchatur corpus: sed auarus es, iam mœchus est animus. Psallis lingua corporea, sed intus ausculta quid dicat animus: Ore benedicis, & corde maledicis. Corpore angusta cellula contineris, & cogitatione per totum orbem uagaris. Audis uerbum dei corporeis auribus, Magis audias intus. Quid enim dicit Propheta? Nisi audieritis intus, plorabit anima uestra. Quid autem legis in Euangelio? Ut uidentes non uideant, & audientes non audiãt. Et rursum Propheta: Aure audietis & nõ percipietis. Beati igitur qui intus audiunt uerbum dei Felices quibus dominus intus dicit uerbum, & saluabuntur animæ illorum. Hanc aurem iubetur à Dauid inclinare filia regis illa: cuius omnis decor ab intus in fimbrijs aureis. Deniq; quid refert, mala non facere, quæ affectu concupiscis? Quid refert bona foris agere, quibus diuersa sũt intus? An magnum est quod corpore Hierosolymam adis, cum intra temetipsum sit Sodoma, sit Aegyptus, sit Babylon? Non magnum est carnis calcaneis uestigia calcasse Christi, at maximũ affectu

Peregrinatio ad loca san-

ctu

Tu sequi uestigia Christi. Si maximum est contigisse se etiam cum aīo
 pulchrum domini, non maximum erit expressisse my= impio.
 sterium sepulchre? Accusas apud sacerdotem homi= Confessio
 nem tua peccata, uide quomodo accuses apud Deum.
 Nam apud illum accusare, intus odisse est. Tu forte si= Deletio
 gillis carereis, aut pecuniola aut peregrinatiuncula se= peccati.
 mel elui culpas credis, Tota erras uia. Intus acceptū
 est uunus. intus pharmacum admoueat necesse. Cor
 ruptus est affectus, amasti, quod erat odio dignum, o=
 disti, quod erat amandum: dulce tibi fuit amarum, &
 amarum dulce. Nihil moror, quid exhibeas foris, sed si
 mutatis uicibus, quod modo amabas, odisse, fugere,
 horrere cœperis, si dulce scit affectui quod modo fel
 sapiebat, ita demum sanitatis argumentum accipio.
 Amavit multum Magdalena, & dimissa sunt ei pecca
 ta multa. Quo magis Christum amabis, hoc magis ode
 ris tua uitia: nam odium peccati, consequitur amorem
 pietatis, uelut umbra corpus. Malo te semel mores tu=
 os uitiosos intus ac uere odisse, quàm decies uerbote=
 nus detestari apud sacerdotem. Ergo ut quedam exem In omni
 pli gratia retulimus, in toto theatro mundi huius uisibi negotio
 lis, in ueteri lege, in noua, in omni mandato Ecclesie, intus est
 deniq; in teipso atq; i omni negotio humano, foris ca spiritus.
 ro quedam est, intus spiritus. In quibus si non ordinem
 faciemus præposterū, sed in his quæ uidentur, non ita
 multum fiducia ponētes, nisi quatenus ad meliora mo
 menti quid adferunt, semper ad spūm, & ea quæ cha
 ritatis sunt, respiciamus, euademus non tristes, ut isti
 &

MILITIS CHRISTIANI

Quæres & imbecilles, semper pueri (ut puerbio dicitur) ani-
charita- males, ossa arida (ut apud Prophetam est) spiritum non
tem conse- habentia, lethargici, stupidi, rixosi, liuidi, susurrones,
quantur. sed excelsi in Christo, ampli charitate, robusti, & ad
 utranq; fortunam stabiles, ad minima conuientes, ad
 summa enitentes, pleni alacritatis, pleni scientiæ, quã
 qui reijciunt, eos reijcit & ille scientiarum dominus.

Imperitia Imperitia enim quam ferè comitatur indocilitas, &
 ἄπειρα quam Græci pulchre uocant ἀλαυτία, sola facit
 τία, sunt ut (quod ait Esaias) confidamus in rebus nihili, & lo
 origo ois quamur uanitates. Concipiamus laborem, & paria=
mali. mus iniquitatem. Semper seruiamus trepidi atq; humi
 les ceremonijs Iudaicis. De cuiusmodi loquens Paulus:
 Testimonium, inquit, perhibeo illis, quod zelum qui=
Christum eẽ dem dei habent, sed non secũdum scientiam. Quid au
finẽ legis tem ignorabant? Nempe quod finis legis Christus. Chri
ignorant stus autẽ spiritus est, charitas est. Apertius autem Esai
impij. as miseram & inutilem istorum seruitutem in carne
 describit. Propterea, inquit, captiuus ductus est popu
 lus meus, quia non habuit scientiam. Et nobiles eius in
 terierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. Non mi
 rum quod populus seruit elementis huius mundi, uide=
 licet uulgus indoctum, & nõ nisi de alieno pectore sa
 piens. Magis mirandum, q; religionis Christianæ quasi
 primates, in eadem captiuitate fame intereunt, & siti
Fame et si exarescunt. Quare fame intereunt? quia nõ didicerũt
ti pierunt à Christo frangere panes ordeaceos, siliquã mõ aspe
spirituali. ram circumlingunt, medullam non eruunt. Quare siti
 exare=

exarescunt? Quia non didicerunt à Mose aquam de spiritali petra elicere: Neq; hauserunt de fluminibus, quæ de uentre Christi fluunt aquæ uiuæ. Hoc autem dictum est de spiritu, non de carne. Tu igitur mi frater, ne tristibus laboribus non multum promoueas, sed mediocri exercitio cito gradis et uegetus euadas in Christo, hæc regulam diligenter amplexus, ne uelis cum immundis aialibus humi reptare, sed semper alis illis nitens, quas Plato putat in animis amoris calore elicitas, denuo pullulascere à corpore ad spiritum, à mundo uisibili ad inuisibile, à litera ad mysterium, à sensibilibus ad intelligibilia, à compositis ad simplicia, temetipsum quasi gradibus quibusdam scale Iacob erige. Ita ad se propinquanti uicissim appropinquabit dominus: et si tu pro uiribus, de tua caligine, sensuumque strepitu conaberis assurgere: occurret ille comode è luce sua inaccessiblei, et silentio illo incogitabili: in quo non sensuum tantum omnis tumultus, sed et intelligibiliu omniu imagines cõtescunt.

Per alas amoris ad spiritum euolandu.

CANON SEXTVS.

ET quoniam ex tempore scribenti, aliud ex alio in mentem uenit, subtexam et sextam regulam, superioribus quodammodo cognatam, tam necessariam ad salutem uniuersis, quam à paucis curæ habitam. Ea est ut animus ad Christum anhelantis, à uulgi tum factis, tum opinionibus quam maxime dissentiat: nec aliunde quam ab uno Christo, pietatis exemplum petatur.

A uulgo que maxime dissentias.

MILITIS CHRISTIANI

A Christo tur. Hoc est enim unicum archetypū, unde quisquis uel sit pietatis unguem discesserit, à recto discedit, atque extra uiam exemplū. currit. Proinde Plato grauiter profecto, ut pleraq; in Optime politia sua negat eum uirtutem constanter tueri posse habeatur qui de turpi atq; honesto, nullis certis opinionibus mē et certissi tem imbuerit. At quanto perniciosius est, falsas opinio mæ opini nes de his, quæ ad salutem pertinent, animo penitus in ones de re sidere? Quare hoc uel in primis curandū putat, id cu- bus expe- stodes illi, quos oportet omni turpitudīe uacare, quān- tendis. optimas opiniones de fugiendis atq; expetendis, easq; quān certissimas tanquam leges quasdā sanctissimas animo insculpant suo. Quicquid enim persuasione pe nitus inhaesit animo, id quisq; moribus exprimit. Eoq; præcipua Christianorum cura huc intendi deberet, ut pueri iam inde ab incunabulis inter ipsas blanditias nutricū, & parentū oscula, inter literatorū manus per suasiones imbibant Christo dignas, propterea quod ni- hil uel altius insidit animo uel hæret tenacius, quān-

Pueri chri
suani edu
catio.

quod rudibus (ut inquit Fabius) animis inditur. Pro- cul procul ab auriculis infantilibus, amatoriae cantium cula, quas domi forisq; cantillant Christiani, sparcio- res quān unquam Ethnicorum uulgus receperit. Nō audiant accepta iactura rei, materculam eiulantem: non amissa sorore, se miseram ac destitutam clamitan- tem. Non audiāt patrem ignauiam opprobrantem ei, qui iniuriam non cum scœnore retulit, non admirante m- eos qui rem quocunq; modo fecerunt amplissimam. Ingenium hominis ad uicia procliuē. pernitosum ex-
emplum

emplum statim arripit, non aliter quam ignem vicini-
 naphtha. Quanquam idem hoc nulla non etate agen-
 dū, ut omnes vulgi errores, ab ipsis usq; radicibus ex
 animo reuellantur, atq; in eorum locum salutare opi-
 niones inserantur, adeoq; roborentur, ut nullis rebus
 queant conuelli. Quod qui fecerit, is nullo negotio uir-
 tutem sua sponte sequetur, et secus agentes miseratio-
 ne, non imitatione dignos iudicabit. Huc enim perti-
 net illud à Socrate, non absurde dictum, quanquam ab *Virtus sc̃i*
 Aristotele reprehensum, uirutem nihil aliud esse quam *entia fugē*
scientiam fugiendorum atq; expetendorū. Non quod *endorū at*
 non uiderit discrimen inter cognitionem honesti, atq; que expe-
 amorem, sed quemadmodum Demosthenes Pronunci *tendorū.*
 ationem primum, secundum ac tertium in eloquentia
 respondit esse, uidelicet adeo præcipuam partem signi-
 ficans, ut in ea totam esse duceret. Itidem Socrates a-
 gens cum Prothagora, argumentis cuincit, tantum in
 omni uirtute momenti scientiam adferre, ut peccata
 non aliunde proficiantur: quam à falsis opinionibus.
 Etenim et qui Christum amat, et qui uolupta- *Peccatū à*
 tem, pecuniam, honorem falsum amat, nimirum uiriq; falsis opi-
 dulce, bonum ac pulchrum sequuntur. At hi labuntur *nionibus.*
 inscitia, pro dulci amplectentes, quod est acerbissi-
 mum. pro acerbo fugientes, quod est dulcissimum.
 Item pro bono ac lucro sequentes, quod merum est
 detrimentum, pro damno timentes: quod unicum est
 lucrum, id pulchrum iudicantes, quod est foedum, id
 pudendum opinantes, quod solum est gloriosum.

Porro

MILITIS CHRISTIANI

Porro si cui penitus persuasum sit, ac iam ueluti cibus
in animi substantiam sit traiectum, solam uirtutem opti-
mam esse, dulcissimam, pulcherrimam, honestissimam
utilissimam, contra turpitudinem, unicum esse malum,
cruciatum, foedum, erubescendum, damnosum, atque
haec non opinione populari, sed ipsa natura rerum me-
Vulgus est tiatur, fieri non potest, ut ea costante persuasione, diu
pessimus ui in malis hereat. Pessimus enim iam olim tum uiuendi,
uendi senti tum sentiendi author uulgus est. Neq; unquam ita be-
endiq; au- ne actum est cum rebus humanis, ut non pessima placue-
thor. rint plurimis. Caue sic cogites. Hoc nemo non facit.

His uestigijs maiores mei sunt ingressi. Hac in senten-
tia est ille tantus philosophus, tantus theologus. Sic ui-
uitur a magnatibus. Hoc regnum est institutum. Hoc et
Episcopi & pontifices summi factitant. Hi profecto
uulgus non sunt. Nihil te moueant ingentia nomina.

Quid uul Ego uulgum non loco, sed pectore metior. Uulgus
gus. sunt quicumq; in specu illo Platonico uincti suis affecti-
bus, inanes rerum imagines, pro uerissimis rebus admi-
rantur. Nonne praepostere faciat, si quis non lapidem
regulae, sed regulam lapidi conetur applicare? Nonne
multo absurdus, si quis non hominum mores ad Chri-
stum, sed Christum ad hominum uitam laboret infle-
tere? Non ideo rectum puta, quia primores, quia ma-
xima pars hominum factitat: sed ita demum rectum
est, quod fit si quadrat ad regulam Christi. Imo hoc
ipso tibi suspectum quid esse oportet, quod plurimis
placet. Pusillus grex est, & erit semper, cui cordi est

Christi

Christiana simplicitas, paupertas, ueritas. Pusillus est, Pusillus
 sed beatus: quippe cui soli debetur regnum caelorum. grex bo
 Arcta est uia uirtutum, & à perpaucis calcata, sed nō norum
 alia ducit ad uitam, Prudens aedificator, utrum tandē
 ab usitatissimo, an ab optimo opere petit exemplum?
 Pictores non nisi optimas tabulas sibi proponunt: Ex= Probat
 emplum nostrum Christus est, in quo uno omnes insunt uiri quate
 beatè uiuendi rationes. Hunc sine exceptione licebit nus imi=
 imitari. Ceterū in probatis uiris, eatenus unumquod= tandi,
 q; in exemplum uocare conueniet, quatenus respōde=
 bit cum archetypo Christi. De uulgo autem Christia= Christia=
 norum sic existima, nullum unquā fuisse corruptius: nū uulgus
 ne apud Ethnicos quidē, quantū ad opiniones de mo= corruptis=
 ribus attinet. Ceterū de fide quid sentiant, uiderint ipsi simum ho
 Hoc certē indubitatissimum est, fidem sine moribus si dic,
 de dignis, adeo nihil iuuare, ut etiam in cumulum ce=
 dat damnationis. Euolue ueterum annales, & confer
 horum temporum mores. Quando uerō probitas de=
 spectior: quando sic in pretio habitae diuitiae undecun=
 q; parte? Quo unquam seculo uerius illud Horatia=
 num. Scilicet uxorem cum dote, fidemq; & amicos: Et
 genus et formam regina pecunia donat? Et illud eius=
 dem: Nam genus & uirtus, nisi cum re, uilior alga est.
 Quis iam non seriō legit Ironiam illam Satyricam? O
 ciues ciues, quærenda pecunia primū, Virtus post nū=
 mos? Quando luxus solutior? Quando stupra, adulte
 ria uel latius patuerunt, uel impunitiora fuere, uel mi

MILITIS CHRISTIANI.

Antiqua nus in probro: dum in alijs suis uitijs indulgent principi
 comœdia pes, & quisq; spetiosum factu ducit, quicquid in Auli-
 scite nota- corum mores abiit? Cui nō extremum malum ac pro-
 tis uitijs brum uidetur pauperies? Olim in scortatores, in sor-
 plausum didos, in gloriosos, in admiratores pecuniæ, etiam de
 uulgi me- plaustri famosa scommata iaciebantur, in spectaculis
 xuit. gentilium, scite notatis uitijs, applaudebatur à uulgo,
 quibus nunc à Christianorum proceribus male lauda-
 Euripidis tis applauditur. Non tulerunt theatra Atheniensium
 comœdiã histrionem, è tragoedia quapiam Euripidis, cantantē,
 agens hi- uerba cuiusdam auari, unam pecuniã, reliquis huma-
 strio qua- nã uitæ commodis præferentis, ac planè futurum erat
 re explo ut actorem cum tota fabula exploderent, eijcerētq; ni-
 fus. mox adsurgens Poëta, paulisper etiã manere iussisset,
 ac spectare quorsum admirator ille auri esset euasu-
 Priscorū rus. Quàm multa sunt apud illos exempla corū, qui è
 amplissi bene administrata Republica, præter honestam opi-
 ma uirtus nionem nihil, in tenuem familiã retulerunt, qui fidē pe-
 enume- cunia, qui pudicitiam uita potiore habuerunt? Qui
 ratur. neq; prosperis rebus insolescere, neq; aduersis frangi
 potuerūt? Qui honesta pericula uoluptatibus antepo-
 suerunt: Qui sola conscientia recti contenti, neq; ho-
 nores, neq; opes, neq; reliqua fortunæ commoda dese-
 derabant. Et ut ne commemorem Phocionis sanctita-
 tem, Fabritij diuitijs potiorē paupertatē. Camilli ma-
 gnanimitatem, Bruti seueritatem, Pythagoræ pudici-
 tiam, Socratis inexpugnabilem cōtinentiam, Catonis
inte-

integritatem, ac mille pulcherrima omnium uirtutum
 decora, quae passim in Lacedaemoniorum, in Persarum,
 in Atheniensium, in Romanorum annalibus leguntur,
 magno quidem nostro pudore. Diuus Aurelius Augustini
 Augustini, ut ipse de se in commentarijs confessionum suarum continentia
 arum testatur: iam multo priusquam Christum induere
 ret, contempserat pecuniam, pro nihilo habebat honores,
 gloria non commouebatur, uoluptatibus autem
 usque adeo frena negarat, ut homo adulescens una muliere
 uerula contentus esset: cui et conjugij fidem seruabat.
 Hos animos, haec exemplariter aulicos, inter ecclesiasticos:
 addam et inter monachos, non temere quis inuenerit.
 Aut si quis huiusmodi extiterit, ilico uelut asinus inter simias
 ostentui ac risui erit, delirus, hebes, hypocrita, rerum
 imperitus, melancholicus, amens, omnium una uoce dicetur,
 ac ne homo quidem iudicabitur. Sic Christiani Christi doctrinam
 uenerantur, sic exprimi uulgo abimus, ut nihil uecordius,
 nihil abiectius, nihil magis puertissimum dendum iam uulgo
 habeatur, quam uere ac toto pectore esse Christianum.
 Quasi aut Christus frustra uersatus sit uere esse in terra:
 aut alius sit nunc quam olim Christianismus: Christiana aut
 non ex aequo pertineat ad omnes. Ab his igitur uoluntate
 te toto animo dissentire, et rerum omnium pretia, unius
 Christi communiione metiri. Quis uulgo non praclarum
 autumat, atque inter praecipua bona ponendum, claris
 maioribus prognatum esse: id quod nobilitatem nominant?
 Nihil te moueat cum audis huius seculi prudentes, uanitas

I a uiros

MILITIS CHRISTIANI.

uiros graues, summaq; authoritate praeditos, admodu serio de stemmatum gradibus, adductis supercilijs tanquam de re uehementer ardua differentes, & magno conatu magnas nugas effutientes, cum uides alios sic Auorum atque Atauorum imaginibus tumentes, ut reliquos praese uix homines esse iudicent. Sed horum errorem Democritico risu prosequens, id (quod res est) **Sūma no** reputa, unicam ac summam esse nobilitatem, in **Christo** bilitas esse sto renatum esse, illius insitum esse corpori, unum cor in **Christo** pus, & unum spiritum fieri cum Deo. Sint alij regum **renatum** filij, tibi maximum sit, quod & es, & diceris filius dei. Illi sibi placeant, quod in aulis principum uersentur, tu elige cū Dauid, abiectus esse in domo Dei. Attende quos elegerit Christus infirmos, stultos, ignobiles, secundū mundū. In Adam omnes ignobiles nascimur, in Christo omnes unum sumus. Vera nobilitas est, inanem contemnere nobilitatem: Vera nobilitas est seruū esse Christi. Hos tibi maiores esse puta: quorū uirtutes emularis. Audi quid in Euangelio dixerit, optimus aestimator nobilitatis aduersus Iudaeos, q se iaciabant de generis authore Abraham. Quali uerò authore? Non tantum illustri, non solum opulento: nō modo uictore regum, sed ob diuinas uirtutes. diuinis ornato praconijs. Quis istud non insigne non gloria dignum existimet? Audi quid audierint: uos ex patre diabolo estis, & opera patris uestri facitis. En tibi Paulus & ipse ad magistri regulā generositatem aestimans. Non enim

**Maiores
tui sunt
quos imi
taris.**

enim (inquit) omnes qui ex circūcisione sunt Israël, hi sunt Israelitæ, neq; qui semen sunt Abraha, omnes sunt filij, Pudenda ignobilitas, seruire turpitudini, cū Christo nullam habere cognationē, qui nō agnoscit: nisi qui faciunt uoluntatem patris sui qui in coelis est, turpiter spurius est, qui patrem habet diabolum: habet autem qui illius opera facit, nisi mentitus est Christus. Sed nō nouit mentiri ueritas. Suprema generositas est, & filium & heredem esse Dei, fratrem autē & cohæredem esse Christi. Illorum insignia quid sibi uelint, ipsi uiderint, Christianorum insignia sunt communia quidem omnibus, sed tamen illustrissima crux, corona spinea, clauis, lancea, stigmata domini, quæ Paulus in corpore suo se gestare gloriatur. De nobilitate itaq; uides quanto alia te sentire uelim, quàm uulgus opinatur: eū uero qui plurimum auri domi congeffit, quis non uulgo beatum, diuitem ac felicem uocat? Tu sat beatum, imò solum beatū iudica, qui Christum, qui summū bonum possidet. Qui pretiosam illam margaritam bonæ mentis, uel rerum omnium, uel corporis etiam dispendio mercatus est. Qui thesaurū inuenit sapientiæ, cū istis opibus preciosioris. Qui à Christo ditissimo aurū emit ignitum, probatum ut locuples fiat. Quid igitur sunt ista quæ multitudo miratur, aurum, gemmæ, prædia: Falso nomine diuitiæ uero spinæ quæ semen diuini uerbi suffocant. iuxta parabolā Euangelicam, sarcinæ sunt quibus onusti nec possunt per arctam uiam Christi

Insignia
uere nobi-
litatis.

Diuites
nō sunt
beati.

Quid diui-
tiæ.

MILITIS CHRISTIANI.

stum nudum sequi, nec per hostiū humile intrare in re-
gnum caelorum. Ne pilo quidem temetipsum meliorem
puta, si uel Midas, uel Croesos opibus uincas, sed alliga-
torem, impeditiorem, onustiore. Abunde sat habet,
qui ista fortiter potest contemnere. Satis prospectum
est ei, cui nihil de futurū promisit Christus. Nō esuriet,
cui sapit manna uerbi diuini. Non erit nudus, qui Chri-
stum induit. Hoc solum damnū existima, quoties ali-
quid de uera pietate decessit, & uicijs accreuit. Ingēs
Dānū non lucrum puta, cū mens accessione uirtutis facta est me-
est in amissior. Nihil tibi deesse puta, si eum possides, in quo sunt
sis diuitijs omnia. Quid autem hoc est, quod miseri uoluptatē no-
Quid uo- mināt? Profecto nihil minus quā quod dicitur: Quid
luptas? igitur? Mera insania est & planē (quod Græci dicere
solent) Aiacis risus, dulce uenenum, blanda pernicies.
Vera & unica uoluptas, gaudū est puræ cōscientiæ.
lautissimæ epulæ sunt studium sanctarum scripturarū:
iucundissimæ cantilenæ, psalmi spiritus sancti, festiuissi-
ma societas, communio sanctorum omnium. Summæ
deliciæ, fruitio ueri. Tu modo purga oculos, purga au-
res, purga palatū: & incipiet tibi dulcescere Christus.
Quo uere gustato, etiā si Milesij, Sybaritæ, Asoti, Epi-
curei: breuiter uniuersi uoluptatū architecti, omnes su-
as illecebras in unum cōferant, præ uno illo nausea ui-
debuntur. Non id protinus dulce est quod sapit, sed qd
sano sapit. Si febricenti aqua uinum sapit, nemo istud
uoluptatē nominat, sed morbū. Erras si nō credis p̄ijs
homi-

hominibus, longe iucundiores esse suas lachrymas, quam impijs risus, cachinnos, iocosque suos. Non his dulcius est se ieiunium, quam illis Attagines, Phasides aues, perdi non quod ces, Accipenser, aut rhombos suos. horum frugales sapit, sed mensulas, olusculis & leguminibus Pythagoricis in quod sano structas: non longe lautiores esse, quam istorum sumptuosam fastidia. Denique uera uoluptas est, amore Christi falsis delitijs non sollicitari. Iam amoris & odij uocabulis, uide quam mundus abutatur. Cum adulescens Amor non insanus puellam deperit, id uulgus amorem adpellat: est insania cum nullum uerius sit odiu. Verus amor uel suo dispendio, commodis alienis consulere cupit. ille quo nisi ad sanctum in suam uoluptatem spectat: Igitur non illam, sed semetipsum amat: quamquam ne se quidem amat. Nemo enim alium amare potest: nisi se prius amarit, sed recte. Nemo quemquam odisse potest, nisi se prius oderit. Verum bene amare, nonnunquam bene odisse est: & recte odisse, amasse est. Ergo qui ob tantillum commodum (ut putat) suum: puellae blanditijs, muneribus, tendit insidias: ut illi quod habet optimum eripiat, integritatem, pudorem, simplicitatem, bonam mentem, famam, utrum hic odisse, an amare tibi uidetur? Profecto nullum hoc odio, odium atrocius. Cum inepti parentes liberorum Indulgentijs indulgent, uulgo aiunt, quam tenere hi suos amant filios? Imo quam crudeliter oderunt, qui dum suis motum erga rem gerunt adfectibus, liberorum salutem habent negligenter. Quid aliud nobis precatur hostis inuidentissimus est amor.

MILITIS CHRISTIANI.

Qui scele diabolus, quàm ut hic impune peccâtes, in æternū in-
 ribus cōni curramus suppliciū? Lenem magistrum, & misericor-
 uet, nō est dem principem uocant, qui sceleribus quibusdam, uel
 lenis. cōnuet, uel etiam fauet: ut hoc peccent licentius, quo
 impunitius. At quid aliud minatur per prophetā domi-
 nus ijs, quos sua misericordia putat indignos? Et nō ui-
 sitabo (inquit) super filias uestras, quādo fornicātur, &
 super nurus uestras, quando adulterantur? David ue-
 rò quid promisit? Visitabo, inquit, in uirga iniquitates
 eorum, & in uerberibus peccata eorum. Misericor-
 diam autem meam non dispergam ab eis. Vides ut in
 Christo nouentur omnia, & rerum uocabula per mu-
 tētur. Qui seipsum male amat, is capitaliter odit. Qui
 in sese male misericors est, is crudelissime sæuit. Bene
 curare, negligere est. Bene ledere, prodesse est. Bene
 perdere, seruare est. Ipse tibi curæ eris, si carnis desi-
 deria cōtempseris. Si bene sæueris in uitia, hominem
 beneficio iuueris. Si peccatorem occideris, hominem
 seruaueris. Si perdidideris quod fecit homo, restitueris
 quod fecit Deus. Age uerò iam potentiam & imbecil-
 litatem, fortitudinem & ignauiam, quid esse putat er-
 ror popularis? Nōne potentē nominant eū, qui quem
 uelit, facile queat ledere? Quanquàm odiosa nimium
 potentia est, nocere posse, id quod est istis, cum Can-
 tharidibus & Scorpijs, atq; ipso adeo diabolo commu-
 ne, uidelicet dare malū. Solus deus uerè potēs est, qui
 nocere nec potest, si uelit: nec uult si possit: quippe cu-
 ius na-

Potentia
 falsa.

ius natura est bene facere. Sed potens iste quomodo
 tandē lædet hominē? Eripiet pecuniā, pulsabit corpus,
 adimet uitā? Si pio homini id facit, beneficiū pro ma-
 leficio dedit: Sin improbo, hic occasione quidē admi-
 nistravit, sed ille ipse sibi nocuit: Nemo enim nisi à se Alterū læ-
 ipso læditur: Nemo aliū parat lædere, nisi lōge graui-
 us ipse sese lædat prius. Damnū pecuniæ mihi dare pa nocet.
 ras: iam tu charitate amissa, damnū grauissimū tibi ipsi
 dedisti Non potes mihi uulnus infligere, qn ipse prius
 uulnus multo atrocius acceperis. Nō adimes mihi uitā
 corporis nisi tute tibi prius animā iugularis. At Paulus
 ad inferendam iniuriā imbecillis, ad ferendā ualidissi-
 mus, nōne gloriatur sese in Christo posse oīa? Fortē Fortis q̄
 & animosum uulgo nomināt eū, qui serox & impotē uulgo ha-
 tis animi, ad quantūuis leuem iniuriā, efferuescit ira-
 beat. cūdia, et cōuitiū cōuitio: maleficiū maleficio retaliat.
 Cōtrā qui acceptā iniuriā musitat ac dissimulat, hūc
 ignauū, pusillanmem, instrenuū appellitāt. Imò qd ali-
 enius à magnitudine animi, q̄ uerbulo dimoueri à statu
 mētis, & adeo alienā stulticiam nō posse cōtemnere,
 ut hominem te nō putes esse, nisi maleficiū maleficio
 superaris? At quanto fortius, animo excelsō et amplo,
 nullam iniuriā non posse negligere insuper & pro ma-
 leficio beneficium reddere? Non ego fortem dixerim
 qui in hostem audeat, qui mœnia superet, qui uita con-
 tempta, omnibus periculis obijciat caput, id quod est Verē for-
 penē gladiatoribus omnibus cōmune. At animum, qui tes.

MILITIS CHRISTIANI

possit uincere, qui ex animo bene uelle, male uolentibus: bene mereri de male merētibus, bene precari, male precantibus: huic denique debetur cognomen fortis atque magnanimi. Excutiamus & illud quid mundus

Gloria ue gloriam, ignominiam ac pudorē nominet. Laudaris. **ra ē,** à ma Ob quid? & à quibus? Si ob turpia, & à turpibus: ista **lis uitupe-** uerò falsa est gloria, & uera ignominia. Vituperaris, **rari.** rideris, qua gratia, & à quibus? Ob pietatem, ob innocentiam, utiq; à malis. Non ista est ignominia, sed nulla uerior gloria. Esto sanè uel uniuersus mundus explodat, exhibiletq; non potest nō esse gloriosum: quod approbat Christus. Et si quicquid est mortalium, applaudat atq; acclamet: Euge cuge, non potest nō esse

Prudentia pudendum quod Deo displicet. Prudentiam uulgo uocant, rem parare strenue, partem probe constabilire, & porrò in posterum prospicere. Sic enim passim & serio loquentes audimus: frugi homo est, cautus, cordatus, consultus, prouidus, de his qui breui rem faciunt lautiozem. Hoc mundus, qui & mendax est ipse & pater eius. At quid dicit ueritas? Stulte, inquit, hac nocte repetent à te animam tuam. Expleuerat horrea mensibus, instruxerat commeatu omnes apothecas, abūde multum pecunie domi condiderat, nihil restare putabat: non (quod serè faciunt) ut congestis opibus, inops custos incubaret: quemadmodum draconem uellus aureum seruasse Poëta fabulantur, sed uti paruis frueretur: & tamen hunc stultum adpellat Euangelium.

Quid.

Quid enim stultius, quid uecordius, quam umbris in= Vmbris in
 hiantē, res ueras amittere, id quod solemus in cane illo hiātes res
 Aesopico ridere. Et in Christianorū moribus non ma ueras amitt
 gis ridendū est, uel flendū potius? Incallidus mercator timus.
 habeatur, quē Comicū illud suggerit. Pecuniam in loco
 negligere, maximū interdū est lucrum, qui praesens lu
 cellum admittat, quod nō ignoret ingens dispendiū cō
 secuturum. Quanto incōsultius, huic umbraticae uitae,
 oibus horis nutanti, tāta sollicitudine prospicere, qd' ta
 men fuerat suppeditandū à deo, et ī futurā uitā nihil
 cōsulere, quam semp calamitosissimā exigamus oportet,
 nisi fuerit ingenti cura prospectū? Alium errorem
 accipe. Solertem et rerū peritū uocant, qui rumuscu
 los oēs captans, nouit toto quid fiat in orbe. Quae for Solertem
 tuna mercatuū, quid Britānorū tyrānus moliatur, quid et sapien
 nouatū Romae, quid ortum in Galijs, quomodo Dacia tem mun
 uictitent, et Scythae. Quid cōsultēt principes. Breuiter dus uocat.
 qui omni de negotio, apud omne genus hoīm garrire
 calleat, eū aiūt sapere. Quid aut incogitātius, quid in= Arguit in=
 scitius, q̄ quae procul fiant, et ad te nihil attinent, ea animum ru
 uestigare, quae uerō in tuo pectore gerātur, et uel sola morum cu
 ad te ptinent, de his ne cogitare quidem. Narras mihi ram.
 tumultus Britānicos, narra magis qd in tuo pectore tu
 multuentur, irae, inuidia, libido, ambitio. Quam ppè iā Tumultus
 istae sub iugum missae sint, Quae spes uictoriae: Quanta pectoris
 belli pars profligata. Quam instructa ratio. In his si tui rime
 uigilās, si auritus pariter et oculatus, si sagax, si circū
 ris.

speculus

MILITIS CHRISTIANI.

ſpectus fueris, ſolertem te pronuntiabo. Atq; illud qđ
in nos mundus ſolet iacere, in ipſum retorquebo. Ne
quicq̃ ſapit, qui ſibi nihil ſapit. Ad hunc modum ſi o=
mnes mortalium curas, gaudia, ſpes, metus, ſtudia, ſen=
tentias excuſſeris, inuenies plena erroris oīa, Dū bo=
num dicūt malū, et malū bonū: dū dulce dicūt amarū,
amarū dulce: lucē faciūt tenebras, & tenebras lucem.
Et hæc quidē hominū multo maxima turba eſt. Verū
oportet hos ſimul & cōtemnere, ne ſimilis illorū eſſe
uelis & miſereſcere: ut eos tui ſimiles fieri cupias: at=
q; (ut Auguſt. uerbis utar) tū flere cōuenit irridendos,
tū irridere flendos. Noli in malis cōformari huic ſe=
culo, ſed reformare in nouitate ſenſus tui, ut probes
nō quæ mirentur homines, ſed quæ ſit uolūtas Dei bo=
na, & bene placens, & perfectā. Periculo proximus
quæ mirē=
tur hoīes, pleriq; ſi captare quid ſentiant. Tu uitæ ac lucis filius,
ſed quæ ſit ſepeliant ſine mortui mortuos ſuos, cæci cæcorum du=
uoluntas ces ſimul in foueam abeant. Caue quóquam ab exem=
Dei. plari tuo Chriſto, cordis oculos dimoueas. Nō errabis
ueritatis ductum ſequens. Non impinges in tenebris,
poſt lumen ambulans. Hoc perlucente, ſi fucata bona
à ueris, ſi uera mala à falſis ſecreueris, horrebis, non
imitaberis eæcitātē multitudinis, ad inaniffima rerū lu=
dibria uicibus quibuſdā affectionū, iræ, inuidiæ, amo=
ris, odij, ſpei, metus, gaudij, doloris quouis Euripo in=
quietius æſtuantis. Bragmani, Cynici, Stoici, mordi=
cus ſua

us sua dogmata tueri solent, & reclamante mundo, explodentibus, exhibentibus omnibus: tamen urgent pertinaces, quod sibi semel persuaserunt. Aude & tu sectæ tuæ decreta penitus in animo figere: aude securus ac totus, in authoris tui sētentia pedibus discedere.

Alte in animū de mitas Christi decreta.

O P I N I O N E S C H R I S T I A N O D I G N A E .

HAec semper apud te cōstent ueri Christianismi paradoxa. Vti ne q̄s Christianus se sibi natū esse Christianus se putet, neq; sibi uelit uiuere, sed quicquid habet, aut nus nō est est, id omne nō sibi tribuat, sed Deo authori ferat ac sibi natus. ceptū, oīa sua bona oībus existimet esse cōmunia. Proprietatē Christiana charitas non nouit. Pios amet in Christo, impios propter Christū, q̄ nos adhuc inimicos dilexit prior ut se totū nobis redimēdis impēderet, illos cōplectatur qd' boni sint, hos nihilominus ut bonos reddat, neminē prorsus hoīm oderit, nō utiq; magis, q̄ fidelis medicus odit agrotū. Vitijs tantū sit inimicus. Quo grauior est morbus, eō maiorē curam adhibebit pura charitas. Adulter est, sacrilegus est, Turca est. Execretur adulterū, nō hominē: Sacrilegū aspernetur, uitia non nō hominē. Turcā occidat, nō hominē. Det operam, hominē. ut impius pereat, quē ipse se fecit, sed ut seruetur homo, quē fecit Deus. Oībus ex animo bene uelit, bene precetur, bene faciat. Neq; noceat cōmeritis, & psit immerētibus, oīm cōmodis perinde ut suis aggratuletur. Om

Amicū & inimicum amet.

MILITIS CHRISTIANI.

tur *Omniū incommodis, nō secus quān suis indoleat.*
 Nimirum hoc est quod iubet Apostolus, *Flere cū flenti-*
bus, gaudere cum gaudētibus. Immo grauius alienum
malū serat, quān suū. De fraterno bono letior, sit q̄
 de pprio, Non est Christiani sic cogitare: *Quid mihi*
rei cū isto? Albus aterūe sit nescio, ignotus est, alienus
est, nihil unquā bene de me meritus est: Læsit aliquādo,
nunquā psuit. Nihil horū. Tantū meminēris, quo meri-
to tibi quæ præstiterit Christus, qui suā in te beneficē-
tiam, nō in se, sed in proximo uoluit retaliari, Tātū
uide qbus egeat ille, & quid tu possis. Tantū hoc co-
gita. Frater est in domino, coheres in Christo, eiusdē
corporis membrū, eodem redemptus sanguine, fidei cō-
munis socius, ad eandē gratiā et felicitatē futuræ uitæ
uocatus Quēadmodum dixit Apostolus: *Vnum corpus*
& unus spiritus, sicut uocati estis in una spe uocatio-
nis uestre, unus dominus, & una fides, unum baptis-
ma, unus Deus, & pater omniū, qui super omnes &
per omnia, & in oibus nobis. Alienus esse qui potest,
qui cum tibi, tam multiplex intercedit unitatis copula?
Apud gētiles momenti nonnihil adferant, uel ad bene-
uolentiam, uel ad maleuolētiam illæ rhetorum circum-
statiæ, Cōciuis est, affinis est, cognatus est, aut contrā
Familiaris, amicus paternus, benemeritus, gratus, ho-
nesto loco natus, opulentus, aut secus. In Christo aut
nihil sūt, aut iuxta Paulū, unum & idem sunt hæc oia.
Hoc unum tibi obuersetur ob oculos, & satis sit, Caro
mea est,

Cogitare
 quid mihi
 cū isto nō
 est Christi-
 ani.

His regu-
 lis amicitia
 Christiana
 constat.

Omnia
 quæ momē-
 tum habēt
 ad amicitia-
 tiam pa-

mea est,

mea est, frater est in Christo. Quod in membrum con riter sunt fertur, nonne in uniuersum corpus redundat, atque in in Christo de in caput? Omnes sumus inuicem membra, Membra coherencia, constituunt corpus. Corporis caput Iesus Christus, Christi caput Deus. Tibi fit, singulis fit Christo fit, deo fit, quicquid unicuique membro fit, seu bene seu male. Hæc omnia unum sunt Deus Chri- Dissimili- stus, corpus & membra. Non recte inter Christianos tudo ma- locum habet illud. Pares cum paribus, & illud dissi- ter odij, lo- militudo mater odij. Quorsum enim dissentio num uo cū nō hēt cabula, ubi tanta est unitas? Non sapit christianismum, iter Chri- stianos. quod uulgo aulicus oppidano, rusticus urbano, patri- stianos. cius plebeio, magistratus privato, diues pauperi, cla- rus obscuro, potens imbecilli, Italus Germano, Gallus Britanno, Britannus Scoto, Grammaticus theologo, Grammatico dialecticus, Iurisperito medicus, Doctus idiote, Eloquens in facundo, Coelebs marito, Iuuenis se ni, Clericus prophano, Sacerdos monacho, Minor Co lete, Carmelita Iacobite, et ne oīa discrimina referā, nugatoria in re dissimilis dissimili est iniquior. Vbi cha Charitas ritas quæ & hostem diligit, quando cognomen cōmu non est in tatum, quando color uestis nonnihil diuersus, quando his, qui ob cingulus, aut calcæus, & similia deliramenta hominū, mutatum me tibi faciunt inuisum? Quin potius pueriles istas nu uestitum gas mittimus, & illud quod ad rem pertinet, præ ocu= odiunt. lis habere cōsuescimus: quod multis locis inculcat Pau lus, omnes nos in Christo capite, unius esse corporis membra

MILITIS CHRISTIANI

membra, eodem animata spiritu, si tamen in illo uiui-
 mus, ut neq; felicioribus membris inuideamus, & im-
 becillioribus libenter subueniamus. ut intelligamus nos
 ipsos accepisse beneficium, cum beneficiū præstitimus
 proximo, nos laesos, cum nocitum est fratri. Neq; quisq;
 proprie sibi studeat, sed pro sua uirili quisq; quod ac-
 cepit à deo in commune conferat, ut illo resfluant oia
 unde fluxerunt, puta capite. Hoc uidelicet est qd' Pau-
 lus scribit Corinthijs: Sicut enim, inquiens, corpus unū
 est, & membra habet multa. Omnia aut membra cor-
 poris cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita &
 Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unū cor-
 pus baptizati sumus: siue iudæi siue gentiles, siue serui
 siue liberi: & oēs in uno spiritu potati sumus. Nā &
 corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit
 pes, quoniam non sum manus, non sum de corpore, nū
 ideo non est de corpore? Et si dixerit auris, non sum
 oculus, non sum de corpore, num ideo non est de cor-
 pore? Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totū audi-
 tus, ubi odoratus? Nunc autem posuit deus membra,
 unumquodq; eorum in corpore sicut uoluit. Quod si
 essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nūc autem
 multa quidem membra, unum autem corpus. Non po-
 test autem oculus dicere manui: Opera tua non indi-
 geo, aut interim caput pedibus, non estis mihi necessa-
 rij. Sed multo magis, quæ uidentur membra corporis
 infirmiora esse, necessaria sunt. Et q̄ putamus igno-
 biliora esse membra corporis, his honorem abundan-
 tiores

Oia sua
 qsq; cose-
 rat i coe.

Unusq; q;
 cuiuslibet
 indiget.

tiores

tiorem circundamus . Et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiore honestatem habent. Honestæ autem uestra nullius egent. Sed Deus temperauit corpus ei cui deerat, abundantiore tribuendo honorem, ut non sit schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita sint membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. cōsimilia scribit Romanis. Sicut enim (inquit) in uno corpore multa mēbra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent : Ita multi unum corpus sumus in Christo : singuli autem alter al Cuiq; suis terius membra, habentes donationes secundum grati- est usus ad am, quæ data est nobis differentes. Rursum ad Ephe- omniū uti sios . Veritatem autem (inquit) facientes in charitate, litatē, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum, per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit, in edificationē sui in charitate. Et alibi iubet inuicem alios aliorum onera gestare, quoniam sumus inuicem membra. Vide igitur, num ad hoc corpus pertineant, quos passim audis ad hunc modum loquentes. Mea res mihi hereditate obuenit : iure, non fraude possideo. Cur ea non meo arbitratu utar, atque abutar? Cur ijs dem inde quicquam, quibus nihil debeo? Profundo perdo, meum est quod perit, aliorū nihil interest. Membrum tuum ringitur inedia, & tu ru- Inequalitas fortuna-
 K uestium

MILITIS CHRISTIANI

narum re uestiū tinea & carie uiciatur. Tibi mille aureos unū
 prehendi= us noctis alea perdidit, dum interim misera quæpiā pu
 tur. ella, adigēte ege state, pudicitia suam prostituit, & pe
 rit anima pro qua Christus impendit animam suā. Tu
 Studiū sui dicis, quid mea? Quod meum est, pro meo arbitrio tra
 cōtra cha sto. Et postea isto cum animo tibi uideris Christianus.
 ritatem. qui ne homo quidem sis? Audis in coetu multorū ladi sa
 mam: huius atq; illius, tu taces, aut forte arrides obtre
 stati: Consutassē, inquis, si quid ad me pertinuissent,
 quæ dicebantur. At nihil mihi cum illo qui ladebatur.
 Ergo nihil tibi cum corpore, si nihil cum mēbro. Ne
 cū capite quidē aliquid, si nihil cum corpore. Vim ui
 inquit ūt, ius est repellere. Nihil moror: quid leges im=
 peratorie per mittāt, hoc demiror, unde istæ uoces in
 mores Christianorum detenerint. Nocui, sed laceſitus
 Malui dare malū, quā in me admittere. Esto non pu
 niūt leges humanae, quod indulserunt. At quid facturus
 est Christus Imper ator tuus, si suæ legi fraudē feceris
 quæ extat apud Matthæum: Ego autem dico uobis nō
 resistere malo: sed si quis te percusserit in dexterā ma
 Ne uindi= xillam tuam, præbe illi & alterā: & ei qui uult tecū in
 clam ex= iudicio contendere & tunicam tuā tollere, dimitte ei
 petas. & palliū, Et quicūq; te angariauerit mille passus, ua=
 de cū illo & alia duo: Diligite inimicos uestros, & be
 nefacite his qui oderūt uos: & orate pro persecuti
 bus et calumniantibus uos, ut sitis filij patris uestri qui
 in coelis est: qui Solem suum oriri facit super bonos et
 malos,

malos, & pluit super iustos et iniustos. Respondes, nō
 mihi ista dixit: Dixit apostolis, dixit perfectis. Nōne
 audisti, ut filij patris uestri sitis? Si filius Dei non cupis
 esse, nihil ad te pertinet lex. Quāquam ne bonus qui
 dem est, qui p̄fectus esse nolit. Accipe & illud: Si mer Dicitur est
 cedē nō desideras, nihil ad te mandatū. Sequitur enim: oībus chrē
 Si diligitis eos qui uos diligunt, quam mercedem habe stianis.
 bitis? quasi dicat, nullam. Neq; enim istud facere uirtus
 est, sed non facere scelus est. Neutri debetur quicquā,
 ubi par relatū est pari. Audi Paulum magnū Christia=
 norū legum & consultum & interpretem. Benedicite
 persecuentibus uos: benedicite, & nolite maledicere.
 Nulli malum pro malo reddentes. Si fieri potest, quod
 ex uobis est, cum omnibus hominibus pacē habentes:
 non uosmetipsos defendētes charissimi, sed date locū
 iræ. Scriptū est enim, Mihi uindicta, & ego retribuā,
 dicit dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illū:
 si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens, carbones ignis
 congeres super caput eius. Noli uinci à malo, sed uin=
 ce in bono malū. Quid igitur futurū est, inquis, si pro=
 cacitatem alienā mea lenitate aluero, & ueterem fe=
 rendo iniuriam, inuitaro nouā? Si potes malū sine tuo
 malo uel effugere uel depellere: nemo te uetat facere.
 Sin minus, caue dixeris: facere satius est quā pati. Si
 potes, emēda, uel beneficijs obruens, uel māsuētudine
 uincens. Sin aliter, præstat alterū perire quā utrūq; Christia-
 Præstat te patiētiae lucro dite scere, quā mutua talio = no satius

MILITIS CHRISTIANI.

pati quàm ne mali, malos ambos fieri. Ergo Christianum decre-
facere. tum sit, cum omnibus amore, mansuetudine, beneficio
christianū certare. Contentione, odio, obreftatione, contumelia
decretum iniuria, uel infimis etiam libèter cedere. Sed indignus
Amore, est cui bene fiat, cui concedatur. At dignum te ut faci-
mansuetu as, dignus Christus, ad cuius gratiam fit. Neq; ledere
dine, bene quenquam uolo (aiunt) neq; lædi me patiar: Imo tu læ-
ficio, cer- sus ex animo remitte noxam, cauens ne quid sit, quod
tandum. quisquam tibi remittat. Tam obseruans esto in uitan-
Remitten- da culpa tua, quàm facilis ad remittendā alienā. Quo-
da noxa. maior es, hoc te magis, magisq; submittas, ut omnibus
Genero- in charitate inseruias. Si claro genere es, non obscura
sus. bunt, sed decorabūt nobilitatē generis, mores Christo
Doctus. digni. Si doctus es, hoc modestius imperitorum insci-
Opulētus. tiam seras & emendes. Hoc fratri plus debes, quo
 plus tibi creditum est. Diues es, memineris dispensa-
 torem esse te nō dominum: ac sollicitus uide quomodo
 rem cōmutem tractes. Tu credebas solis monachis in-
 terdictam esse proprietatem: indictam paupertatē? Er-
Paupertas rasti, utrūq; ad omnes Christianos pertinet. Lex te pu-
 nō mona- nit, si quid alieni sustuleris? Nō punit, si tuū fratre egē
chis tantū te subtraxeris. At utrunq; punit Christus. Si magistra
indicta. tus es: ne te faciat honor ferociorem, sed onus solliciti
Christus. orē. Non gero, inquit, munus ecclesiasticum, non sum
Lex huma pastor aut episcopus. Demus istud. At nunc etiam Chri-
na Christi stianus non es: ipse uideris cuias sis, si ecclesiasticus nō
anus. es. Adeo Christus in contemptum uenit mundo ut pul-
 chrum

chrum existimēt & regium, nihil cum eo habere com Cōtēptus
 meriti, hoc quēq; contemptiorem esse quo fuerit illi Christus.
 copulatio. An nō audis quotidie ab iratis laicis, atro=
 cis conuitij loco nobis in os iaci, Clerici, sacerdotis & Sacer=
 monachi uocabula? idq; prorsus non alio animo ac uo dos est.
 ce, q̄ si incestum aut sacrilegiū exprobrarent. Equidē
 demiror, cur non etiam baptismum obijciant, cur non
 etiam cum Saracenis Christi cognomē probri uice im=
 pingāt. Si malum clericum, aut indignum sacerdotem
 dicerent, aut monachum irreligiosum, ferendi erāt q̄p
 pe qui mores hominū notarent, non uirtutis professio
 nem contemnerent. Sed qui sibi supra uirginum, res
 bello raptas, pecuniam alea uel partam, uel perditam,
 & id genus plurima facinora gloriæ ducunt, in alium
 uero nihil habent contemptius aut probrosius, aut ma=
 gis pudendum quod obiectent, q̄ monachi aut sacerdo=
 tis uocabulum, nimirum obscurum non est, qd de Chri=
 sto sentiant isti solo noīe Christiani. Non est alius epi=
 scoporum, alius magistratuū ciuiliū dominus. Eiusdē
 uices gerunt utriq;. Eide m utriq; reddēda erit ratio.
 Si aliō q̄ ad illum respicis, uel suscipiens magistratum,
 uel gerens, nihil refert si te mundus non uocat Simo=
 niacum, ille certe ut Simoniacū puniet. Si publicū mu
 nus ambis, non ut pro sis in cōe, sed ut priuatim rei tuæ
 cōsulas, ut ulciscaris quibus male uis: magistratus tuus
 latrocinium est apud deum. Insequeris prædones, non tus latro=
 uti suum recipiat, qui spoliatus est, sed ne non sit apud cinium.

Virtutis
 professio
 derisa.

Nomine
 Christiani

Simoniacus

Magistratus
 tus latrocinium.

K 3 te, quod

MILITIS CHRISTIANI

Prædonū te, quod apud prædones est. Quantulum quæso inter
prædo. te & illos interest, nisi forte quod illi quidē mercato=
 Etiā capi=
rum, tu prædonū es prædo. In summa nisi hoc aīo ge=
 tis iactura ris magistratum, ut paratus sis non dicam rei, sed &
 tuendū qd' capitis iactura, quod iustum est tueri, non approbabit
 iustum est. Christus administrationē tuam. Addam & illud ex Pla
Magistra= tonis sentētia, neminē esse magistratu dignū, qui liben
 tu dignus, ter gerit magistratū. Si princeps, caue ne te incantent
 qui inuiv^o maleficæ illæ assentatorum uoces. Dominus es, supra
suscipit. leges, liber es. Omnia tibi iusta, oīa honesta, tibi licet
 Et proph^a quicqd' libet. Nihil ad te quæ uulgo dicuntur à sacerdo
norum et tibus. Imò tu id quod res est, existima, unū oīm esse do
sacerdo= minum Christum Iesum, cuius te q̄ simillimū esse oportet,
 tum unus quippe cuius uices geris. Huius disciplina nulli præ
Christus standā exactius q̄ tibi, à quo seuerius rōnem exactu=
 rus quā ab alijs. Non protinus ius esse putato, quod
 uis, sed id tantum uelis quod ius est. Quod ulli morta
Velis qd' lium turpe futurum erat, id ne tibi quidem putaris ho=
ius est. nestum. Imò ne illa quidem tibi permitte, quæ uulgo so
 lent condonari. Quod in alijs delictum, in te flagitium
Morū ho fore puta. Honorem, admirationē, dignitatē, gratiam,
nestas. authoritatem: nō opes tibi cōcipient plebeis maiores,
 sed mores emereātur, popularibus meliores. Nō ea di
 scat in te mirari uulgus, quibus illa ipsa facinora inui
 tantur, in quæ tu quotidie animaduertis. Tolle admi=
 rationē diuitiarū, ubi fures, peculatores, sacrilegi, præ
 dones: Tolle admirationē uoluptatum, ubi raptores
 atq;

atq; adulteri? Quoties splendidior apud tuos uideri uis Vita Christi
 ne stultorum oculis opes tuas explices: cū felicior, ne stiani prin-
 luxum & uoluptates ostentes. In te primū discant ista cipis.
 contemnere, discant suspicere uirtutem, in pretio ha-
 bere frugalitatem, applaudere tēperantiæ, honorē ha-
 bere modestiæ. Ne qd eorū tuis in moribus adpareat,
 quæ tui fasces in populi moribus puniunt. Optime reci-
 deris maleficia, si materiam maleficioꝝ, diuitias &
 uoluptates in te nō uiderint magni fieri. Ne quem uel
 media de plebe præ te contempseris: Cōmune ex æquo
 pretium est, quo utriq; estis redempti. A contemptu te,
 non strepitus ambitionis, non serocitas, non arma atq;
 satellites uēdicent, sed uitæ integritas, seueritas, ac mo-
 res ab oībus populi uitijs incorrupti. Nihil prohibet in
 obeundo principatu summū tenere locum, & in cha-
 ritate nullum discernere locum. Hoc principatū esse Principatū
 puta, non opibus præcedere, sed quā plurimū oībus tus Chri-
 prodesse. Non ea quæ publica sunt, in tuum commodū stianus.
 uerte, sed quæ tua sunt, teq; ipsum totum ad publicam
 utilitatem effunde. Multa tibi debet populus, at tu illi
 debes omnia. Ambitiosa nomina, inuicti, sacrosancti, Tituli
 maiestatis, & si coguntur ferre aures, animus certe nō principū
 agnoscat, sed hæc oīa in Christum, cui soli competūt,
 referas. Læsæ maiestatis crimen, qd' alij Tragica uoce Maiestas
 efferunt, apud te leuissimum sit. Maiestatem principis principis.
 uere lædit, qui principis noīe contra ius, crudeliter, uio Priuata
 lente, flagitiose quid facit. Nullus iniuria te minus mo iniuria
 ueat

MILITIS CHRISTIANI

Beate quam quæ priuatim ad id pertinet. Publicam personam esse te memineris, nec oportere nisi de publico cogitare. Si cordatus es, reputa tecum, non quantus sis, sed quantum onus humeris sustineas. Et quo in maiori periculo uersaris, hoc minus indulge tibi, non à maioribus tuis, aut assentatoribus formam administrandi imperij, sed à Christo petes. Quid enim absurdius, quam principem Christianum, Hannibalem, Alexandrum magnum, Cæsarem, aut Pompeium sibi proponere? in quibus ipsis cum quasdam uirtutes nequeat assequi, ea potissimum imitabitur, quæ sola erant fugienda, non protinus in exemplum trahatur: si quod approbantibus Historicis fecit Cæsar, sed si quod fecit: non abhorret à doctrina domini nostri: aut si est eiusmodi, ut quantum imitandum non est, ad uirtutis tamen studium possit accendere. Ne totum quidem imperium tanti sit, ut prudens uelis à recto deflectere. Exue potius illud, quam Christum. Ne dubita, habet ille quod tibi referat contempto imperio, longe melius imperio. Nihil tam decorum, tam magnificum, tam gloriosum regibus, quam ad summi regis Iesu similitudinem, quam proxime accedere, qui ut erat maximus, ita et optimus erat: sed quod maximus esset id in terris dissimulauit: quod optimus, id nos sentire maluit, quia hoc nos maluit imitari. Negauit regnum suum de hoc mundo esse, cum esset cœli terræque dominus. Sed principes gentium dominantur eis. Christianus non exercet potestatem in suos, sed charitatem, et quod maximus est, omnium

A Christo gerendi imperij petenda forma. Christiani principes Ethnicos sibi non proponant nisi cum iudicio.

Maximus optimus.

omnium ministrum se cogitet esse, non dominū. Quo magis admiror, potestatis & dominij ambitiosa uocabula, ad ipsos usq; Pōtiffices summos, et episcopos inuecta fuisse: nec pudere theologos, nō minus idocte q̄ Episcopi. ambitiose Magistros nostros uulgo appellitari, cū utrū Theologi q; Christus interdixerit suis: ne uel dominos, uel magistros uocari se sinerēt, unū enim esse tum magistrum, nostri. tum dominū, qui et caput oīm nostrum Christus Iesus. Apostolus, Pastor, Episcopus, officij sunt uocabula, non dominatus: papa, abbas, charitatis cognomina sunt, non potestatis. Sed quid ego mare illud uulgarium errorum ingredior? Ad quodcunq; hoīm genus se conuerterit, multa ubiq; uidebit homo uere spiritalis, quæ rideat, plura quæ fleat, plurimas opiniones deprehendet deprauatissimas, & à Christi doctrina lōge lateq; dissidētes: quarum bona pars inde proficiscitur, quod etiam in Christianismū mundū quēdam induximus. Et quod apud ueteres theologos de mūdo legitur, hoc partim eruditi, ad eos referunt, qui monachi non sunt. Mundus in Euangelio, apud Apostolos, apud Augustinum, Ambrosium, Hieronymum, dicuntur increduli, à fide alieni, crucis Christi inimici, blasphemi in Deum. Qui huiusmodi sunt, solliciti sunt de crastino: quippe qui diffidunt de Christo, p̄ opibus, pro imperio, p̄ uoluptatibus digladiantur, utpote qui sensibilibus rerum præstigijs occæcati, falsa bona pro ueris amplectuntur. Hic enim mundus Christum uerum lumen non co-

K s gnouit.

Mundū in
duximus
quendā in
Christia-
nismum.
Mūdos qd
sit apud
ueteres.

MILITIS CHRISTIANI.

gnouit. Hic totus in malo positus, se amat, sibi uiuit, sibi studet, non enim induit Christum, qui uera charitas est. Ab hoc semouit Christus, nō solum Apostolos, sed oēs quos se dignos iudicauit. Quo tandem igitur modo hunc semp in literis damnatum mundum, cum Christianismo miscemus? Et mundi inani uocabulo, nostris uitijs blandimur? Augent hanc pestē pleriq; doctores qui adulterantes uerbum dei, ut ait Paulus, et ad tēporum mores scripturam diuinā trahentes, cū magis conueniat mores, ad scripturarū regulā emendari. Nullū aut exitialius assentandi genus, q̄ cum uerbis Euangelicis, aut propheticis, animi morbis blandimur, nō medemur. Audit princeps: Omnis potestas à deo, ptinus surgunt cristæ, cur magis tumidum te reddit scriptura quàm sollicitū? Cogitas quod deus tradidit tibi gerendum imperium: et non cogitas quod idem gesti imperij exigit rationem? Audit auarus interdictum Christianis, ne binas habeant tunicas. Interpretatur Theologus, alteram tunicam esse quicquid necessitati naturæ supersit, et quod ad morbū cupiditatis pertineat. Bene Ordo charitatis. ne habet, inquit, Crassus ille, mihi adhuc plurima desunt. Audit animalis, et à charitate frigidus, hunc esse charitatis ordinem, ut tuam pecuniam alienæ, tuam uitam alienæ, tuam famam alienæ anteponas Non dabo inquit, igitur, ne forte mihi ipsi desit. Nō tuebor illius famam, ne quid macule meæ aspergatur fame. Fratrem in periculo deseram, ne ueniam et ipse in periculum

Ad tempo
rū mores
scripturā
trahunt.
Ois pote
stas à deo.

Ne binas
habeas
tunicas.
Ordo cha
ritatis.

culum. Breuiter mihi uiuam totus, ne quid ullius nomi-
 ne ad me perueniat incommodi. Didicimus & à san- Quæ ma-
 ctis uiris, si quid non imitandum fecerunt, id solum in la sunt in
 uitæ exemplum trahere. Adulteri & sanguinarij Da- sanctis ui-
 uid exemplo sibi blandiuntur. Qui sæculis inhiant, di- ris imita-
 uitem Abraham nobis obijciūt. Principes, quibus pro mur.
 ludo est passim uitiare uirgines, Solomonis reginas,
 & concubinas nobis annumerant. Quorum deus uen-
 ter est, Noë ebrietatem prætexunt. Incesti Loth cõcu-
 bitum prætendunt suæ turpitudini. Cur in istos à Chri-
 sto declinamus oculos? Audeo dicere ne i Prophetis q
 dem, aut Apostolis imitandū Christianis, si qd à Chri- Nihil us-
 sti doctrina diuaricetur. Quod si sanctos peccatores quam imi-
 libet imitari, nō reclamo, modo totos imitentur. Secu tandū qd
 tus es Dauid adulterātem, magis sequere poenitentē. à Christo
 Expressisti Magdalenā peccatricē, exprime & aman uariat.
 tem multum, exprime lachrymātem, exprime ad pe-
 des Iesu sese abijciētē. Persecutus es Ecclesiam dei
 cum Paulo, peierasti cum Petro, fac & ceruicem por-
 rigas pro pietate cum Paulo, crucē ne reformides cū
 Petro. Ideo patitur deus & magnos uiros in quædam
 uitia labi, ne nos lapsi desperemus, sed ita, si quemad-
 modum socij suimus errantium, ita simus & emendan-
 tium errati. Nūc illud ipsum quod imitādum nō erat,
 exaggeramus, & quædam recte ab illis facta depraua-
 mus, aranearum instar, tantum si quid inest ueneni,
 exuentes, aut salutarem etiā succum nobis uertētes
in uene-

MILITIS CHRISTIANI

Bona etiā in uenenum. Quid tibi cū diuite Abrahamā, cui numisma
in malum numen est? Quod ille prouentu scætura, Deo rē illius
uertimus. fortunante, ditatus est, idq; in lege carnali, ideo ne tibi
Auarus nō Christiano licet per fas, nefasq; undecūq; Cræsi opes
imitatur cōgerere, quas uel male profundas, uel peius domi de
Abrahā. fodias? Ille diuitijs spōte affluentibus, quā nō adiece-
 rit animū, uel hoc argumēto sit, quod statim ad iubēn-
 tis dei uocem, filium unicum ad mactandum produxit.
 Quā credis contempsisse boum armenta, qui cōtem-
 psit & filium? Tu uero nihil aliud somnians, q̄ quæstū,
 nihil admirans, nisi pecuniam, paratus simulatq; inci-
 derit exigui lucelli spes, uel fratrem fallere, uel Chri-
 stum negligere. Simile quiddā tibi putas esse cū Abra-
Coniugiū ham? Simples puellæ filia Loth, cū cōspicerent oēm
quorundā quaqua uersum regionem incendio conflagrare, hoc
peius, q̄ in uniuersum mundum arbitantes, quod oculis patebat,
cestus filia neq; ullum iam usquā mortalium ex tam uasto incen-
rū Loth. dio superstitem esse præter sese, non turpi, sed pio cō-
 silio, patris concubitū suffuratae sunt, ne uidelicet nul-
 la, generis humani reliquia superessent, præsertim cū
 adhuc uigeret diuinum præceptum, Crescite & mul-
 tiplicamini. Et audebis tuas prodigiosas libidines, cum
 harum puellarum facto conferre? Immo & coniu-
 gium tuum harum incestui non dubitem posthabere, si
 quidem in matrimonio non proli seruis, sed tuæ libi-
Mala san- dini: Dauid tot egregijs pietatis exemplis editis, semel
etorum, à incidit in adulteriū, obiecta oportunitate, nō captata.

An ob

An ob hoc protinus tibi licebit impune, totā atātē per nostris ex
 alienos thalamos uolutari? Petrus semel metu mortis uoperatur
 abnegauit Christum, pro quo postea fuerat inoriturus multis mo
 Num ideo tibi quauis de caussa peierare fas erit? Pau dis.
 lus non affectu peccauit, sed errore lapsus est, ad mo
 nitus, statim resipuit. Tu prudens: sciens, uidens, in ma
 lis consensescis, & Pauli exemplo uibi ipsi caput de
 mulces? Matheus uerbo tantū iussus, nihil contatus, se
 mel totū exiit telonem. Te pecunijs addictū non tot
 sanctorū exempla, non toties audita Euāgelia, non tot
 conciones auellunt. Dicunt mihi Episcopi: Diuus Au
 gustinus duas amicas habuisse legitur. Verum ille Eth
 nicus, nos in Christianismo educati. Ille adulescens, nos
 cani. Egregia collatio, quoniam ille iuuenis: ethnicus,
 ne matrimonij pedicis irretiretur, unā mulierculā uxo
 ris loco habuit, & nō uxori, fidē tamen cōiugij presti
 tit. Ideo nobis Christianis, senibus, sacerdotib. Episco
 pis, minus foedū erit, per omnia libidinū uolutabra cō
 spurcari? Actū est de moribus, postea quā uicia, uir
 tutū noībus donauimus, & ad tuendū mala nostra ar
 gutiores, q̄ ad emēdādū diligētiores esse cœpimus. Ma
 xime si prauas opiniones nostras, falso patrocinio di
 uinarum literarum alere ac fulcire didicerimus. Tu
 igitur frater suauissime in totū contempto uulgo, cum
 suis & opinionibus, & factis, sincere ac totus Christi
 anam sectā arripe, quicquid in hac uita, uel horrendū,
 uel appetēdū obijcitur sensibus, id omne pietatis amo
 re ex

Augustini
 cōcubina
 tus excu
 satur.
 Pernicio
 sissimū est
 uitia, uirtu
 tū noībus
 & scriptu
 rarum pa
 trocinio
 cohonestā
 re.

re ex

MILITIS CHRISTIANI

re ex æquo negligēs, Vnus Christus tibi satis sit, unicus
 author, & recte sentiēdi, & beate uiuēdi. Et hāc qui-
 dem meram stulticiā amētiamq; mūdus existimat, sed
 per hanc placuit deo saluos facere credētes. Feliciter
 desipit, qui sapit in Christo: misere desipit, qui Christū
 non sapit. Verū heus tu quēadmodū te uolo fortiter à
 uulgo dissentire, ita nolo Cynicum quiddam referentē
 Non pas- passim aliorum sententijs, aut factis oblatrare, superci-
 sim obla- liose damnare, odiose obstrepere omnibus, rabiose de-
 tres aliorū clamitare in uitam cuiuslibet, ne duo simul mala tibi
 factis. consciscas: alterum ut in omnium odium abeas: alterū
 ut inuisus, ne queas quidem ulli prodesse. Esto & tu oī-
 bus omnia, ut omnes christo lucrifacias, quoad licet nō
 offensa pietate. Foris omnibus temet accommoda, ut
 Accōmo- intus quidem immotum sedeat propositum. Foris au-
 da foris, ut tem comitas, affabilitas, facilitas, commoditas alliciat
 intus imo- fratrem, quem blande cōuenit inuitari ad Christum, nō
 tus sedeas asperitate deterreri. Deniq; quod sentis, nō tam seuis
 intonandum uerbis, quā moribus exprimendū. Neq;
 rursus sic indulgendū infirmitati uulgi, ut ueritatē in
 loco fortiter tueri non audeas. Humanitate emendan-
 di sunt homines, non decipiendi.

CANON SEPTIMVS.

Annitēdū
 est etiam si **P**orrò si per infantiā & imbecillitatē animi nostri
 nondū ad ista spiritalia licebit aspirare, nihilo ta-
 men seg-

men segnius danda erit opera, ut saltē in proximis cō- *Summa de*
 sistamus. Alioqui uera compēdiariaq; ad felicitatē uia *speras.*
 est, si semel totam mentē ita ad cœlestiū rerū admira-
 tionē cōuerterimus, ut ueluti corpus umbrā, ita amor
 Christi, amor æternorū & honestorū, natura secū ad-
 ducat, fastidiū caducorū, & odium turpium. Vtrunque
 enim necessario consequitur alterū, & alterum cū al-
 tero uel crescit, uel decrescit. Quantum profeceris in
 amore Christi, tantum oderis mūdum. Quo magis mi-
 raberis inuisibilia, hoc magis uilescent res fluxæ ac mo-
 mentaneæ. Oportet igitur quod in literis suadet Pabi-
 us, idem & uirtutis facere disciplina, ut statim ad opti-
 ma nitamur. Quod tamen si nostro uitio nō contin- *Et, uel à*
 get, proximum est ut uel humana quadam prudētia à *magnis ui-*
 magnis uitijs abstinemus, nosq; ipsos (quod fieri po- *tijis absti-*
 test) integros diuinæ beneficentiæ seruemus. Nam ut *neas.*
 saluti propius est, corpus exhaustum quidem illud &
 inane, uerum noxijs humoribus liberum: Ita mens ca-
 pacior est diuini muneris, nondum grauibus culpis
 inquinata, tam & si uera uirtute adhuc uacat. Si imbe-
 cilliores sumus, quā ut Apostolos, ut martyres, ut uir-
 gines imitemur: saltem ne committamus, ut Ethnici
 nos in hoc stadio uideantur præcurrere. Quorū ple-
 rique cum neque Deum nossent. quem uererentur, ne *Nō potes*
 que inferos crederent, quos formidarent, tamen ip- *imitari*
 sam per se turpitudinem modis omnibus fugiendā esse *sanctos ne*
 homini censuerūt, adeo ut nōnulli maluerūt, samæ rei, *sis Eth-*
 uite de

MILITIS CHRISTIANI

nicis infe- uitæ deniq; iacturam facere, quàm ab honesto discede
rior. re. Si per se tale quiddam est peccatum, ut nullis cō-
 modis aut incommodis propositis sit admittendū, pro-
 fecto Christianum hominem, si non Dei uel iusticia de-
 terret: uel dehortatur beneficentia, si non uel spes im-
 mortalitatis, uel æternæ pœnæ metus reuocat, si ne ipsa
Incōmoda & gentiliū animos retrahere: saltem mille incōmo-
peccati da deterreant, quæ etiam in hac uita peccantem cōse-
cogites. quuntur, infamia, dispendium rei, egestas, contemptus:
 & odium bonorū, anxietas animi, inquietudo, & ille
 multo miserrimus consciæ mentis cruciatus, quem eti-
 am si nonnulli in præsentiarū non sentiunt, siue ætatis
 hebetudine obscurati, siue peccati uoluptate inebriati
 tamen sentient posterius: & omnino tanto sentient in-
 feliciter, quanto serius. Quare iuuenes potissimū sunt
 admonendi, ut hanc esse peccati naturam, malint tot
 autoribus credere, quàm infelici experientia in semet
 ipsis discere: neq; prius uitā cōtaminēt, quàm planè qd
 sit uita cognouerint, Si tibi uilis est Christus, cui tu tan-
 ti constas: saltem tua ipsius causa temperato à turpi-
 bus. Et quanquam uehementer periculosum est, hoc ī
 statu ueluti in truiuo (quod aiunt) diutius commorari:
 tamen ijs qui nondum queunt ad heroicam assurgere
 uirtutem, non paulo præstabilius est in politica uirtute
A politica cōsistere, quàm in omne turpitudinis genus ire præci-
uirtute pites. Non hic est felicitatis meta, sed hinc propior ad
 felicitatē

E N C H I R I D I O N .

Felicitatē gradus. Interim tamen semper orandus De^s gradus ad
us, ut nos ad meliora dignetur arripere. salutem,

C A N O N O C T A V V S .

SI crebrius ac grauius ingruet in te tentationū pro Tentatus
Scella, ne protinus tibi incipias displicere, quasi ob non mox
id Deo tuo uel curæ, uel cordi non sis: aut parum pius, animum
aut etiam minus perfectus: Imò potius gratias age, qd' abijciat.
ut futurum heredem erudit, ut charissimū filium flagel
lat, ut amicum explorat. Maximū est argumentum, ho Tentatio
minem à diuina misericordia reiectum esse, cum nullis argumen=
tentationibus incessitur. In mentem tibi ueniat Paulus tū salutis.
Apostolus, qui ad tertij cœli mysteria promeruit ad=
mitti: tamen ab angelo Satanae colaphizatus. Succur=
rat amicus Dei Iob. succurrat Hieronymus, Benedi=
ctus, Frācisus Cunq; his innumerabiles alij patres ma
xime de uitij sollicitati, Si cum tantis uiris, si cum tam
multis tibi commune est, quod pateris, quid est, cur ani
mum deijcias? Magis enitere, ut cum illis uincas. Non
destituet te Deus, & faciet etiam cum tentatione pro=
uentum, ut possis sustinere.

C A N O N N O N V S .

q **U**od callidi solent imperatores facere, ut in
tranquillis etiam rebus, tamen excubias agāt.

L **I**dem

MILITIS CHRISTIANI

Semper Itidem tu quoque semper animum uigilantem, ac circū
uigilandū. spectum ad futurum hostis assaultū habeas. Nunquam
enim ille non circuit, quærens quem deuoret, quo pa-
rator esse queas, ut irruentem statim fortiter retun-
das, exhibilesque statim pestiferi serpentis caput conte-
ras. Nusquam enim ille uincitur, uel facilius, uel per-
Tentatio fecius. Proinde consultissimum est, paruulos Babylo-
recēs sup- nis, illico ut nati sunt, ad petram quæ Christus est, alli-
primatur. dere priusquam grandescant.

CANON DECIMVS.

Remedia **R**epellitur autem maxime tentator his modis, si
cōtrāten- uel uehementer auerferis animo, statimque in sug-
tationem. gerentem uelut expuas, aut ardentem orem, aut ad san-
ctam aliquam occupationem toto pectore te conse-
ras, aut si uerbis e sacris literis petitis, tentatori respō-
deas, quemadmodum supra admonuimus. Qua qui-
dem in re non mediocriter profuerit aduersus omne
Quasdam tentationis genus, certas quasdam sententias habere
sententias paratas, eas maxime quibus aliquando senseris animū
paratas tuum uehementer commoueri.
habe.

CANON VNDECIMVS.

Pios homines duplex potissimum habet pericu-
lum, alterum ne in tentatione succumbant, alte-
rum ne post uictoriam, in consolatione & gaudio spi-
ritali

ritali insolescāt. Vt igitur tutus sis, non solum à timore nocturno, uerum etiā à dæmonio meridiano, facito, ut cū hostis te ad turpia sollicitat, non tuā ipsius respicias in becillitatē, sed tantū memineris te in Christo omnia posse, q̄ non Apostolis modo, sed & tibi sed omnibus suis mēbris etiam infimis dixit, Cōfidite, quia ego uici mundū. Rursum cū ul' post superatū instigatorē, uel in pic quopiā opere senseris mentem tuam, intus arcana quadā uoluptate perfundi. Tum etiam atq; etiā caueas ne quid inde tuis meritis arroges, sed totū gratuite beneficētiæ Dei seras acceptū. Teq; ipsum protinus uerbis Pauli reprimas. Quid habes quod non accepisti? & si accepisti, quid gloriaris quasi nō accepisti? Atque aduersus duplex hoc malum, duplex erit remedium, si & in conflictu, tuæ uirtuti diffusus ad Christum caput tuum confugas: atq; in eius unius beniuolentiā, spem omnem uincendi ponas, & in consolatione spiritali, statim gratias agas: illi de suo beneficio tuam indignitatem humiliter agnoscens.

Memine-
ris te oīa
in Christo
posse.
Pro euitā-
da supbia
spiritali.

CANON DVODECIMVS.

Cum pugnās cum hoste, non satis sit tibi, si ictum illius declines, aut etiam repellas, nisi fortiter arreptum telum in ipsum authorem retorseris, suomet illum gladio iugulans. Id ita fiet, si ad malum sollicitatus, non solum non pecces, sed hinc tibi arripias occasionē

L a casionē

MILITIS CHRISTIANI.

Ex tētatio casionem uirtutis. Et quemadmodum eleganter fingūt
ne occasio poēte, Herculem obiectis ab irata Iunone periculis,
nē uirtutis animo creuisse atq; induruisse. Itidem tu quoq; da ope
arripe. ram, ut hostis instigationibus non solum peior non fi-

Tentatio
fit tibi san
cti ppositi
renouatio
as, sed etiam euadas melior. Sollicitaris ad libidinem,
imbecillitatem tuam agnosce: ac plusculū etiam tibi de
licitis uoluptatibus interdico, ad castas ac pias occu=
pationes adponito nonnihil auctarij. Instigaris ad cu=
piditatem, ad tenacitatem: auge eleemosynas. Incita=
ris ad inanem gloriam, tanto magis demitte te in omni
bus. Ita fiet, ut unaquaq; tentatio sit tibi renouatio quæ
dam sancti propositi tui, et pietatis incrementū. Neq;
enim prorsus alia ratio tam efficax conficiendi, profligandiq;
hostem nostrum, uerebitur enim te denuo pro
uocare. ne qui impietatis author esse gaudet, pietatis
ministr et occasionem.

CANON DECIMVSTERTIVS.

In pugna **S**emper autem hoc animo atq; hac spe dimices, qua
credas eā **S**i ea pugna sit tibi postrema futura, si uictor disces
esse supre seris. Fieri enim potest, ut & istud præmij tuæ uirtu=
mam. ti largiatur benignitas diuina, ut hostis semel turpiter
uictus, nunquā postea te repetat, id quod legimus pijs
aliquot uiris contigisse. Nec absurde credit Origenes,
uincens Christianis minui copias hostium: dum se=
mel fortiter repulsus, nunquam ad hominem sollicitan
dum

dum reuerti permittitur. Ergo in conflictu aude perpetuam sperare pacem. At rursus ubi uiceris, sic te geras, quasi mox in prælium rediturus. Semper enim alia post aliam expectanda tentatio: neq; unquam discedendum ab armis, nunquam relinquenda statio, nunquam Semp post remittendæ excubiæ, donec in hoc corporis præsidio pugnam militamus. Semper illud propheticum in pectore cuiq; alteram habendum. Super custodiam meam stabo. expecta.

CANON DECIMVS QVARTVS.

Magnopere cauendum, ne quod uitium ueluti leue contemnamus. Nullus enim hostis uicit sætium ceu lepius, quam qui fuit contemptui. Qua in re non paucos mortalium misere falli comperio. Fallunt enim seipsum, dum sibi in uno aut altero uitio conuiuentes, quod pro suis quisque moribus ueniale putat, reliqua grauiter execrantur. Bona pars eorum quos uulgus integros & incorruptos appellat, furtum, rapinam, homicidium, adulterium, incestum oppido detestantur. At simplicem fornicationem, & moderatum uoluptatis usum, ut leue commissum, neutiquam resugunt. Alius ad reliqua sat incorruptus, bibosior est, in luxu intemperantior. Alius linguæ licentioris. Alius inanior & iactantior. Quo tandem uitio carebimus, si ad hunc modum suo quisq; blandietur? Argumentum est istos ne reliquas quidem uirtutes uere possidere, quibus ullum

Nullum uitium ceu lepius contemnamus. Quo modo suis quidam uitijs blandiantur.

MILITIS CHRISTIANI

uitium placet, sed potius simulachra quædam uirtutū,
 quæ uel natura, uel educatio, uel consuetudo denique
 gentiliū animis indidit. At qui Christiano odio unum
 quodlibet uitium execratur, omnia detestetur necesse
 est, cuius animum semel uera charitas occupauit, pa-
 ri detestatione uniuersam malorum cohortem perse-
 quitur: ac ne in uenialibus quidem sibi blanditur, ne à
 minimis sensim ad maxima dilabatur: & dum in leui-
 bus oscitat, excidat à summis. Et si nōdum fortè queas
 Quotidie uniuersam uitiorum stirpem euellere: tamen quotidie
 aliquid de de malis nostris aliquid decerpendum, bonis moribus
 malis de = semper aliquid adiiciendū. Ad eum modū decrescet,
 cerpendū aut crescet ingens ille cumulus Hesiodius.

CANON DECIMVS QVINTVS.

Cōparan = **S**ite territabit labor quem oportet in conflictu ten-
 da est mo Stationum subire, hoc erit remedium. Noli mole-
 lestia pu = stiam pugne cōferre cum uoluptate peccati. Sed præ-
 gnæ cū su sentem amaritudinem pugne, compone cum futura
 ira pœna amaritudine peccati, quæ uictum consequitur: tum
 peccati. et præsentem dulcedinem culpæ, quæ te illectat cum fu-
 uoluptas tura dulcedine uictoriæ, & tranquillitate mentis, quæ
 peccati cū consequitur strenue pugnantē: & mox uidebis, quàm
 sequēte ui iniqua sit collatio. Verum in hoc falluntur parum
 store uo = cauti, quod amaritudinem pugne, comparāt cum de-
 luptate. lectamento peccati, Neque respiciunt quid hoc at-
 que illud

que illud consequatur. Consequitur autem uictum, multo tum grauior: tum diuturnior molestia, quam uincti fuerat in congressu futura: uictorem item longe maior ac durabilior uoluptas, quam uicto fuerit, quæ traxit in culpam. Id quod facile iudicabit, qui fecerit utriusq; rei periculum. Verum neminem Christianum Experire oportet usq; adeo ignauum esse, ut cum quotidie succumbat tentationi: non saltē aliquando uel curet experiri quid sit uincere tentationem. Quod quo fecerit frequentius, hoc fiet uictoria dulcior.

CANON DECIMVSSEXTVS

Quod si quando te contigerit letale uulnus accipere, caue ne protinus abiecto clypeo, relictis armis, hosti te dedas: id quod animaduerti non paucis accidere, quibus animus natura est imbecillior & muliebrior, ut semel prostrati, desinant reluctari, seseq; totos permutant adfectibus: neq; cogitēt de recuperanda libertate. Nimis q̄ periculosa est ista pusillanimitas, quæ cum interdum ingenijs non pessimis adiuncta sit: tamē ad id quod est omnium pessimū solet adducere: nempe desperationem. Aduersus hanc igitur hac regula cōmunienda mens est, ut lapsi in peccatum non solum non desperemus, sed gnauos milites imitemur, quos nō raro pudor ignominie, & accepti uulneris dolor, nō modo non cōiicit in fugam, uerū ad fortius q̄ antea pugnādum acuit redintegratq;. At idem

Ne desperes
res uictus.

MILITIS CHRISTIANI

Ad fortius
pugnādū
acuit la=
psus.

nos quoq; simulatq; in capitalem noxā fuerimus indu-
cti, ilico properemus redire ad cor, & lapsus ignomi-
niam, noua uirtutis alacritate sarcire. Facilius uni uul-
neri medeberis, q̄ multis: facilius recenti, q̄ inueterato
iam putriq;. Anima temetipsum uersiculo illo notissi-
mo, quem usurpasse Demosthenes legitur. Vir fugiens
& denuo pugnabit. Cogita David Prophetam, regem
Solomonem, Petrum ecclesie principē. Paulum Apo-
stolum, tanta lumina sanctimonie, in quæ scelera tamē
inciderint. Quos fortasse uel ob hoc cadere pmisit de-
us, ne tu lapsus desperares. Erige te igitur in pedes,
sed statim magnoq; animo, atq; in pugnam redito, tum
ardētior, tum cautior. Fit interim ut capitalia cōmissa
pijs hominibus, cedāt in cumulum pietatis: tum arden-
tius amant, qui turpius errarunt.

CANON DECIMVSSEPTIMVS.

Crux chri-
sti remedi-
um aduer-
sus oēs ad-
uersitates

Sed aduersus alios atq; alios tentatoris incursus,
Salia atq; alia remedia sunt accōmodatiora. At uni-
cum, multoq; omnium efficacissimum remedium, ad-
uersus omne uel aduersitatis uel tentationis genus est
crux Christi, quæ eadem est, & errantibus exemplū,
& laborantibus refrigerium, & pugnantis armatu-
ra. Hæc est una contra omnia tela nequissimi obijci-
enda. Proinde conuenit in hac diligenter exerceri, nō
quidem uulgi more, quo quidam dominicæ passiois hi-
storiam

storiam quotidie relegūt, aut crucis imaginem adorāt: Cōdolere
 aut millenis signis, eius totū undiq; corpus cōmuniunt tanq̄ indi-
 aut fragmentū aliquod sacrati ligni domi seruant, aut gna patiē
 ita certis horis supplicium Christi recolūt ut ei tanquā ti, nō ē ue
 homini iusto, & indigna patienti, humano affectu con rus crucis
 doleant, atq; illacryment. Non hic est uerus illius ar= fructus,
 boris fructus, uerum interim sit istuc lac infantium ani sed morti
 marum. Tu uero ascēde in palmam ut ueros illius fru ficatio.
 ctus apprehēdas. Si sunt precipui, si membra capiti in
 mortificandis affectibus, quæ sunt membra nostra sup
 terram, conformes esse curemus. Id quod nobis non so
 lum amarum esse non debet, uerum etiam uehementer
 optabile, ac iucundum, si modo spiritus Christi uiuit
 in nobis. Quis enim uere amat eum cui quàm dissimi
 limus esse gaudeat? Verum quo maiore fructu myste
 rium crucis mediteris, oportebit unumquēq; sibi ra
 tionem, ac piam quandam digladiandi artem parare,
 & in ea diligenter exerceri, ut simulatq; res poposce
 rit, in promptu sit. Ea potest esse huiusmodi, ut singu
 lis affectibus tuis crucifigendis, eam crucis partem ap
 plices, quæ potissimum respondeat. Nulla est enim
 omnino uel tentatio, uel aduersitas, quæ non suum ac
 proprium habeat remedium in ea. Veluti cum te ti
 tillat ambitio huius mundi, cum pudet ludibrio ac con
 temptui esse: cogita o membrum infimum quantus sit Affectus
 Christus capat tuum, & quo sese tua caussa deiecerit, hoc modo
 cum incesit animum inuidiæ malum, memento quàm cruciētur

L 5 benigne

MILITIS CHRISTIANI.

benigne, quàm candide se totum ille nostris usibus im-
penderit, quàm bonus fuerit etiam pessimis. Cum sol-
licitaris à gula, recale illum felle & aceto potatum.
Cum tentaris à uoluptate turpi, recordare quàm tota
capitis uita ab omni absuerit uoluptate, quàm omni-
bus incommodis, cruciatibus, ærumnis plena. Cum ir-
ritat ira, succurrat statim ille, qui uelut agnus coràm
tondente obmutuit: & non aperuit os suum. Si te ma-
le urit paupertas, aut habendi cupiditas sollicitat, pro-
tinus in mentem ueniat ille dominus uniuersorum, pro-
te factus egenus: ita ut non haberet ubi inclinaret ca-
put suum. Atq; ad eandem rationem, si & in reliquis
tentationibus feceris: non solum acerbum non erit
uim attulisse tuis affectibus, uerumetiam dulce: pro-
pterea quod intelliges isto modo te conformari capi-
ti tuo: ei q; pro suis immèsis doloribus, quos tua causa
pertulit, quasi gratiam referre.

Christum
cogitans
adfectibus
uim haud
grauatim
infert.

CANON DECIMVSOCTAVVS.

AT que hoc quidem remedij, quanquam unum o-
mnium longe presentissimum est, ijs qui medio-
criter in uia uite processerunt: tamen infirmioribus
nonnihil profuerint & illa, si sollicitante ad impietatē
adfectu, statim ob oculos mentis reuocent, quàm foeda
Indignitas quàm execranda, quàm exitialis res sit peccatum. con-
peccati. tra quanta hominis dignitas. In futilibus etiam nego-
cijs

cū paulisper apud nos ipsos consultamus, in hac re omnium maxima, priusquā nosmet assensu, ueluti chirographo, diabolo astringimus, non nostro cum aīo reputabimus, à quanto opifice sumus conditi, in quā ^{Hominis dignitas.} excellenti statu cōstituti, quā immēso precio redempti, ad quantam felicitatē uocati. Hominē generosum illud esse animal, cuius unius gratia, mirabilē hāc mundi machinā fabricatus est Deus, conciuem angelorū, filiū dei, hāredē immortalitatis, membrū Christi, membrum Ecclesiae, corpora nostra tēpla esse Spūssancti, mentes simulachra simul & adyta diuinitatis. At è regione peccatum esse pestem teterrimā, ac tabem, tum animi tū corporis. Vtrūq; .n. in natiuā speciē reflorescit innocētia, peccati uero cōtagio, marcescit utrūq; ^{Peccatum} quid. etiam in hoc seculo. Peccatum est letale uirus spurcissimi serpentis, authoramentum diaboli, ac seruitutis non turpissimæ modo, uerum etiā miserrimæ. Hæc atq; huiusmodi ubi tecum expenderis, etiam atq; etiam delibera. num satis consultum sit ob fucatam, momentaneam, uenenatam, peccati delectatiunculam, à tanta dignitate, in tātam excidere indignitatem, unde te per te ipsum non queas asserere.

CANON VNDEVIGESIMVS.

DEinde duos illos auctores inter se dissimilimos Innocētia compara, Deum ac diabolum, quorum alte= dei, peccatorum pec

MILITIS CHRISTIANI

to, diaboli rum peccando tibi facis inimicum, alterum constituis
seruitutē dominum. Per innocentiam & gratiam ascisceris in
obimus. numerum amicorū dei, adoptaris in ius & hereditatē

Beneficia
dei, diabo
li malefi-
cia cogi-
tanda.

filiorum. Per peccatum uero constitueris & seruus &
filius diaboli. Alter est æternus ille fons, & Idæa sum-
mi pulchri, summæ uoluptatis, summi boni. Oībus sese
communicans. Alter oīm malorum, extremæ turpitu-
dinis, summæ infelicitatis pater. Alterius in te benefi-
cia, alterius maleficia recordare. Ille qua bonitate te
condidit? Qua misericordia redemit? qua liberalitate
locupletauit? Qua lenitate quotidie sustinet delinquen-
tem? Qua laticia recipit resipiscentem? Contra hæc
omnia diabolus: quanta inuidencia iam olim insidia-
tur saluti tuæ? In quas erumnas te coniecit? Atq; adeo
quid aliud molitur quotidie, nisi ut uniuersum homi-
num genus secum in æternum exitium trahat? His o-
mnibus hinc atq; hinc recte pensiculatis, ita tecum co-
gita. Egōne oblitus originis meæ, oblitus tantorum be-
neficiorum, propter tantillum bonum falsæ uoluptatis
à tam nobili, à tam amante, à sic merito parente descī-
scam ingratus, & me ultro turpissimo, crudelissimo do-
mino mancipabo? Non saltē illi præstabo, quod homī-
cioni præstarem bene merenti? Non illum fugiam, qui
hoīem fugero malum dare cupientem?

Premium
uirtutis
coelum.

CANON VIGESIMVS

NEquē uero minus inæquale præmium, quàm dis-
similis author. Quid enī inæqualius, quàm mors
æterna

æterna, & uita immortalis. quàm sine fine summo frui
 bono in cõtubernio cœlestium ciuiũ, & sine fine extre-
 mis excruciaris malis, in infelicissimo consortio dãnato-
 rum? Atq; hac de re qui dubitat, ne homo quidem
 est, ne dum Christianus. Qui non cogitat, uel ipsa est a-
 mentia amentior. Iam uero præter ista, habent & in
 hac interim uita, pietas, & impietas fructus suos nimi-
 um dissimiles. Ex illa enim metitur secura tranquillitas
 animi, & beatũ illud gaudiũ puræ mentis, quod quis-
 quis semel degustarit, nihil tam preciosum, nihil tam
 uoluptarium, mundus hic possidet, qui cum uelit per-
 mutare. Hęc contrã, cum mille alia mala, tum miserrimi
 illi cruciatus animi sibi male consciĩ consequitur. *Fructus pi-
etatis in
hac uita,*
 Illud enim est centuplũ spiritalis gaudiĩ, quod Christus
 pollicitus est in Euangelio, uelut arram quandã eter-
 næ felicitatis, Hęc sunt illa apud Apostolum miranda
 munera, quæ neq; oculus uidit, neq; auris audiuit, neq;
 ascenderunt in cor hominis, quæ præparauit Deus di-
 ligentibus se, nimirũ in hac uita. Cum interim uermis
 impiorum non moritur, & inferos suos iam apud su-
 peros patiũtur. Nec alia est flãma, in qua cruciatur di-
 ues ille cõmessator Euangelicus. Nec alia supplicia in-
 ferorum, de quibus multa scripsere poëta. q̃ perpetua
 mētis anxietas, quæ peccãdi cõsuetudinem comitatur.
 Tollat igitur qui uelit futuri seculi tam diuersa præmia
 habet annexũ sibi uirtus, ppter qd' ab ùde debeat expe-
 ti, habet adiũctũ peccatũ, cuius caussa debeat horreri.

CANON

MILITIS CHRISTIANI
CANON VIGESIMVS PRIMVS.

Vitæ fragi-
litas cogi-
tetur.

AD hæc cogita, quàm erummosa, quàm fugax sit
uita præsens, quàm undique imminens insidiosa
mors, quàm passim opprimit inopinâtes. Et cum nemo
uel de momêto uitæ sit securus, quàm ingens periculū,
eam cōperendinare uitam, in qua si te mors subitanea
(ut sæpe accidit) deprehēderit, in eternū perisli.

CANON SECVNDVS
ET VIGESIMVS.

Qd' pau-
ci plene re-
sipiscunt.

TVM semper erit formidanda impœnitentia, ma-
lorum extremum, illud nimirum perpēdenti, ex
quàm multis, quàm pauci à peccatis uere ac toto pecto-
re resipiscunt, præsertim ijs, qui funiculos iniquitatis
in extremum usq; uitæ protraxerūt. Lubricus quidem
& facilis in turpitudinē lapsus, sed hinc reuocare gra-
dum, superasq; euadere ad auras, hoc opus, hic labor
est. Prò inde uel hirci Aesopici casu admonitus, prius
quàm in peccati puteum descendas cogita, non perin-
de facilem esse reditum.

REMEDIA CONTRA SPECIALIA
QVAEDAM VITIA, ET PRI-
MVM CONTRA LIBI-
DINEM.

Et hæc

Ethactenus quidem communia aduersum omne
 uiciorum genus remedia, utcunque demonstraui-
 mus. Nunc conabimur & speciatim quedam trade-
 re, quibus modis cuiq; peccato debeas occurrere, ac
 primū libidini quo malo nullum aliud, neq; prius nos
 impetit, neque acrius urget, neque latius patet, neque
 plures in exitum trahit. Si quando igitur scæda libido
 stimulabit animum tuum, his armis protinus memen-
 to occurrere. In primis cogita quàm immunda, quàm
 spurca quàm quouis etiam homine indigna sit ea uolu-
 ptas, quæ nos diuinum plasma non pecudibus modo,
 uerum etiam suis, hircis, canibus, & brutorum bru-
 tiſſimis animalibus æquet, Imò quæ porrò infra pecca-
 dum conditionem deiciat, qui sumus ad angelorum
 consortia, ad diuinitatis communionem destinati.
 Succurrat ad hæc quàm eadem sit momentanea, quàm
 insyncera, quàm semper plus aloës, quàm mellis ha-
 bens. E diuerso, quàm generosa res sit anima, quàm
 sacra res corpus hominis, quemadmodum in superi-
 oribus regulis ostendimus. Quæ, malum, igitur ue-
 cordia ob tantillam, tam scædam uoluptatis momenta-
 neæ titillationem, simul & animum & corpus in-
 dignis modis polluere? Prophanare templum, quod
 Christus sibi sanguine suo consecrauit? Illud item re-
 puta, blanda pestis quantum malorum agmen secum
 trahat. Ante omnia samam possessionem longe preti-
 osissimam eripi. Nullius enim uitij rumor spurcius olet,
 quàm

Arma con-
 tra libidi-
 nem.

MILITIS CHRISTIANI

Incōmoda quam libidinis. Patrimoniū exhaurit. Corporis simul et
 libidinis. vires & speciem interimit, Valetudinē uehementē læ-
 dit, Morbos innumerabiles parit, eosq; scēdos. Iuuetā
 florem ante diem deuenustat. Turpem senectam ac-
 celerat, ingenij uigorem tollit, mētis aciem habetat, &
 quasi pecuinā mentē inserit, Ab omnibus honestis stu-
 dijs semel auocat, hominemq; quantus est, totū cœno
 immergit, ut iam nihil nisi sordidū, humile, spurcum li-
 beat cogitare. Et quod hominis erat propriū, eripit ra-
 tionis usum. Insanā atq; infamē adulescentiā odiosam
 ac turpē, miseramq; senectam facit. Sapias igitur, &
 sic nominatim tecū reputes, illa & illa uoluptas tā ma-
 le cessit, tantū damni, tantum de decoris, tædij, laboris,
 morborū attulit: & iterū stultissimus hamum uorabo
 prudēs? Iterū cōmittā, cuius me denuo pœniteat? Item
 & aliorū exemplis temet reprime, quos cognoueris
 turpiter & infelicitē uoluptatem esse secutos. E re-
 gione anima te ipsum ad cōtinentiā, exemplis tot adu-
 lescentiū, tot delicatarum uirginum, & collatis cir-
 cumstantijs, tibi ipsi ignauiam opprobato. Qui minus
 tandem tu possis, quod illi atq; illi eo sexu, ea etate, sic
 nati, sic educati potuerūt, possuntq; ? pariter ama, nec
 minus ualebis. Cogita quā honesta, quā amoena,
 quā florida res sit, corporis & animi puritas. Hec
 nos maxime facit familiares angelis, spiritus sancti ca-
 paces. Etenim à nullo prorsus uitio sic resilit spiritus
 ille puritatis amator, ut impudicitia. Nusquam æque
 conquiescit

Aliorū ex-
 emplis te
 reprime.

conquiescit ac delitiatur, ut in mentibus uirginis. Pro- Indecora
 pone tibi ante oculos, quàm indecorum, quàm totū hoc amatoris
 insanum sit amare, pallefcere, macerari, lachrymari, officia.
 blandiri, ac turpiter supplicem esse scorto putidissimo.
 Occinere ad fores nocturnas, pendere de nutu domi-
 nae, pati regnum mulierculae, expostulare, irasci, rur-
 sum redire in gratiam, & ultrò te ridendum, pulsan-
 dum, mutilandum, spoliandum lupae praebere. Vbi quae-
 so inter ista, uiri nomen? Vbi barba? Vbi generosus ille
 animus rebus pulcherrimis natus? Considera & il-
 lud tecum, quantum scelerum gregem uoluptas admis-
 sa soleat adducere. Est alijs uitijs fortasse nonnulla
 cum quibusdam uirtutibus societas, libidini nulla, sed
 cum maximis plurimisq; peccatis semper copulata est.
 Sit sanè leue scortari, at graue nō audire parentes, ne-
 gligere amicos, prodigere rem patriam, rapere alie-
 nam, peierare, perpotare, latrocinari, maleficum fie-
 ri, depugnare, homicidium committere, blasphemare:
 in quae omnia et his grauiora, domina uoluptas te trās- Brevit.
 uersum rapiet, ubi semel tuus esse desieris, eiusq; capi- uita-
 stro os miserum porrexeris. Perpende praeterea quàm
 sit haec uita fumo fugacior, umbra inanior. Quot la-
 queos nobis struat mors, nullo non loco, nullo non tem-
 pore insidians. Hic non mediocriter profuerit, & no-
 minatim recolere, si quos ex tibi quondam notis, ex fa-
 miliaribus, ex equalibus, aut etiam natu minoribus:
 maxime uerò ex his, quos aliquando turpium uolupta-

M tunc

MILITIS CHRISTIANI

tum participes habueris, mors inopinata rapuit. Esto-
q; alieno periculo cautior. Cogita nōquā dulciter ui-
xerint, sed quā amare uita defuncti sint, quā serō sa-
puerint, quā serō cœperint odisse sua mortifera gau-
dia. Succurrat extremi iudicij seueritas, & non retra-
standæ illius sententiæ metuendum fulmen. in ignem
æternum mittentis impios, & quod hæc horaria, bre-
uisq; & exigua uoluptas, æternis cruciatibus luenda
sit. Hoc loco diligenter lancibus examina, quā iniqua
sit permutatio pro turpissimo, breuissimoq; pruritu, et
in hac uita multo dulcius, præstantiusq; animi gaudi-
um perdere, & in futura gaudijs fraudari perennibus:
Insuper nunquam finiendos dolores, tam umbratili de-
lectatiuncula mercari. Porrò si durum tibi uideatur,
tantillum delectamenti pro Christo contemnere, recor-
dare quos cruciatus ille tui charitate suscepit. Præ-
ter communes humanæ uitæ iniurias, quantum sacro-
sanguinis pro te effuderit, quā ignominiosam, quā
acerbam mortem pro te dependerit, & tu horum o-
mnium immemor, rursus filium Dei crucifigis? iterans
insanas uoluptates, quæ caput & dominum tuum ad
tam diros adegere cruciatus? Tum iuxta superiorem
regulam recale, quantum ille beneficiorum in te nihil
dum pro meritum accumularit. Pro quibus omnibus
cum nulla par gratia rependi queat, tamen nullam re-
poscit aliam, quā ut exemplo ipsius à mortiferis ille-
cebris coherceas animum, & ad summi boni, summiq;
pulchri

**Beneficia
Dei.**

pulchri conuertas amorem. Compone inter se duas il-
 las Veneres, & duos cupidines Platonicos, hoc est, ho-
 nestum amorem & foedum, sanctam uoluptatē & tur-
 neres in-
 pem, confer utriusq; dissimilem materiam, confer na-
 turas, confer praemia. Et in omni quidem tentatione, parentur.
 maxime uerò cum ad libidinem sollicitaris, proponito Angelus
 tibi ante oculos tuos angelum tui custodem, omnium tui custos.
 quæ uel facis uel cogitas, assiduum spectatorem ac te-
 stem, deum inspectorem, cuius oculis omnia patent, qui
 sedet supr à cœlos, & intuetur abyssos. Et rem adeo fo-
 dam, ut homuntione teste, facere pudeat, non uerbe-
 ris coràm angelo tibi proximo, Deo, totoq; cœli tum
 choro spectante & execrante facere? Puta autem, id
 quod res est, & si tibi oculi essent plus quàm Lyncei,
 plus quàm Aquilini, tamen istis non clarissima luce cer-
 tius conspexeris, quod coràm te facit homo, quàm o-
 mnes animi tui latebræ perspicuæ sunt, Dei & ange-
 lorum conspectibus. Quin & illud tuo cum animo re-
 puta, cum libidini cedis, alterum è duobus futurum, aut
 uti semel gustata uoluptas, sic mentem tuam excantet
 obscuretq; ut de turpitudine eas in turpitudinem, do-
 nec excæcatus uenias in sensum reprobum, & obstina-
 tus in malo, ne tum quidem queas uoluptatem turpem
 relinquere, cum illa te deseruit. Id quod plerisq; uide-
 mus euenire, ut effœto corpore, extincta forma, frigen-
 te sanguine, deficientibus uiribus, caligantibus oculis,

MILITIS CHRISTIANI

tamen adhuc pruriant sine fine, & sceleratius turpilo
qui sint, quam olim fuerint impudici. Quare quid esse
potest execrabilius monstrosiusq;? Alterum, ut si for-
te contigerit te singulari fauore diuino resipiscere, ma-
ximo animi dolore, summis laboribus, plurimis lachry-
mis, breuis illa & fugitiua uoluptas expianda sit. Quan-

A circum- to igitur consultius, omnino non admittere uirus uolu-
stia per- ptatum carnalium, quam uel in tam deploratam indu-
sonae sum- ci cecitatem, uel tantillam, eamq; falsam delectatiuncu-
pta. lam tanta molestia dependere. Iam uero & a personae
tuae circumstantijs multa licebit sumere, quae te a uolu-

Sacerdos. ptatibus auocare queant. Sacerdos es, cogita te totum
diuinis rebus consecratum esse. Quam indignum tan-
dem flagitium sit, eo ore quo corpus illud adorandum
sumis, putidam scorti carnem contingere, iisdem mani-
bus quibus ministrantibus angelis, ineffabile illud my-
sterium peragis, abominandas contrectare sordes.
Quam non conueniant, idem corpus eundem spiritum
cum Deo i eri, & unum corpus fieri cum meretrice.

Doctus. Si doctus es, tanto generosior, Deoq; similior animus,

Nobilis. tanto hac contumelia indignior. Si nobilis, si princeps,

Coniuga- quanto flagitium conspectius, tanto offendiculum gra-
tus. uius. Si coniugatus, cogita quam honesta res sit tho-
rus immaculatus, daq; operam, ut (quoad fieri potest)
tuum coniugium imitetur sanctissimas nuptias Christi
& ecclesiae, quarum gerit imaginem, id est, ut quam mi-

numum

nimium habeat turpitudinis, plurimum foecunditatis.
 In nullo enim uitae statu non turpissimum est seruire li-
 bidini. Si iuuenis es, etiam atque etiam considera, ne *Iuuenis.*
 florem aui nunquam rediturum, temere polluas. ne re
 foedissima perdas annos optimos, uereq; aureos, qui et
 fugiunt perniciosissime, et recurrunt nunquam. Ne nunc
 per inscitiam et incogitantiam aetatis committas, quod
 te in omnem usque uitam mordeat, persequente scele-
 rum conscientia, et amarissimis illis aculeis, quos fugi-
 ens uoluptas in animis nostris relinquit. Si mulier, istum *Mulier.*
 sexum nihil magis decet, quam pudor. Si uir, tanto ma- *Vir.*
 ioribus rebus dignus, et istis tam friuolis indignior. Si *Senex.*
 senex, opta tibi oculos alienos, ut uideas quam te dede-
 ceat uoluptas, quae in adulescentibus miseranda quidem
 est et coercenda, in uetulo uero portentosa, et ipsis
 quoq; uoluptatum sectatoribus deridicula. Inter omnia
 monstra nullum monstrosius senili libidine. O delire et
 nimium oblite tui, saltem ad speculum, canos et capitis *In senem li-*
 ues, arataq; rugis frontem, cadaueriq; simillimam faciem *bidinosum*
 contemplare, ac iam capulo proximus, alia annis tuis ma-
 gis consentanea cura. Saltem quod ratioe decuerat facere
 hoc animis admonitionibus, uel cogitationibus potius facito. ipsa
 iam te uoluptas repellit, neq; ego, inquit, iam tibi decora
 sum, neq; tu mihi idoneus. Lusisti satis, edisti satis atq; bi-
 bisti. Tempus abire tibi est, quod adhuc uitae perpremis deli-
 tias, cum ipsa etiam te deserat uita. Iam tempus est ut aliquam

MILITIS CHRISTIANI

do incipiat in sinu tuo cubare mystica illa concubina.
Abysag. ca sancto feruore calefaciat mentem tuam, hu-
ius amplexibus frigentia membra confoue.

EPILOGVS REMEDIORVM

contra incentiuum libidinis.

Occasio = **O**ccasio = **O**ccasio = **O**ccasio =
num fuga. num fuga. num fuga. num fuga.
Am uero ut summatim perstringam, hæc sunt potis-
simum, quæ te à carnis illecebris tutum reddent: Pri-
mum occasionū omnium cauta ac diligens fuga. Quod
præceptum quanquam in reliquis quoq; conuenit ob-
seruari, propterea quod qui periculum amat, dignus
est, qui in illo pereat, tamen hæc potissimum sunt illæ Si-
renes, quas haud ferè quisquam euasit, nisi qui procul
aufugit. Deinde uictus, & somni moderatio. Tempe-
rantia à uoluptatibus etiam permissis. Respectus mor-
tis, Christi contemplatio. Iuuabunt & illa, si cum castis
& integris conuixeris, si corruptorum & molliū col-
loquia, ueluti pestem quandam uitaris. Si solitudinem
otiosam, & otium ignauum fugeris, sed animum cœ-
lestium rerum meditatione, honestisq; studijs gnauiter
exercueris. Maxime uero, si sacrarum literarum uesti-
gationi, toto pectore te consecraris. Si & frequenter &
pure oraueris, maxime irruente tentatione.

ADVERSVM IRRITAMEN- TA AUARITIAE.

Si sense

Si senseris te uel natura propensio-
 rem, ad philar-
 gyrie uitium, uel à diabolo instigari, re-
 cole iuxta
 superiores regulas, dignitatem conditionis tuæ, qui ad *Auarus.*
 hoc tantum creatus es, in hoc redemptus, ut summo
 illo bono semper fruaris. totam uero hanc mundi ma-
 chinam fabricatus est Deus, ut omnia tuis seruirent
 usibus. Quàm sordidum igitur, quàm angusti animi,
 non uti, sed tantopere demirari res mutas & uilissi-
 mas. Tolle hominum errorem, quid erit aurum & ar *Aurū ter-*
 gentum, nisi terra rubra & alba? Quod nemo gentili ra rubra-
 um philosophorum non contempsit, hoc tu pauperis
 Christi discipulus, & ad longe meliorem possessionem
 uocatus, ut magnum quiddam admiraberis? non possi-
 dere diuitias, sed contemnere diuitias magnificum est.
 Sed reclamant mihi uulgus nomine tantum Christianorū *Cōtemne-*
 & seipsum calidissime gaudet fallere. Ipsa, inquiunt, re diuitias
 necessitas nos hortatur, ut rem faciamus, quæ si fuerit *magnifici-*
 nulla, ne uiuere quidem liceat, si contractior, nimis in-
 cōmode uiuitur, sin lautior, uberiorq; plurimum adfert
 cōmoditatis. Consulitur ualetudini, prospicitur liberis,
 cōmodatur amicis, excluditur contemptus, deniq; & fa-
 ma melior, cum res bene habet. Ex aliquot Christiano-
 rum millibus uix unum atque alterum inuenias, qui ista
 non & dicat & sentiat. Verum ut istis ad utrunq; re-
 spondeam, primum quod cupiditatem suam necessitatis
 nomine prætexunt, obijciā istis uicissim parabolā Euan-
 gelicam,

MILITIS CHRISTIANI

gelicam, de Lilijs, & auibus in diem uiuentibus, ad quorum imitationem nos hortatur Christus. Obijciam, quod idem ne peram quidem aut sacculum suis gestandum permiserit. Obijciam, quod nos reliquis omiſſis, iubet ante omnia quæerere regnum Dei, & hæc omnia nobis adiicienda promittit. Quando unquam non ſuppeterunt uictui neceſſaria, ijs qui toto pectore pictati ſtuduerunt? Quantulum uero eſt illud? quod à nobis natura flagitat? Atqui tu neceſſitatem non uſibus naturæ, ſed cupiditatis terminis metiris. Pijs autem & illud ſatis eſt, quod naturæ parum eſt. Quanquam equidem non ita ualde miror iſtos, qui rem uniuerſam ſuam ſemel relinquunt, ut impudentius mendicent alienam. Non eſt culpa poſſidere pecuniam, ſed mirari pecuniam, cum uitio coniunctum eſt. Si affluit, fungere boni diſpenſatoris officio. Sin eripitur, ne macerare: tanquam re magna ſpoliatus, immo gaude tibi detractam ſarcinam periculoſam. Verum qui præcipuum uitæ ſtudium in coaceruandis opibus conſumit, qui eas uti præclarum quiddam & expetendum ſuſpicit, & porrò in longum, inq; Neſtoris uſque ſeneſtam recondit, is fortasſe bonus mercator recte dicetur, bene Chriſtianum equidem non dixerim, qui totus de ſe pendeat, & de CHRISTI promiſſis diffidat. Cuius bonitas, cum paſſerculos benigne & paſcat, & ueſtiat hominem pium ſibiq; fidentem deſtituet ſcilicet? Sed iam commoditatum, quas adferre creduntur: rationem
incamus

ineamus. Primum etiam gentilium philosophorum cōsensu, inter utilia bona, diuitiæ postremum locum obtinent, & cū iuxta Epicteti partitionem, præter unam animi uirtutem, reliqua omnia extra hominem sunt, nihil tamen tam extra nos est quàm pecunia, nihil tam exiguam affert commoditatem. Etenim si quicquid usquam est auri. quicquid gemmarum: id omne tu si uirtutē dilis possideas: num ideo tua mens fuerit, uel pilo me uitæ cōfeliior, num prudētior, num doctior? Num corporis ualentia, uel prosperitas? Num ualentior, formosior, uel ad falsas uoluptates parat. Verum, sed morum cupiditate. Sed honorem cōciliat. At quem tandem? Nemo te & ad te quem falsum tribuunt, qui non nisi stulta mirantur inanes homines & quibus placuisse penè uituperari est. Verus honos non est laudari à laudatis, summus honos est placuisse christo. Verus honos, non opum, sed uirtutis est præmium. Cedit tibi, suspicit te plebecula. Stulte, uestes illi tuas mirantur, non te. Quin tu in teipsum descendis, & animi tui miseram pauperiem consideras? Quam uulgus si uideret, tam miserandum iudicaret, quàm nunc beatum prædicat. Verum amicos res comparat: Fateor sed falsos: neq; tibi eos comparat, sed sibi. Atq; adeo isto titulo, uel infelicissimus est diues, quod amicos ne di noscere quidem queat. Alius in sinu odit, ut tenacem: alius inuidet, ut opulentiori: alius ad se spectans, assentatur & arridet, ut arrodatur. Corā qui est amātissimus, maturam mortē precatur. Nemo tam amat, quin mor

Cōparat
amicos,
sed falsos.

N tuam

MILITIS CHRISTIANI

lūm malit quàm uiuum. Nemo tā familiaris à quo uerum audiat. Quod si maxime sit, qui diuitē sincere diligat, ille tamen non potest quenquam non habere suspēctum. Omnes uultures iudicat, cadaueri inhiantes: omnes muscas, ad suum compendiū aduolantes. Quicquid igitur commoditatis uidētur adducere, id ferē fucatum, umbraticum, prestigiosumq; est. At uerorū malorum plurimum adferunt, uerorum malorum plurimum adimunt. Proinde si bene accepti atq; expensī rationem subduxeris, profecto reperiēs, nūquam tantum adferre cōmoditatis, quin nimio plus incōmodorum secum trahant. Quàm miseris laboribus parantur, quantis periculis, quanta sollicitudine seruantur, quanto dolore amittuntur, Quibus de caussis, & spinas appellat Christus, quod omnem animi tranquillitatem, qua nihil homini dulcius, mille curis dilaniant. Neq; unquam sitim sui sedant, uerū magis ac magis irritāt. In omne nefas præcipites agunt. Neq; tibi frustra blandiare, diuitē esse cens, nihil prohibet pariter & diuitem esse & piū. Memēto quid dixerit ueritas: Facilius esse, Camelum transire per foramen acus, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Planeq; uerum est illud apud diuum Hieronymum: Diuitem hominem, iniqui aut dominū esse, aut hæredem. Ingens opulētia nūquam sine peccato uel paratur uel seruatur. Cogita quanto melioribus opibus te spoliēt. Odit enim uirtutis indolem, odit honestas artes, quisquis admirator est auri. Prætere

unum

unum auaritiæ uitium, idololatria nominatur a Paulo, Auaritiæ
 Neq; cum ullo prorsus alio minus conueit Christo. Idolola-
 Nec idem potes & Deo seruire & Mammonæ tria.

EPILOGVS REMEDIORVM
 contra uitium auaritiæ.

Desines igitur mirari pecuniã, si uera bona cum Vnus deus
 falsis, si succata cõmoda, cū ueris incõmodis di- mentē ho
 ligēter expēderis. Si summū illud bonū cõtēplari atq; minus exa
 amare cõdidiceris, quod unū quum adest, etiã si reliqua tiat.
 omnia defuerint, abūde explet animum hominis, q̄ ca
 pacior est, quàm ut uel uniuersis huius mūdi bonis que
 at satiari. Si crebro tibi reuocaris ob oculos, qualē te Nudus ue
 primū terra nascentē exceperit, qualē item receptura nisti, nud'
 sit morientē. Si semp cogitationi obuersetur tuæ: Stul exhibis uitã
 tus ille Euangelicus, cui dictū est: hac nocte repetūt à
 te animã tuam, & hæc que cõgregasti cuius erunt? Si
 mentē à deprauatis uulgi morib. ad Mariæ, Apostolos
 Martyrum, maxime Christi capitis tui paupertatem fle-
 xeris. semperq; uæ illud tibi metuendū esse statuas, qd'
 ille diuitibus huius seculi minatus est.

CONTRA AMBITIONEM.

Si quando incantamentis suis tentabit animum tuū.
 Ambitio, his remedijs eum præmunies. Statim iuxta

N 2 ea quæ

MILITIS CHRISTIANI.

A sola uir= ea quæ superius tradidimus. hoc mordicus teneto. so-
tute honor lum cum honorem esse, qui à sola uirtute proficiscitur,
Pulcrū est quem ipsum tamen oportet interdum fugitare, què ad
à Deo lau modum & sermone & exemplo nos docuit CHR I=
dari.

STVS IESVS. Vnicum autem honorem & homi
Honor à ni Christiano expetendum esse, non ab hominibus, sed
turpibus à deo collaudari. Etenim quem ille commendat, ut in=
collatus, quit Apostolus, is demum probatus est. Honor autem
pbrū est, si ab homine desertur, ob rem inhonestam, utiq; a
turpibus: nō honor iste, sed ingēs est probrū. Si ob me
diam, puta formā, uires, opes, genus, ne tū quidem ho=
nor recte dicetur. Nemo enim promeretur honorē ea
re, qua nō meretur laudari. Si ob honestam, honos qui
demerit, at non appetet, qui promeretur, ipsa nimirū
uirtute & cōscientia recti cōtentus. Vide igitur q̄ de=

Honor ridiculi sinthomines isti, quorum cupiditate tantopere
uulgi deri uulgus aestuat. Primum enim à quibus tandem dantur
diculus. Nempe ab ijs, quibus nullū discrimen honesti atq; inho=
nesti. Ob quæ? Plerunq; ob media, nō nunquam ob tur
pia. Cui? indigno. Quisquis igitur honorē exhibet, aut
metu facit, & uicissim est metuendus: aut ut pro sis, &
ridet te, aut quia miratur res nihili, nulloq; honore di=
gnas, & miserā dus est, aut quia te iudicat his rebus or
natum, quibus honos debeat, quod si falso opinatur,
cura ut fias id, quod ille te putat esse. Sin uere, omnem
honorem tuum in eum refer, cui debes & illa, quibus
honos tribuitur. Tam non cōuenit tibi arrogare hono
rem, quam

rem, quàm non debes tibi arrogare uirtutem. Alioquì quid amentius, quàm tui precium de hominũ opinionone metiri? Quibus in manu est simulatq; collubuit hoc ipsum honoris quod largiuntur, rursus auferre, ac te modo honestatum dehonestare. Proinde nihil stultius, quàm talibus honoribus, uel gestire cum contingunt, uel ringi cum auferuntur. Quos ueros non esse, uel hoc intelliges argumento, quod sunt cum pessimis copiosius & sceleratissimis communes. Imò nullis ferè contingunt copiosius, quàm ijs qui sunt ueris honoribus indignissimi. Cogita quàm beata tranquillitas modestæ indi- priuatæq; & ab omni superbiæ strepitu semotæ uitæ. Contra, quàm spinosa, quàm plena curarum, periculorum, dolorum uita potentium. Quàm difficile secūdis in rebus non obliuisci sui. Quàm arduum, in lubrico stantem, non cadere. Quàm capitalis ex alto ruina. Omnem honorem summo cum onere cōiunctam esse. Quàm seuerum iudicium supremi iudicis in eos futurum sit, qui hic sese in honoribus usurpandis, cæteris anteposuerūt. Etenim qui se dimiserit ei ut pusillo, succurret misericordia. Qui uero sese uti spectatum erigit, is sibi ipsi gratiæ subsidium intercludit. Christi capit is exemplum semper animo inhereat tuo. Quid illo secundū sæculum ignobilius, despectius, inhonoratius? Quàm fugit honores etiam oblatos, qui quouis honore maior erat. Quàm derisit a sello sedens. Quàm damnauit palla tectus, & spinis coronatus. Quàm non gloriosam

Christi ex
emplo ma-
lū ambitio-
nis uitatur

MILITIS CHRISTIANI

gloriosam mortem elegit. Sed quem mundus contemp-
psit, hunc glorificavit pater. Tua gloria sit in cruce
Christi, in qua & salus est tua. Quorsum tibi humani
honores, si te reijciat, despiciatq; deus, execrentur an-
geli:

CONTRA ELATIONEM.

tumoremq; animi.

Cognosce
teipsum.

Vide qua-
re tibi pla-
ces. Qd
homibus
præsis nõ
te erigat

Non intumesces animo, si iuxta tritissimũ illud Ada-
gium, Cognoris temetipsum, id est, si quicquid in
te magnum, quicquid pulchrum, quicquid præclarum,
id dei munus, non tuum bonum esse ducas. Contra,
quicquid humile, quicquid sordidum, quicquid præ-
uum, id totum ad te solum referas. Si memineris, quan-
tis in sordibus conceptus sis, quantis natus, quàm nu-
dus, quàm inops, quàm brutus, quàm miserandus in
hanc lucem prorepseris. Corpusculum istud, quot un-
diq; morbis, quot casibus, quot ærumnis expositũ sit.
Immanem istum gigantem, & immenso turgentem spi-
ritu, quantula res possit repente conficere. Expende
& illud, cuiusmodi sit istud, unde tibi places. Si medi-
um, stultitia est, si turpe, dementia, si honestum, ingra-
titudo. Memineris nullum aliud esse certius stolidita-
tis insipientiaeq; documentum, quàm si quis sibi uehe-
menter placeat. Præterea, nullum stulticiae genus esse
deploratius. Si turgescit animus, quod se tibi submitit
homuntio, cogita: quanto maior, quantoq; potentior
tuo

tuo immineat capiti Deus, qui omnem cervicem elatam deprimat, & omnes colles in plana deducit, qui ne angelo quidem superbienti pepercit. Conducent & illa, licet leuora: si te semper componas cum praestantioribus. Places tibi de forma corporis, confer te cum ijs, qui te forma praecedunt. Cristas erigit tibi doctrina, ad eos refer oculos, ad quos tu nihil didicisse uidearis. Deinde si reputaris, non quantum adsit bonorum, sed quantum desit: & cum Paulo oblitus eorum, quae à tergo sunt, enitaris ad ea quae à fronte restant. Praeterea non inscitum fuerit & illud: Si afflante superbia uento, mox nostra ipsorum mala uertamus in remedium, quasi uenenum ueneno pellentes. Id ita fiet, ubi si quod ingens corporis uitium, si quid insignis incommodi nobis uel fortuna dedit, uel attulit stulticia, quod animum uehementer mordeat, id ante oculos statuamus: & Pauonis exemplo, ea nostri parte nosmet ipsos potissimum contemplemur, qua sumus deformatissimi: ita fiet, ut statim subsidat crista. Ad haec praeterquam quod non aliud uitium Deo inuisius est, & apud homines in primis ubiq; odiosa, atq; irrita arrogantia, cum contra modestia, & diuinum fauorem contumaciter inuisum ciliet, & hominum beneuolentiam adglutinet. Ergo uitium, ut summam dicam, duo praecipue prohibebunt à superbia si consideres quid ipse sis in te, putredo in exortu, bulla in omni uita, esca uermium in morte, & quid Christus factus sit pro te.

Vitium tuum considera.

MILITIS CHRISTIANI
ADVERSUS IRAM, ET
uindictæ cupiditatem.

Ira res est muliebris **C**um te uehemens animi dolor, ad ultionem exti-
mulat, memineris nihil esse minus iram, quàm
quod falso imitatur, puta fortitudinem. Nihil. n. æque
muliebre, nihil tam imbecillus proiecti q; animi, quàm
uindicta letari. Animosus uideri studeas, quod inultam
iniuriam non pateris, at isthoc de mū pacto, prodis pue-
rilitatem tuam, qui (quod est uiri proprium) aīo tempe-
rare non queas. Quanto sortius, quanto generosius,
Alienam stulticiam alienam stulticiam contemnere, quàm imitari. At no-
stulticiam cuit, ferox est, insultat. Quo turpior est, hoc magis ca-
contēne. ue, ne fias illi similis. Quæ (malum) uesania est, ut alie-
nam improbitatē ulciscaris, te fieri improbiorem? Si
contempseris contumeliam, intelligēt omnes indigno
factam. Sin commoueare, iam inferentis caussam fece-
ris meliorem. Deinde illud reputa, quod res est, si qd
Si commo- ueris, infe- rentis cau- sam facis meliorē. est acceptum incommodum, id ne utiquā tolli uindicta,
sed propagari. Quis enim deniq; finis fuerit mutuarū
iniuriarum, si suum quisq; dolorem perrexerit uindi-
cta retaliare? Crescunt utrinq; inimici, in crudescit do-
lor, qui quo inueteratior est, hoc nimirū insanabilior.
Tolerantia uincitur saepe iniu- rius. At lenitate, tolerantiaq; sanatur nonnunquam etiam
is, qui fecit iniuriam, & ad se reuersus, ex inimico fit
certissimus amicus. Per ultionem uero malum ipsum,
quod à te cupis depellere, id in te reciprocatur, non
sine

sine malo fœnore. Erit & illud nō inefficax iræ reme- Homo ho-
dium, si iuxta superiore[m] rerum partitionem consyde mini non
res, hominem homini non posse nocere, si nolit, nisi in multū ob-
his quæ sunt extraria bona, nec ad ipsum hominē ma esse pōt.
gnopere pertinent. Nam uera animi bona solus deus
potest eripere, quod non solet, nisi ingratīs, solus pōt
largiri, quod non consueuit immitibus & ferocibus.
Nemo igitur Christianus læditur, nisi à semet ipso, nul-
li nocet iniuria, nisi suo authori. Adiuuant & hæc,
tametsi leuiora, ne dolori mentis obsequare, si commo-
de collectis Rhetorum circumstantijs, pariter & tuū Circūstan-
incommodum extenues, & alienam eleues iniuriam, tijs rheto-
his fermè modis. Læsit, sed facile resarciatur. Tum pu rū lenitur
er est, rerum imperitus, adulescens, mulier est, alieno dolor.
fecit instinctu, imprudens, probe potus, equū est igno-
scere. At contra grauitèr quidem læsit, sed pater est, fra-
ter, præceptor, amicus, uxor. Par est, hoc doloris illius
uel charitati, uel authoritati condonare. Aut paria fa-
ciens iniuriam cum alijs illius in te beneficijs compen-
sabis, uel cum tuis in illū offensis exæquabis. Hic quidē
læsit, sed aliās quàm sæpe profuit? Illiberalis est ani-
mi, benefactorum obliuisci, iniuriolæ meminisse. Nunc
me offendit, sed quoties à me offensus? ignoscam illi
ut mihi meo exemplo, ignoscat & ipse delinquenti.
Porro multo præsentius remedium fuerit, si in peccato
hoīs in te, cogites, quæ, quanta, quoties tu peccaris in
deum, quàm multis nominibus illi sis obnoxius. Quan-

MILITIS CHRISTIANI.

Remitte tum tu remiseris debitori fratri, tantū tibi condonabit
 debitori, Deus. Hanc dissoluendi aris alieni rōnem nos docuit
 et tibi re= creditor ipse. Non recusabit legē quā ipse statuit. Tu
 mittetur ut à culpis exoluaris: Romā cursitas, nauigas ad diuum
 culpa à Iacobū, emis condonationes amplissimas. Equidē non
 Deo. damno quod facis: sed ut oīa facias, nulla tamen cōmo
 Exemplo dior ratio, qua post offensam reconcilieris Deo, q̄ si tu
 Christiani offensus recōcilie fratri. Condona leuē culpā proxi=
 mū remit= mo (Leue enim est quicquid hō peccat in hoīem) ut tibi
 te, qui tibi tot millia culparū condonet Christus. At durū est, in=
 inimico quis, aīam excandescentē cōprimere. Non tibi succur
 profuit. rit, quanto duriora p te tulerit Christus? Quid eras, cū
 p te impēderet aīam preciosam? Nōne inimicus? Qua
 lenitate quotidie te tolerat, ueteres iterantem noxas.
 Postremo, qua mansuetudine ille perulit probra, uin=
 cula, uerbera, deniq; mortem probrosissimā? Quid te
 iactas de capite, si nō curas esse in corpore? Non eris
Indigno membrū Christi, nisi sequaris uestigia Christi. Sed in=
ignoscen dignus ē, cui ignoscatur. Ita ne tu dignus eras, cui igno
dum. sceret deus? In teipso uis experiri misericordiā, & in
 fratrē uis exercere seuerā iustitiam? Magnū est si pec
 cator ignoscas peccatori, cum Christus pro crucifixo
 ribus suis orauerit patrē? Arduū est non referire fra=
 trem, quē iuberis & amare? Durū est nō remetiri ma=
 lesiciū, pro quo nisi beneficiū retuleris, nō hoc eris in
 conseruū tuū, quod fuit Christus in seruū suum. Postre
 mo si indignus hic, cui beneficiū pro maleficio repen
 datur

datur, at tu dignus qui facias, dignus Christus pro quo Repetet fit? Sed ueterē ferendo iniuriā, inuito nouam. Repetet iniuriā, ad iniuriā, si hanc abstulerit impune. Si citra culpam potest uita uitare, uita: si mederi, medere: si resarcire, resarci: attinet. Si sanare furentē, sana. Sin minus, pereat ille solus potest irascere tuius quā tecum. Istum qui se damnum dedisse putat, cōmuni uitio. Seratione, non pœna dignū puta. Vis cum laude irasci, Nihil dicit irascere uitio, nō homini. Sed quo natura p̄pensior es cas iratus ad hoc uitij, tanto diligentius temet multo ante p̄munito: semelq; hoc decretum penitus aīo in scū' pas tuo, ne quid unquam uel dicas, uel facias iratus. Nihil tibi credideris cōmoto. Suspectū habeto, quidqd impetus ille animi dictauerit, etiā si sit honestum. Memineris inter phreneticū, & ira bacchantē, nihilo plus interesse quā inter breuē & p̄petuam insaniā. Succurrat quā multa p̄ iram uel dixeris, uel feceris pœnitēda, quæ iā frustra mutata cupias. Prōinde cum tibi bilis efferuescit, si te nō potes illico totū ab ira uendicare, saltē catenus respice, ut te memineris sanū non esse. Hoc meminisse, sanitatis pars est nonnulla. Sic tecū cogita. Nūc quidē ita sum affectus, ut paulo post multo alia mēte fuero. Cur ego interim dicā in amicū iratus, qd' postea placatus, mutare nō queam? Cur nūc faciā insanus, qd' mihi redditus magnopere doleā? Cur non hoc potius à me impetret ratio, cur non impetret pietas: denique cur non impetret Christus, quod tempus ipsum paulo post impetrabit? Nemini (opinor) tantum atræ bilis addidit

Memine-
ris in ira
te nō esse
sanum.

MILITIS CHRISTIANI

didit natura, quin saltē hactenus sibi possit imperare.
Durādus Optimū aut fuerit, sic instituto, ratione, assuetudine,
animus cō durare animū, ut oīno non cōmoueare. Perfectū erit,
ira iram. si uitio tantū indignatus, pro contumelia reponas offi-
cium charitatis. Postremū & humanæ tēperantiæ, ne
te totum animo pmittas. Prorsum nō irasci, Deo simil-
limū est, eoq; pulcherrimū. Malā in bono uincere, est
perfectam Christi Iesu charitatē æmulari. Iram preme-
re, frenoq; cohercere, hominis est cordati. Indulgere
bili, ne hoīs q̄dem est, sed planē ferarū, idq; immitium.
Tuū iratū Quod si iuuat cognoscere, q̄ uehementer sit indecoriū
uultū con homini ab ira superari, fac sanus cū es, uultū irati con-
tēplare. templere, aut ipse iratus speculū adeas. Cum sic flam-
mantes ardent oculi, pallent genæ, distorquetur os, spe-
mant labia, tremunt mēbra, fremit uox, non constant
sibi gest^o, q̄ te existimet hoīem esse? Vides amice sua-
uissime, q̄ immensum pateat æquor, de reliquis uitijs,
consimili modo differenti. Sed nos in medio cursu ue-
la colligimus, id quod reliquū ē tuæ solertiæ relicturi.
Neq; enim propositi nostri erat, & sanē q̄ infinitū sue-
rit, ita ut cœpimus singula uitiorū genera singulis qua-
si declamatiōibus dissuadere, atq; ad his oppositas uir-
tutes adhortari. Tantum uolui, quod tibi satis fore cre-
debam, rōnem & artem quandā nouæ militiæ cōmon-
strare, qua te posses aduersus pristinæ uitæ repullulan-
tia mala cōmunire. Itaq; qd' nos in uno atq; altero, ex
empli causa fecimus, id teipsū oportebit facere. cū in
singul-

singulis. tum potissimū in his, ad quæ cognoueris te, si-
 ue naturæ, siue cōsuetudinis uitio peculiariter istigari. **Decreta**
 Aduersus hæc certa quædā decreta ī albo mētis nostræ certa īscri-
 describēda sunt, atq; ea ne desuetudine obsolescāt, sub bātur ani-
 inde renouāda. Veluti cōtr à malū obtrectatiōis, turpi- mo aduer-
 boquij, inuidiæ, gastrimargiæ, & id genus reliqua. Hi so sus familia-
 li sunt hostes militū Christianorum, in quorū assultum ria uitia.
 oratione, sententijs sapientiam, dogmatibus diuinæ scri-
 pturæ, exemplis piorum hominum, & maxime Chri-
 sti, multo ante est præmuniēdus animus. Hæc omnia tā
 etsi nō dubitē, quin affatim tibi suppeditatura sit sacra **Amico**
 lectio, tamē fraterna charitas nos est adhortata, ut sal hæc scri-
 tē hac ex tēporali scriptiūcula, pro mea uirili, sanctū psit matu-
 tuū propositū pmouerē, adiuuaremq; . Id quod eō feci rius, ne in-
 maturius, quod nō nihil metuerē ne ī supstitiosum istud monacha
 religiosorū genus incideres, qui partim questui seruiē- tū aliquem
 tes suo, partim ingēti zelo, sed nō secundū scientiā, cir uanū illice
 cumeūt mare & aridā : & sicubi nacti fuerint homi- retur.
 nem à uitijs ad meliorē uitā iā resipiscentē : eū illico
 improbijs hortamētis, minacijs, blandicijs, in mo-
 nachatū conātur detrudere, p̄inde quasi extra cucullū
 Christianismus nō sit. Deinde ubi scrupulis meris & in
 extricabilibus spinis pectus illius expleuerint, ad hu-
 manas quasdam traditiūculas astringunt, plane q; in Iu-
 daismū quendā præcipitāt miserū, ac trepidare docēt
 nō amare. Monachatus nō est pietas, sed uitæ genus, p
 suo cuiq; corporis ingenijq; habitu, uel utile, uel inuti-
 le. Ad **Monacha-
tus quid**

MILITIS CHRISTIANI.

le. Ad quod equidem ut te nō adhortor, ita nec dehortor quidem. Hoc modo cōmoneo, ut pietatē neq; in cēbo, neq; in cultu, neq; in ulla re uisibili cōstituas, sed in his quæ tradidimus. In quibuscūq; uero deprehēderis ueram imaginem Christi, cum his te copula. Porro ubi desunt homines, quorum conuictus te reddat meliorē, abducito te quantum potes ab humano consortio, & prophetas sanctos, Christum, Apostolos, in colloquium adscisce. In primis autem Paulum tibi facito familiarē. Hic tibi semper habendus in sinu. nocturna uersandus manu, uersandus diurna, postremo et ad uerbū ediscēdus. In quem nos iam pridē enarrationē magno studio molimur. Audax quidem facinus, sed tamen diuina scribit no auxilio freti, sedulo dabimus operam, ne post Origenem, Ambrosium, Augustinum, ne post tot recentiores interpretes hunc laborem omnino uel sine caussa uel sine fructu suscepisse uideamur. Atque ut intelligant calumniatores quidam, qui summam existimāt religionē, nihil bonarū literarū scire, quod politorē ueterū literaturā per adulescentiā sumus amplexi, quod utriusq; linguæ, Græcæ pariter ac Latine mediocrenæ ad pietatem. nō ad famā inanē, aut puerilem animi uoluptatē spectasse nos, sed multo ante fuisse præmeditados, ut dominicum templum, quod nōnulli inscitia barbaricq; sua nimis dehonestarunt, exoticis opibus pro uiribus exornaremus, quibus & generosa ingenia possent ad diuinarum

Qualescō
uictores
eligendi.

Paulus le=
gatur,

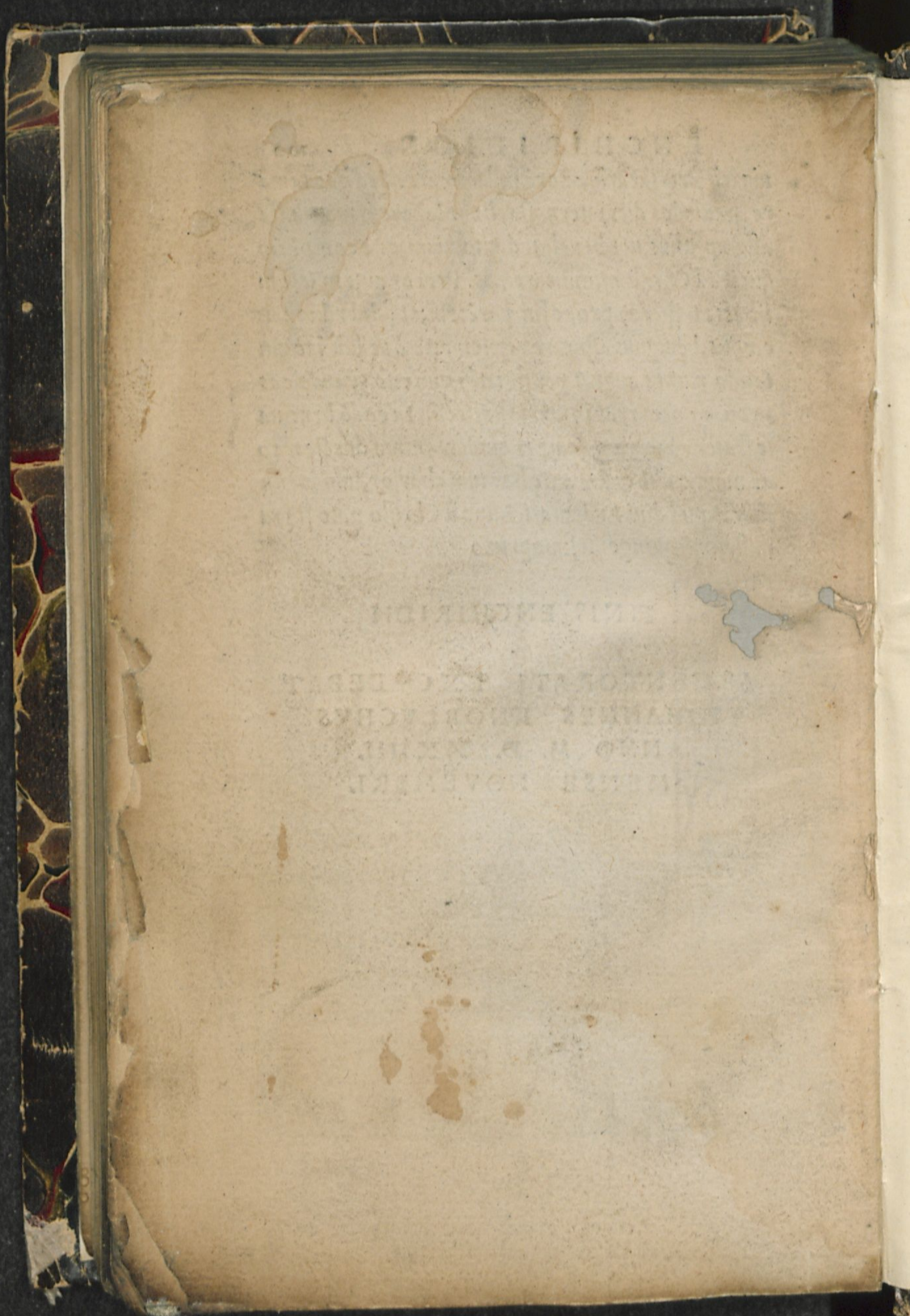
Commēta
ria scribit
in Paulū.

Literæ bo
næ ad pie=
tatem.

uinarū scripturarū amorē inflammari. Sed hac tanta
 re, pauculos dies intermissa, hunc laborem tua caussa
 assumpsimus, ut tibi ueluti digito uiam, quæ compedio
 ducit ad Christum, indicarem. Precor autem Iesum
 istius (uti spero) propositi parētem, ut salubribus tuis
 coeptis, benignus aspirare dignetur: Imò ut suū in te mu-
 tando munus augeat perficiatq; quo cito grandescas
 in eo, & occurras in uirum perfectū. In eodē bene ua-
 le frater & amice, semper quidem animo dilecte meo
 ac nunc multo quā ante hac tum charior, tum iucun-
 dior. Apud diui Audumari. Anno à Christo nato supra
 millesimū quingentesimoprimum

FINIS ENCHIRIDII

ARGENTORATI EXCVDEBAT
 IOHANNES KNOBLVCHVS
 ANNO M. D. XXIII.
 MENSE NOVEMBRI.

X 2196 379

